

UNIVERZA V LJUBLJANI
BIOTEHNIŠKA FAKULTETA
ODDELEK ZA AGRONOMIJO

Klara DONKO

**REKULTIVACIJA POVRŠINSKIH KOPOV ZA
NAMEN KMETIJSKE RABE**

MAGISTRSKO DELO

Magistrski študij - 2. stopnja

Ljubljana, 2017

UNIVERZA V LJUBLJANI
BIOTEHNIŠKA FAKULTETA
ODDELEK ZA AGRONOMIJO

Klara DONKO

**REKULTIVACIJA POVRŠINSKIH KOPOV ZA NAMEN
KMETIJSKE RABE**

MAGISTRSKO DELO
Magistrski študij - 2. stopnja

**RECUltIVAtION OF SURFACE MINES FOR AGRICULTURAL
LAND USE**

M. SC. THESIS
Master Study Programmes

Ljubljana, 2017

Magistrsko delo je zaključek Magistrskega študijskega programa 2. stopnje Agronomija/Hortikultura. Delo je bilo opravljeno na Katedri za agrometeorologijo, urejanje kmetijskega prostora in ekonomiko ter razvoj podeželja

Študijska komisija Oddelka za agronomijo je za mentorja magistrskega dela imenovala doc. dr. Vesno ZUPANC.

Komisija za oceno in zagovor:

Predsednik: prof. dr. Gregor OSTERC
Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za agronomijo

Članica: doc. dr. Vesna ZUPANC
Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za agronomijo

Članica: prof. dr. Helena GRČMAN
Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za agronomijo

Datum zagovora:

Podpisana izjavljam, da je magistrsko delo rezultat lastnega raziskovalnega dela. Izjavljam, da je elektronski izvod identičen tiskanemu. Na univerzo neodplačno, ne izključno, prostorsko in časovno neomejeno prenašam pravici shranitve avtorskega dela v elektronski obliki in reproduciranja ter pravico omogočanja javnega dostopa do avtorskega dela na svetovnem spletu preko Digitalne knjižnice Biotehniške fakultete.

KLJUČNA DOKUMENTACIJSKA INFORMACIJA

ŠD	Du2
DK	631.6:711.144:622.015(043.2)
KG	raba prostora/površinski kopi/kmetijska zemljišča/rekultivacija/sanacija/ kmetijstvo
AV	DONKO, Klara
SA	ZUPANC, Vesna (mentorica)
KZ	SI-1000 Ljubljana, Jamnikarjeva 101
ZA	Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za agronomijo, Magistrski študijski program druge stopnje Agronomija/Hortikultura
LI	2017
IN	REKULTIVACIJA POVRŠINSKIH KOPOV ZA NAMEN KMETIJSKE RABE
TD	Magistrsko delo (Magistrski študij - 2. stopnja)
OP	VIII, 49, [44] str., 8 pregl., 4 sl., 3 pril., 113 vir.
IJ	sl
JJ	sl/en
AI	V kmetijskem prostoru se prepletajo številni interesi rabe prostora. Eden izmed teh je koriščenje tal z namenom pridobivanja mineralnih surovin, ki se v večji meri nahajajo na ravninskih predelih ob rekah, kjer se v Sloveniji in drugod po svetu pogosto nahajajo najboljše kmetijska zemljišča. Z umestitvijo površinskih kopov v kmetijski prostor prihaja do negativnih posledic za kmetijstvo. S pregledom pravnih podlag, ki urejajo koriščenje površinskih kopov in postopke rekultivacije, smo preverili, kakšni so in kako le-ti vplivajo na rekultivacijo površinskih kopov znotraj kmetijskih zemljišč. Zaradi različnih lokalnih interesov se po zaključku koriščenja ta območja le redko sanira oziroma povrne v kmetijsko rabo, ki je bila na tem območju prisotna pred posegom. Večjo težavo predstavljajo nesanirani površinski kopi. Le-ti lahko postanejo tarča nelegalnega izkoriščanja mineralne surovine oziroma postanejo nelegalna odlagališča praviloma neznanih odpadkov. Rekultivacija oziroma sanacija površinskih kopov je zakonsko urejena vendar ni podrobneje opredeljena. Pomanjkljiva je zaščita rodovitnega dela tal kot tudi zaščita kmetijskih zemljišč. Ugotovili smo, da je za rekultivacijo površinskih kopov za namen kmetijske rabe najboljša sprotne sanacija, tj. tako imenovana odkopna metoda z zasipom.

KEY WORDS DOCUMENTATION

ND Du2
 DC 631.6:711.144:622.015(043.2)
 CX land use/surface mines/agricultural land/rehabilitation/recultivation/agriculture
 AU DONKO, Klara
 AA ZUPANC, Vesna (supervisor)
 PP SI-1000 Ljubljana, Jamnikarjeva 101
 PB University of Ljubljana, Biotechnical Faculty, Department of Agronomy, Master Study Programme in Agronomy/Horticulture
 PY 2017
 TI RECULTIVATION OF SURFACE MINES FOR AGRICULTURAL LAND USE
 DT M. Sc. Thesis (Master Study Programmes)
 NO VIII, 49, [44] p., 8 tab., 4 fig., 3 ann., 113 ref.
 LA sl
 Al sl/en
 AB On agricultural land several land use interests intersect. One of the land uses is surface mining for mineral goods, which are often located in the lowland areas along rivers. These are also areas with the best agricultural land, in Slovenia and elsewhere in the world. By placing surface mines in the agricultural area many adverse consequences for agriculture occur. With an overview of the legislation, which regulates surface mining and rehabilitation procedure, we assessed current rehabilitation process of surface mines within agricultural land. Due to different local interests, land rehabilitation to former agricultural use that was in the area before spatial intervention is hardly ever achieved. Greater difficulties present surface mines that are not restored or rehabilitated, and may become the target of illegal exploitation of mineral resources or illegal landfills with unidentified waste. Rehabilitation or restoration of surface mining is regulated by law but is not defined in details. Inadequate is statutory protection of fertile part of the soil as well as statutory protection of agricultural land. We have found that best method for the rehabilitation of surface mines for the purpose of agricultural use is real-time rehabilitation, i.e. so-called mining method with backfilling.

KAZALO VSEBINE

	Str.
KLJUČNA DOKUMENTACIJSKA INFORMACIJA	III
KEY WORDS DOCUMENTATION	IV
KAZALO VSEBINE	V
KAZALO PREGLEDNIC	VI
KAZALO SLIK	VII
KAZALO PRILOG	VIII
OKRAJŠAVE IN SIMBOLI	
1 UVOD	1
1.1 VZROK ZA RAZISKAVO	2
1.2 DELOVNA HIPOTEZA	2
1.3 NAMEN DELA	3
2 PREGLED OBJAV	4
2.1 TLA KOT NARAVNI VIR	4
2.2 POVRŠINSKI KOPI	7
2.2.1 Rekultivacija površinskih kopov	9
2.3 KONFLIKT INTERESOV	12
3 MATERIAL IN METODE	16
3.1 PREGLED PODATKOVNIH BAZ	16
3.2 PREGLED PRAVNIH PODLAG	16
4 REZULTATI	19
4.1 POVRŠINSKI KOPI V BLIŽINI ALI ZNOTRAJ KMETIJSKIH ZEMLJIŠČ	19
4.2 PREGLED PRAVNIH PODLAG	27
4.3 POSTOPEK PRIDOBITVE KONCESIJE	31
4.4 SANACIJA POVRŠINSKIH KOPOV	32
5 RAZPRAVA IN SKLEPI	36
5.1 RAZPRAVA	36
5.2 SKLEPI	38
6 POVZETEK	40
7 VIRI	41
ZAHVALA	
PRILOGE	

KAZALO PREGLEDNIC

	Str.
Preglednica 1: Pokrovnost tal Slovenije med leti 1993 in 2005 (Kuzma, 2016; Skumavec in Šabić, 2005; Statistični urad RS, 2016)	5
Preglednica 2: Pregled nekovinskih mineralnih surovin nižje tržne vrednosti ter njihova uporaba (Šolar in Senegačnik, 2010)	9
Preglednica 3: Prikaz konfliktov med različnimi sektorji (Steinhäuser in sod., 2015)	14
Preglednica 4: Pravne podlage in številka Uradnega lista Republike Slovenije, področje urejanja ter pristojni organ	17
Preglednica 5: Kmetijska zemljišča v uporabi (Statistični urad RS, 2016)	18
Preglednica 6: Baza podatkov legalnih odkopov z naravno predispozicijo za rekultivacijo v kmetijska zemljišča	21
Preglednica 7: Izbrani legalni odkopi z naravno predispozicijo za rekultivacijo v kmetijska zemljišča s talnim številom, boniteto okoliških zemljišč ter izračunana povprečna boniteta in standardni odklon	24
Preglednica 8: Pravne podlage in številka Uradnega lista Republike Slovenije, področje urejanja, pristojni organ ter pomembnejši členi	27

KAZALO SLIK

	Str.
Slika 1: Orto foto posnetek širitve in sprotne sanacije v kmetijsko zemljišče površinskega kopa Godič – širitev 2, levo pred letom 2006, desno v letu 2015 (Javni pregledovalnik ..., 2016)	11
Slika 2: Pregledna karta nahajališč mineralnih surovin v Sloveniji v letu 2010 (Senegačnik in sod., 2010)	19
Slika 3: Pregledna karta legalnih odkopov z naravno predispozicijo za rekultivacijo v kmetijska zemljišča (Senegačnik in sod., 2009)	22
Slika 4: Orto foto posnetek površinskega kopa Rače 2 v letu 2016 levo in pred letom 2006 desno (Javni pregledovalnik ..., 2016)	26

KAZALO PRILOG

Priloga A: Digitalni orto foto posneteki (Atlas okolja, 2016; GURS, 2016)

Priloga B: Statistični izračun povprečne bonitete in standardnega odklona

Priloga C: Pregled pomembnejših členov pravnih podlag

1 UVOD

Človek je bolj ali manj odvisen od vseh funkcij tal v okolju, kar posledično privede do prepleta številnih interesov kakor tudi konfliktov med posameznimi gospodarskimi sektorji (Zupan in sod., 2008; Toth, 2012). Težko opredelimo, katera funkcija tal je v okolju najpomembnejša (Zupan in sod., 2008). Tla od nekdaj predstavljajo osnovno človeško dobrino in so medij, od katerega je še vedno odvisen naš obstoj. Tla tako predstavljajo naravni in neobnovljivi vir, potreben za pridelavo hrane, saj je prehranska varnost pomemben vidik pri strateških usmeritvah vseh članic evropske unije (Toth, 2012).

Tla niso namenjena samo kmetijski pridelavi, ampak prispevajo k oskrbi z industrijskimi surovinami in pri pridobivanju energetskih virov, npr. biogoriva (Toth, 2012; Malucelli in sod., 2014). Hkrati so tla naravna vrednota, ki jo varujemo kot naravno dediščino (ARSO, 2015). Prav tako so tudi platforma oziroma delovno območje za vse človekove aktivnosti ter zagotavljajo vrsto okoljskih storitev (Toth, 2012). Ker so tla kot nosilec prostora za človeka nenadomestljiva in neobnovljiva dobrina, je tako izguba zemljišč, predvsem kmetijskih zemljišč, nezaželena.

Kot naravni vir, naravna vrednota in kot nosilec prostora dandanes tla postajajo vse bolj ogrožena. Pozidava in drugi gradbeni posegi v prostor ta naravni vir uničijo do te mere, da je škoda nepopravljiva. Negativne učinke izgube lahko zato le delno omilimo z ohranitvijo rodovitnega dela tal in njegovo uporabo za kmetijske in nekmetijske namene.

Kmetijska zemljišča so naravna dobrina, pomembna za pridelavo hrane ter varovanja okolja. Močno vplivajo tudi na podobo kulturne krajine, njene estetske in naravne vrednosti ter na poseljenost podeželja (Malucelli in sod., 2014).

Posledica neustreznega gospodarjenja s kmetijskimi zemljišči in gozdovi ter neurejenost v sistemu prostorskega načrtovanja in razpolaganja s prostorom, tako v Sloveniji kot Evropi, je zmanjševanje obdelovanih površin kmetijskih zemljišč oziroma konverzija zemljišč za umetne površine. Vsa ta dogajanja sledijo zgodovinskemu trendu, ki izvira iz vzpostavitve prvih naselij na najboljših zemljiščih, torej zemljiščih z več funkcijsko vrednostjo. Dandanes se izguba zemljišč, predvsem zemljišč za kmetijske namene, kaže tako v kakovosti kot obsegu izgubljenih zemljišč (Toth, 2012).

Pogost vzrok zmanjševanja obsega površin kmetijskih zemljišč so tudi aktualne podnebne spremembe, ki preko ekstremnih vremenskih pojavov sprožijo različne degradacijske procese (vodna in vetrna erozija, plazovi, poplave).

Tudi človek s svojim ravnanjem v okolju pripomore k trendu zmanjševanja kmetijskih zemljišč, in sicer z opuščanjem kmetovanja, ki vodi do zaraščanja površin, z dopuščanjem urbanizacije na najboljših kmetijskih zemljiščih in gradnje prometne infrastrukture, ki v številnih primerih vodijo do razdrobljenosti kmetijskega prostora. Aktualni primer v Sloveniji je izgradnja 3. razvojne osi Velenje – Šentrupert.

Eden večjih problemov je tudi onesnaženost tal, ki je v Slovenskem prostoru prisotna kot posledica rudniške in topilniške dejavnosti – Mežica, Idrija, Celje; posledica prometa –

Ljubljana ter posledica kmetijske dejavnosti, predvsem uporabe fitofarmaceutskih sredstev (FFS) – Dravsko Ptujsko polje.

Kmetijska tla so podvržena različnim oblikam degradacije, med katere spada tudi pridobivanje mineralnih surovin v obliki površinskih kopov. Površinski kopi kot degradirana območja drastično spremenijo tako videz kot tudi funkcijo pokrajine (Bajželj, 2003). Največkrat se nahajajo na izpostavljenih legah v urbanih ali znotraj ali blizu območij kmetijskih zemljišč. Zato je po končanem izkoriščanju mineralne surovine potrebno površinske kope sanirati za sekundarno rabo.

Številni površinski kopi se spremenijo v industrijske in obrtne cone, rekreacijske površine ali pa z naselitvijo različnih organizmov postanejo zaščiteni naravni habitati. Malo tako degradiranih površin se vrne v kmetijske namene (Vymazal in Sklenicka, 2012). Vse to prispeva h še večji drobitvi kmetijskega prostora. Problem predstavljajo predvsem ne sanirani površinski kopi ter ilegalni kopi, ki pogosto postanejo divja odlagališča raznovrstnih odpadkov in s tem potencialni vir onesnaženja okolja (Knez in Regent, 1993).

1.1 VZROK ZA RAZISKAVO

V kmetijskem prostoru se torej prepletajo številni interesi – kmetijska raba, izgradnja urbane in gospodarske infrastrukture, ohranjanje zelenih površin za vodo prispevno območje vodnih zajetij, ohranjanje in ustvarjanje ekološko pomembnih območij za biotsko pestrost, varovanje kulturne dediščine.

Koriščenje tal in s tem tudi izkoriščanje mineralnih surovin na Slovenskih tleh v obliki površinskih kopov spada pod gospodarsko dejavnost rudarjenja, odvisno predvsem od naravnih danosti okolja samega. Površinski kopi degradirajo zemljišča in jih je po končanem koriščenju potrebno sanirati oziroma rekultivirati, s čimer so pripravljeni pogoji za sekundarno rabo.

Postopki podelitve pravice koriščenja in sanacije površinskih kopov so opredeljeni z zakonodajo. Vsi površinski kopi niso primerni za sanacijo za potrebe kmetijske rabe. To je odvisno od tipa površinskega kopa, umeščenosti le-tega v prostor in interesa lastnikov zemljišč oziroma lokalne skupnosti. Sekundarna raba je pogosto nekmetijska.

1.2 DELOVNA HIPOTEZA

V nalogi smo postavili hipotezo, da je rekultivacija površinskih kopov zakonsko urejena. Predvidevamo, da so spremembe zakonodaje po vstopu Republike Slovenije v Evropsko unijo pozitivno vplivale na postopek rekultivacije površinskih kopov. Predvidevamo tudi, da je delež površinskih kopov v kmetijskem prostoru majhen in da se večina površinskih kopov po koriščenju rude ne vrne v kmetijsko rabo.

1.3 NAMEN DELA

Cilji naloge so pripraviti pregled pravnih podlag, ki urejajo koriščenje površinskih kopov in postopke rekultivacije. Preverili smo, kakšen pristop k sanaciji oziroma rekultivaciji površinskih kopov zakonodaja narekuje, če in kako je spreminjanje le-te vplivalo na rekultivacijo površinskih kopov znotraj kmetijskih zemljišč. Zanimalo nas je, koliko kmetijskih površin se dejansko izgubi zaradi površinskih kopov in kakšni so razlogi, da se te površine ne vrnejo nazaj v kmetijsko rabo ter kolikšen delež saniranih površinskih kopov je bil rekultiviran za kmetijsko rabo.

2 PREGLED OBJAV

2.1 TLA KOT NARAVNI VIR

Agrarna krajina s prednostno rabo površin za kmetijsko pridelavo je podeželje in ima vlogo biotičnega pridelovalnega in regeneracijskega potenciala, potenciala razpoložljive vode in surovinskih virov, klimatski regeneracijski potencial in navsezadnje tudi rekreacijski potencial. Njena najznačilnejša prvina je poljska razdelitev, ki je odraz socio-ekonomskih odnosov, človekove prilagoditve pokrajini (Urbanc, 2002) in naravnim danostim, kot so lastnosti tal in klima.

Vloga kmetijstva v zgodovini je bila predvsem strateškega pomena z vidika pridobivanja in zagotavljanja hrane. Kot panoga je kasneje pridobila tudi druge pomene. V Slovenji ločimo dve veliki obdobji v retrospektivi dveh stoletij kmetijskega razvoja: čas do druge svetovne vojne in komunistično obdobje po njej. Krizne razmere v drugi polovici 19. stoletja so se izkazale za splošno evropsko agrarno krizo, za odpravo le-te so prilagodili proizvodno sestavo kmetij denarnemu gospodarstvu (Lazarevič, 2016).

Po drugi svetovni vojni se je vzpostavil komunistični režim, ki je z agrarno reformo leta 1945 kmete in kmetijsko dejavnost postavil v povsem nov položaj, in sicer razlastitev množice kmetov ter združevanje nacionalizirane zemlje v državna kmetijska podjetja, ki naj bi bila temelj kmetijske pridelave in prireje. Hkrati so se v Evropi začele intenzivno izvajati komasacije v zasebnem sektorju v zahodni Evropi ter v javnem sektorju v vzhodni Evropi, kjer so se uvajali kolhozi. Prav tako je bila leta 1945 ustanovljena mednarodna organizacija FAO (Food and Agriculture Organization of the United Nations), katere glavna naloga je zmanjševanje revščine in lakote. Kmetijstvo tako postane gospodarska panoga, katere glavni cilj je zaslužek, hkrati pa postane tudi glavni onesnaževalec okolja. To privede do okoljske ozaveščenosti, kar povzroči konflikt interesov med kmetijstvom in okoljem (Lazarevič, 2016).

Preplet številnih interesov rabe prostora, kot so kmetijska raba, izgradnja urbane in gospodarske infrastrukture, ohranjanje zelenih površin za vodo prispevna območja vodnih zajetij, ohranjanje in ustvarjanje ekološko pomembnih območij za biotsko pestrost, varovanje kulturne dediščine, kmetovanja za obnovljive vire – energijsko kmetijstvo, kot tudi zaraščanja kmetijskih zemljišč vztrajno zmanjšuje obseg kmetijskih zemljišč in s tem tudi pridelovalne kapacitete Slovenije. Eden izmed razlogov zmanjševanja obsega kmetijskih zemljišč, je koriščenje dobrin pod površino tal v obliki površinskih kopov, ki spada pod gospodarsko dejavnost.

Izkoristek vseh funkcij tal, ki se pogosto odvijajo na istem mestu, je pogojen od ekoloških in socio-ekonomskih faktorjev. Slednji vplivajo na razpoložljivost zemljišč, dodelitev namenske rabe teh zemljišč in učinkovitost izrabe le-teh. Pogosto pri dodeljevanju namenske rabe zemljišč sama kakovost tal ni primarni dejavnik, kar ima za kmetijski sektor velike posledice (Malucelli in sod., 2014).

Pokrovnost tal, prikazana v preglednici 1 (Kuzma, 2016; Skumavec in Šabić, 2005; Statistični urad RS, 2016), nazorno prikaže rabo tal ter spreminjanje površin po kategorijah

rabe tal. Te so gozdnate površine, ki zajemajo gozd, ruševje ter površine v zaraščanju, kmetijske površine, ki zajemajo obdelovalne površine, travnate površine, visokogorske travnate površine, hmeljišča, vinograde, sadovnjake ter ostale trajne nasade in močvirja, odprte površine, ki zajemajo površinske kope, deponije, skale, melišča ter ostale naravne površine brez vegetacije.

Preglednica 1: Pokrovnost tal Slovenije med leti 1993 in 2005 (Kuzma, 2016; Skumavec in Šabić, 2005; Statistični urad RS, 2016)

Pokrovnost tal Slovenije (ha)								
Leto	Skupaj	Gozdnate površine	Kmetijske površine	Odrte površine	Vode	Pozidane površine	Ceste	Železnice
1993	2.027.300	1.145.031	770.126	36.789	13.199	50.958	7.152	2.247
1997	2.027.300	1.217.547	691.888	28.130	13.503	54.218	19.871	2.143
2001	2.027.300	1.283.440	619.181	32.388	13.503	55.792	20.816	2.180
2005	2.027.300	1.338.654	562.753	31.764	13.503	57.158	21.287	2.181

Površinsko največ je gozdnatih površin, ki se zadnje desetletje neprestano povečuje, kar, kot navaja ARSO (2015), je posledica načrtnega gospodarjenja z gozdovi, kakor tudi zaraščanja opuščenih kmetijskih zemljišč. Kmetijska zemljišča predstavljajo dobro tretjino slovenskega površja in se delijo še na podkategorije, kot so travniki, trajni nasadi, obdelovalne površine ter drugo.

Obdelovalne površine oziroma tako imenovane njive predstavljajo le 10% vseh kmetijskih zemljišč (Skumavec in Šabić, 2005), le-ta so tudi najbolj ogrožena s strani pozidave, manjši del lahko pripišemo tudi opuščanju kmetovanja in zaraščanju le-teh. Lahko rečemo, da je zmanjšanje kmetijskih površin, natančneje njivskih površin, v korelaciji s povečevanjem pozidanih površin. Z rastjo pozidanih površin se sočasno povečujejo tudi površine za ceste oziroma prometno infrastrukturo ter potrebe po odpiranju in izkoriščanju novih površinskih kopov mineralnih surovin, ki je za razvoj države strateškega pomena.

Pridelava hrane je možna na različnih zemljiščih, pri čemer imajo najboljša kmetijska zemljišča najmanj omejitev, omogočajo največje donose in največ možnosti pri odločanju o tem, kaj in kako pridelovati. To je povezano z manjšimi finančnimi vložki ter večjo konkurenčnostjo kmetijske pridelave glede na ostala zemljišča (Uspešnost varovanja ..., 2013).

Najboljša kmetijska zemljišča so zemljišča, ki so najprimernejša za kmetijsko obdelavo so opredeljena v 2. členu: "... Kmetijska zemljišča se na podlagi njihovih naravnih lastnosti, lege, oblike in velikosti parcel delijo na:– najboljša kmetijska zemljišča, to so zemljišča, ki so najprimernejša za kmetijsko obdelavo ..." (Zakon o kmetijskih zemljiščih, 1996). Po naravnih lastnostih so to zemljišča, na katerih je možna najširša raba tal. Ta se kaže v možnosti gojenja kmetijskih rastlin, ki uspevajo pri nas.

Za najboljša zemljišča – rodovitna tla velja, da omogočajo rast in pridelovanje rastlin. Poglavitne lastnosti le-teh so ugodna vsebnost in razmerja hranil ter sposobnost zadrževanja vode in zraka. To je pogojeno z globino tal, teksturo, strukturo in vsebnostjo

humusa. Kar pomeni, da so rodovitna tla nenadomestljiv vir, saj je za njihov nastanek potrebno veliko časa, njihova degradacija pa je hitra (Zupanc in sod., 2015).

Kakovost tal, kot jo opiše Merrington in sod. (2006), je sposobnost kot tudi kapaciteta tal za opravljanje različnih funkcij. Določamo jo s posameznimi kazalci, kot so struktura, tekstura, pH, vsebnost organske snovi oziroma humusa ter hranil. Če poenostavimo, so to fizikalne, kemijske, biološke in funkcionalne lastnosti tal, ki jih vseh ne moremo meriti neposredno.

Pomemben kazalec kakovosti tal kot tudi rodovitnosti je organska snov imenovana humus. Ta v heterogenem okolju nastaja pod vplivom atmosfere, sončne energije ter transformacij snovi in s tem omogoča kroženje hranil. Na tla ima več pozitivnih učinkov, ki so ključni za pridelovalno sposobnost tal. Kot navaja ARSO (2015) so slovenska tla na splošno dobro preskrbljena z organsko snovjo.

Kakovost tal opišemo s talnim številom kot kazalcem kakovosti tal za kmetijska ter travniška zemljišča. Talno število ne izraža le rodovitnosti tal temveč tudi sposobnost izvajanja bistvenih okoljskih funkcij v numerični vrednosti. Izkazuje namreč pridelovalni potencial zemljišča ne glede na trenutno rabo le tega, čeprav je z rabo zemljišča v tesni povezavi (Žiberna, 2013). Talno število je izraženo v točkah, 1 (najslabša) in 100 (najboljša tla), ki so odraz vrednotenja bistvenih in univerzalnih kazalcev kakovosti tal. Parametri, ki jih talno število zajema so tekstura tal, razvojna stopnja tal, matična podlaga ter vodne razmere.

V Pravilniku o razvrstitvi kmetijskih gospodarstev v območja z omejenimi možnostmi za kmetijsko dejavnost (2015) so vrednosti talnega števila razdeljena v pet razredov, in sicer območja z zelo nizkim pridelovalnim potencialom (talno število 0-26), območja z nizkim pridelovalnim potencialom (27-40), območja z zmernim pridelovalnim potencialom (41-58), območja z visokim pridelovalnim potencialom (58-76) ter območja z zelo visokim pridelovalnim potencialom (77-100).

Boniteta kmetijskih zemljišč kot uradni kazalec (2008) je informacija o proizvodni sposobnosti kmetijskih zemljišč. Pri izračunu bonitetnih točk se upoštevajo podatki lastnosti tal, klime in reliefa ter posebni vplivi. Boniteta se upošteva tako pri davčni politiki, trgu kmetijskih zemljišč, komasacijah in v novem zakonu o kmetijskih zemljiščih (2012) in njegovih podzakonskih aktih (vzpostavitev trajno varovanih kmetijskih zemljišč, vrednotenje izgube kmetijskih zemljišč pri presojah vplivov na okolje). Povprečna boniteta kmetijskih zemljišč v Sloveniji znaša 41,5 (Ceglar in Grčman, 2012).

Pravna podlaga za vzpostavitev bonitete zemljišč in bonitiranje zemljišč je bila vzpostavljena z Zakonom o evidentiranju nepremičnin (2006). Na podlagi tega zakona sta bila leta 2008 sprejeta Pravilnik o vzpostavitvi bonitete zemljišč (2008), priloga C17 ter Pravilnik o določanju in vodenju bonitete zemljišč (2008), priloga C18. V skladu s Pravilnikom o vzpostavitvi bonitete zemljišč (2008) se je boniteta kmetijskih zemljišč masovno za vso Slovenijo določila na osnovi podatkov zemljiškega katastra in konkretnih podatkov izbranih referenčnih parcel za vsako katastrsko kulturo in razred vsakega

katastrskega okraja. Na osnovi referenčnih parcel se je s prevedbenimi preglednicami boniteta pripisala vsem po podatkih katastra enakim parcelam.

Vzpostavitev bonitete zemljišč je izvedla Geodetska uprava Republike Slovenije, ki podatke o boniteti zemljišč tudi vzdržuje. Pri tako množičnem določanju oziroma vzpostavitvi ni moč zajeti in upoštevati lokalnih posebnosti. Odstopanja med boniteto zemljišča, določeno pri vzpostavitvi bonitete kmetijskih zemljišč in dejanskim stanjem v naravi so mogoča. Boniteto zemljišča se lahko spremeni na osnovi konkretnih podatkov (ogled in meritev pedoloških lastnosti na terenu), kar ureja Pravilnik o določanju in vodenju bonitete zemljišč (2008).

Tla rekultiviranih površinskih kopov uvrščamo med tehnogena tla, nastala z nasipavanjem tehnoloških in drugih odpadkov ter z zasipavanjem le-teh. Pri bonitiranju tovrstnih tal, priloga 1 Pravilnika o določanju in vodenju bonitete zemljišč (2008), je nagrajena le globina tal oziroma višina nasutja humusno akumulativnega sloja. Le-ta je največkrat pripeljan z druge lokacije, kjer je bila rodovitna zemlja z gradbenim posegom tudi odrinjena. Smernic, ki bi zapovedovale rekultivacijo tehnogenih tal predvsem za namen kmetijske rabe in, ki bi opredelile parametre kakovosti tal, ki naj bi bili doseženi pri tem postopku, ni.

2.2 POVRŠINSKI KOPI

Rudarstvo ima na Slovenskem ozemlju bogato zgodovino kot tudi tradicijo, saj se je s pridobivanjem rudnin ukvarjal že pračlovek (Bajželj, 2003). Slovenijo grade sedimentne, magmatske in metamorfne kamnine, kjer v danih geoloških razmerah najdemo energetske, kovinske in nekovinske mineralne surovine. Tako kot drugod po svetu, je tudi pri nas rudarstvo odvisno od naravnih danosti, položaja rudarstva ter družbenih razmer. Vsako izkoriščanje naravnih virov je odvisno od pojavnosti mineralnih surovin v prostoru (Državni program ..., 2009). V preteklosti je bilo to količinsko pomembno izkoriščanje živega srebra v Idriji, urana na Žirovskem vrhu, danes podzemno izkoriščanje lignita v Velenju.

Na slovenskem ozemlju po naravnih danostih prevladujejo nekovinske mineralne surovine nižje tržne vrednosti. Te v večji meri izkoriščamo za lastne potrebe v gospodarskih sektorjih kot so gradbeništvo, keramična, kovinska, steklarska in kemična industrija, metalurgija ter za sanacije okolja in voda, v kmetijstvu in živilski industriji.

V ospredje se postavlja predvsem pridobivanje mineralnih surovin na površinskih kopih, saj imajo le-ti največji vpliv na okolje, poleg tega so tudi najbolj razširjeni na Slovenskem ozemlju (Okoljsko poročilo ..., 2007).

Prod in pesek kot surovina za gradbeništvo sta dolgoročno v obstoječih pridobivalnih prostorih problematična, saj sta deficitarna ne glede na obseg potencialnih virov v prostoru. Težava torej ni nujno v potencialu naravnih virov, temveč v prostoru, ki je za izkoriščanje vedno bolj omejen. Nahajališča rudnin v Sloveniji so v trdih geoloških formacijah, in sicer peščenjakih ter konglomeratih v čedalje tanjših slojih, za kar so potrebne vedno večje

pridobivalne površine. Le-te se večajo na račun kmetijskih površin, ki se že tako ali tako tudi zaradi drugih dejavnikov zmanjšujejo (Dimkovski, 2012).

Rudarska dejavnost v Sloveniji se v sedanjem času skoraj izključno odvija le na površini. To so tako imenovani površinski kopi, kjer se izkoriščajo nekovinske mineralne surovine. Te so postale državna lastnina, ki predstavlja temeljno izhodišče pravne ureditve izkoriščanja le teh. Upravljanje z njimi je tako v pristojnosti Republike Slovenije, ki v pristojnosti samoupravnih lokalnih skupnosti v skladu s predpisi urejajo prostorsko načrtovanje ter določajo območja namenjena rudarstvu.

Za izkoriščanje mineralnih surovin na neki lokaciji mora biti površinski kop vnaprej predviden v prostorskih aktih, za katerega je potrebno na način in pod pogoji, ki jih določa Zakon o rudarstvu (2014), priloga C2, pridobiti koncesijo Vlade Republike Slovenije oziroma rudarsko pravico ter dovoljenje za izkoriščanje in dovoljenje za izvajanje del, ki ga izda pristojna upravna enota ali ministrstvo za okolje, prostor in energijo.

Vedno hitrejši razvoj gradbeništva ustvarja vedno večje potrebe po naravnih materialih, kar se kaže v odpiranju novih površinskih kopov in s tem občutnih posegov v zemeljsko površino, s čimer se trajno oziroma vsaj začasno odvzamejo obdelovalne površine kmetijski rabi (Geršič in sod., 2014).

Površinski kopi se v večji meri nahajajo na fluvioglacialnemrodu ob večjih slovenskih rekah. Na teh geoloških podlagah so se razvile pedosekvence na prodih in peskih (Stritar, 1990). Ti se pretežno nahajajo v ravninskih predelih, kjer je kmetijski prostor tudi najbolj razvit in kmetijska zemljišča najboljše kakovosti. Prod in pesek, ki sestavljata to pedosekvenco, predstavljata material za gradbene namene, ki dosega visoko ceno (Malucelli in sod., 2014).

Aluvialni nanosi peščeno prodnih naplavin, nastali v obdobju pleistocena, lahko na nekaterih mestih dosežejo tudi 35 metrov, vendar se povprečna debelina le-teh giblje med 10 in 15 metri (Dimkovski, 2012). Kot nam pove že samo ime, mineralne surovine nižje tržne vrednosti, sta prod in pesek v naravnem stanju ustrezna le za nasipe. Z oplemenitenjem in predelavo kot navaja Dimkovski (2012), pa ustrezata tudi za izdelavo betona, malt, za izdelavo elementov gradbene galanterije ter za nosilne plasti cest.

Kot naravni vir so mineralne surovine v lasti Republike Slovenije pomemben dejavnik nacionalnega bogastva in družbenega razvoja države, saj pomenijo ekonomsko, politično in socialno neodvisnost. Zakon o rudarstvu (2014; glej prilogo C2), razvršča mineralne surovine na energetske, kovinske, nekovinske in ostale mineralne surovine. Le-te imajo osnovne kot tudi specifične značilnosti na katerih sloni uporaba v industriji. Te so, po navedbah Dimkovskega (2012), velika ekonomska vrednost, neobnovljivost, enkratna izkoristljivost ter neenakomernost pojavljanja v regionalnem in lokalnem pogledu.

Prod in pesek kot mineralna surovina se v Sloveniji nahajata oziroma izkoriščata na območjih Dravskega polja, Lendave ter na območju starih rečnih korit Mure, Lendave, Save, Soče in Kamniške Bistrice ter iz obrečnih delov Mure, Drave, Ledave, Save in Soče.

Številna pomembna nahajališča proda in peska so pri nas nastala v obdobju pleistocena. V obdobju pliocena in kvartarja je vzdolž rečnih sistemov potekala sedimentacija fluvialnih sedimentov. Prav tako so v severovzhodni Sloveniji neogeni skladi zastopani z miocenskimi in pliocenskimi sedimenti.

V Sloveniji prevladujejo surovine nižje tržne vrednosti (predstavljene v preglednici 2), ki se jih koristi za potrebe gradbeništva, keramične, kemične, steklarske in kovinske industrije, za uporabo v metalurgiji, kmetijstvu in živinoreji ter nekovine kot material za izvedbo sanacijskih del pri odpravljanju posledic rudarjenja (Dimkovski, 2012).

Preglednica 2: Pregled nekovinskih mineralnih surovin nižje tržne vrednosti ter njihova uporaba (Šolar in Senegačnik, 2010)

Nekovinske mineralne surovine nižje tržne vrednosti	Uporaba nekovinskih mineralnih surovin
Bentonit	
Kalcit	
Jezerska kreda	
Kremenov pesek	
Tuf - pucolan	
Dolomit za industrijske namene	
Roženec	
Keramična glina in ognjevarna glina	
Opekarska glina in lapor za opeko	
Naravni kamen	
Surovine za apnarsko in cementno industrijo	
Tehnični kamen	
Prod in pesek	

Domače nekovinske mineralne surovine se uporabljajo v gradbeništvu, keramični industriji, kemični industriji, metalurgiji in kovinski industriji, za sanacije okolja in voda, v steklarski industriji, kmetijstvu, živilski industriji itd.

Analiza stanja v Slovenskem prostoru prikaže probleme izkoriščanja mineralnih surovin, ki se predvsem nanašajo na lokacijsko determiniranost zemljišč, razpršeno pridobivanje določenih vrst surovin, porabo večinoma neobnovljivih naravnih virov ter razvrstitev krajin in s tem spreminjanje okolja ter njegovega onesnaženja (Slovenski prostor ..., 2002). Pomemben del gospodarjenja z mineralnimi surovinami je odgovorno ravnanje z okoljem, kjer se kaže povečana skrb za varstvo okolja.

2.2.1 Rekultivacija površinskih kopov

V raziskani literaturi se izraz rekultivacija pojavi v različnih virih, kateri nimajo skupne oziroma dosledne opredelitve. Pod izrazom rekultiviranje Karlovšek-Debelak (1988) pojmuje vse ukrepe za gospodarsko usposodobitev in ekološko vključitev poškodovanega zemljišča v krajino. Železnikar (2008) uporabi drug izraz s podobnim pomenom in sicer biološka obnova tal. Marušič in Vodnik (2005) razlagata izraz kot ukrep, ki se nanaša na izboljšanje in ureditev obstoječega stanja prostora z zmanjšanjem ali odpravljanjem negativnih posledic, ki so rezultat delujočih kot tudi opuščanih dejavnosti v prostoru.

Najpreprostejšo razlago je uporabil Tavzes (2006), ki pojem rekultivacija smatra kot ponovno usposodobitev zemljišča za uveljavljene načine kmetijske rabe.

Rekultivacija pomeni tudi obnovo prizadete krajine z odstranitvijo negativnih vplivov ter obsega zatravitev, posaditev drevesnih vrst in grmovnic (Makovšek, 2009) ali spremembo v drugo krajinsko obliko naravnega parka, rekreativnega območja, jezera (ribnika) in podobno (Koblar, 1998).

Tako imenovan cilj rekultivacije in s tem nadaljevanje rudarskih del po izvedeni sanaciji (Makovšek, 2009) je vzpostavitev sprejemljivejšega stanja degradirane površine kopa ter njegova vključitev v prostor (Marušič in Vodnik, 2005), s tem pa zagotovitev ustrezne in usklajene rabe območja (Karlovšek-Debelak, 1988).

Površja, ki je bilo izpostavljeno izkopavanju mineralnih surovin, ni mogoče v celoti vrniti v prvotno stanje. Ureditev narekuje razvoj novega ekosistema, kar predstavlja znaten interdisciplinaren izziv (Hüttl in Gerwin, 2005), saj različni strokovnjaki zagovarjajo različne posege v degradirano pokrajino (Urbanc in Berg, 2005), ob upoštevanju namenske rabe prostora, ki naj odraža potrebe lokalne skupnosti (Sharma in sod. 2004). Degradirano območje se lahko preuredi v biotope (Urbanc in Berg, 2005), v športno-rekreacijske površine, deponije komunalnih in drugih odpadkov (Knez in Regent 1993), izgradnjo rastlinskih čistilnih naprav (Griessler Bulc in Šajn Slak, 2009) ali v kmetijske površine (Krümmelbein in sod., 2010).

Naraven potek vzpostavitve razmer, ki bi ustrezale 'naravnim' tlom, ko se fizikalni in kemijski parametri v tleh ne spreminjajo več zelo intenzivno, lahko traja tudi nekaj stoletij (Bradshaw, 1997). Pri rekultivaciji degradiranega območja za kmetijsko rabo želimo čas, ki ga naravna sukcesija potrebuje, bistveno skrajšati. Z ukrepi nekatere procese pospešimo, npr. vnos hranil, predvsem dušika (Čop in sod., 2009); nekatere, kot je spiranje nitrata in drugih onesnažil, ublažimo (Laner in sod., 2011), zmanjšamo toksičnost tal (Grčman in sod., 2001), z ozelenitvijo izboljšamo strukturo tal in zmanjšamo nevarnost erozije.

Degradirana območja so po Odloku o strategiji prostorskega razvoja Slovenije (2004) tista, kjer je potencial za rabo in dejavnost zmanjšan ali omejen zaradi emisijskih, ekoloških, vizualnih ali drugih vplivov na obstoječo rabo (Plut, 2004). Iz vidika nadaljnje kmetijske rabe prostora so zelo uporabna, saj velikokrat predstavljajo bolj sklenjene in večje komplekse zemljišč znotraj kmetijskega prostora z dobro dostopnostjo, kar povečuje ekonomičnost kmetijske pridelave. Hkrati za te površine javnost pogosto izkazuje različne, nasprotujoče interese (ureditev v naravovarstvene površine, športne površine, industrijske cone).

Po zaključku rudarskih del je matična kamnina razgaljena in predstavlja nerodovitno podlago, katero se najprej z ustreznimi tehničnimi postopki primerno sanira (zapolnitev globeli, izravnava reliefa, ublažitev naklona brežin ...), nato sledi rekultivacija in ponoven nanos rodovitne plasti tal.

Pri ponovni sanaciji površin površinskih kopov za nadaljnjo kmetijsko rabo in vzpostavitvi produktivnosti tal je glavni problem vzpostavitev dovolj visokih standardov za kakovost

tal. Velika težava, ki nastane v procesu sanacije, je zbitost tal (Sweigard, 1990) in izguba rodovitnega dela tal.

Po starem Zakonu o rudarstvu (2004 in 2008) je 60. člen, "Po pridobitvi dovoljenja za opustitev izkoriščanja mineralnih surovin iz 48. člena tega zakona mora nosilec rudarske pravice izvesti dokončno sanacijo okolja in odpraviti posledice, ki so nastale pri izvajanju rudarskih del.", posebej zavezoval nosilca rudarske pravice k dokončni sanaciji okolja in odpravi posledic, ki so nastale pri izvajanju rudarskih del, danes pa sanacijo zapovedujejo koncesijske pogodbe.

Rekultivacija je naslednji korak po sanaciji, in sicer biološka obnova tal ter ozelenitev površin. V Uredbi o obremenjevanju tal z vnašanjem odpadkov (2008) je vzpostavitev prvotnega stanja tal imenovano kot izboljšanje ekološkega stanja tal z vnosom zemeljskega izkopa ali umetno pripravljene zemljine, rekultivacija tal pa kot obnova zgornje plasti tal do največje globine korenin rastlin, ki običajno rastejo na rekultiviranih tleh.

Novo stanje okolja, je lahko podobno prejšnjemu (ponovno kmetijsko zemljišče, slika 1) ali pa dobi površina precej drugačno rabo (zalitje gramoznice z vodo, ureditev v biotop, športno rekreacijske površine). Rekultivacija za kmetijsko rabo je ukrep, s katerim skušamo s tehničnimi posegi v krajšem času vzpostaviti stanje, ki sicer v naravi nastaja stoletja ter vrniti tlorodovitnost.

Slika 1: Orto foto posnetek širitve in sprotne sanacije v kmetijsko zemljišče površinskega kopa Godič – širitev 2, levo pred letom 2006, desno v letu 2015 (Javni pregledovalnik ..., 2016)

Kadar na površini ni tal in je na območju prisotna le matična podlaga, je treba talni horizont, ki bo omogočal kmetijsko rabo prostora, popolnoma na novo vzpostaviti. Plast zemljine, nanešene na matično podlago, ki kot taka nima filtrirne sposobnosti, predstavlja neke vrste zaščitno plast pred spiranjem onesnažil (Laner in sod., 2011). Lastnosti plasti zemljin, kot navajajo Vrščaj in sod. (2008) so tudi indikator za kakovost tal.

Merila za določitev prostora rekultivacije so enaka kot za prostor sanacije (Državni program ..., 2009). Vsi postopki določanja posameznega prostora morajo potekati po načelu soglasja. Regionalna (pokrajinska) raven planiranja je za rudarstvo primernejša kot

občinska, ker imajo mineralne surovine vedno vsaj regionalni, če že ne državni pomen, zelo redko ozko lokalnega.

V Državnem programu gospodarjenja z mineralnimi surovinami (2009) so zastavljena merila za določitev degradiranega prostora za prostor sanacije, in sicer so to površina degradiranega prostora, višina odkopne stene, varnost in zdravje ljudi in živali, zaraščanje, vidnost v okolju, lokalni in gospodarski interes ter območja varstva naravnih vrednot ali zadržanega razvoja.

Merila se uporabljajo skladno z vrednotami in cilji zainteresirane javnosti, predvsem lokalnega prebivalstva. Del prostora sanacije je tudi prostor rekultivacije, na katerem sta izkoriščanje in tehnična sanacija že končana in je zemljišče namenjeno zasaditvi z avtohtono floro, ali pa za spremembo v drugo vrsto biotopa.

V študiji lastnosti tal rekultiviranih površinskih kopov na območju vzhodne Nemčije v kmetijsko rabo so ugotovili, da so proučevana tla nestrukturna (Krummelbein in sod., 2010). Delno mokra ali suha podlaga je izpostavljena močnim mehanskim obremenitvam v procesih odkopavanja, odlaganja, ponovnega polnjenja ter izravnavanja vse leto.

Po samem nasutju humozne zemljine je potrebno teren ponovno izravnati, in sicer z lažjo kmetijsko mehanizacijo, odstraniti morebitno večje kamenje ter pripraviti površino tal (Sweigard, 1990). S primarno oziroma osnovno obdelavo tal, torej z globokim oranjem s plugom ali rahljalnikom, se vzpostavi stanje tal za stalno rodnost in rast rastlin (Bernik, 2005), za katerimi ostane neenakomerno površje z velikimi grudami. Globoko oranje ima takojšen vpliv oziroma učinek na mehanično gibkost in rahlost obnovljenih tal (Bernik, 2005).

Sekundarno oziroma dopolnilno obdelavo tal imenovano tudi setvena priprava zemljišča se nato opravi z brano, prekopalnikom ali kultivatorjem (Bernik, 2005), ki pripravijo setveno površino (Krummelbein in sod., 2010) s poravnavo, rahljanjem, drobljenjem ter utrditvijo tal (Bernik, 2005).

2.3 KONFLIKT INTERESOV

Območja izkoriščanja mineralnih surovin zaradi izključne rabe prostora povzročajo konflikte z ostalimi dejavnostmi. Predvsem je oteženo usklajevanje s tistimi rabami, ki svoje cilje uresničujejo skozi koriščenje ohranjenih naravnih virov, kot je kmetijstvo, pridobivanje drugih naravnih virov, kot sta gozdarstvo in vodno gospodarstvo ali pri ohranjanju kakovostnih in naravno ohranjenih prvin prostora, kot so varovanje naravne in kulturne dediščine, turizem ter rekreacija.

Najboljša kmetijska zemljišča so hkrati območja tržnega kmetijstva. Obsegajo predvsem ravnine in polja ob rekah Drave, Mure, Save ter drugih večjih dolinah, kot je Savinjska dolina. Delne spremembe namembnosti kmetijskih zemljišč na teh območjih razen izjem niso mogoče. Izjema je pridobivanje mineralnih surovin, predvsem površinskih kopov ob predpogoju, da sta predhodno pripravljena tehnološki in krajinsko ureditveni načrt reorganizacije kmetijskih zemljišč (Hudoklin, 2002).

Po energetskega preobratu leta 2011 (Energiekonzept ..., 2010) so v Nemčiji (Steinhäuser in sod., 2015) vedno bolj pereči konflikti o rabi zemljišč med različnimi sektorji, kot so urbanizem, transportna infrastruktura, kmetijstvo, gozdarstvo in ohranjanje narave. Le-ti sobivajo na več kot 95 % skupne površine. Konflikti se pojavljajo predvsem zaradi tekmovanja med omenjenimi sektorji za omejen vir zemljišč, kar posledično prinese izgubo in drobljenje kmetijskega prostora. To je posledica tudi izrazite spremembe območij v razvojno uspešne regije naselij in razvoja prometnih omrežij (Steinhäuser in sod., 2015; Grčman in sod., 2012). Z zveznim Zakonom o ohranjanju narave (Gesetz über Naturschutz ..., 2009) so dosegli, da izgubo habitatov na primer za izgradnjo infrastrukture uravnajo s kompenzacijskimi ukrepi ali z nadomestno sanacijo. Dodaten izziv pri usklajevanju rabe prostora je postavil energetske preobrat (Energiekonzept, 2010), ki vključuje zaustavitev jedrskih elektrarn do leta 2022. Potreba po zagotovitvi zadostnih količin energije iz obnovljivih energetskih virov vpliva tudi na kmetijski sektor in je že bistveno spremenila rabo kmetijskih zemljišč. Tako imenovano energetske kmetijstvo je specifično in se v postopkih pridelave kot tudi v kolobarjenju zelo razlikuje od konvencionalnega kmetijstva (Steinhäuser in sod., 2015), kar vodi v spremembe rabe tal in ima posledično druge vplive na ekosistem.

Pritisk s strani urbanističnega in transportnega sektorja je privedel do vpeljave strategije z naslovom Perspektive za Nemčijo - naša strategija za trajnostni razvoj, katere glavni cilj je zmanjšanje porabe zemljišč za urbanistične, komercialne in transportne namene (Perspektiven ..., 2016). Razumevanje pomena besedne zveze konflikti rabe zemljišč je raziskovalce tega članka pripeljalo do širokega spektra virov, ki uporabljajo ta izraz, vendar nimajo skupne oziroma dosledne opredelitve. Tako v tem prispevku njihovo razumevanje izhaja (Steinhäuser in sod., 2015, cit. po von der Dunk s sod., 2011, str.149), ki pravi, da se konflikti pri rabi zemljišč pojavljajo, kadarkoli imajo različni sektorji med seboj nekompatibilne interese za določeno rabo nekega območja, ki se ne nanaša vedno na problem lastništva. Omenjeni konflikti so tako prikazani v preglednici 3.

V devetdesetih letih prejšnjega stoletja so se v Evropski uniji začeli ukvarjati s širšim družbenim kontekstom rudarske industrije predvsem z ozirom na varstvo okolja, zdravje in varnost ljudi ter odnose z lokalno skupnostjo. Te prioritete naj bi uresničili s pomočjo zakonskega okvira obstoječih evropskih direktiv in drugimi instrumenti kot so okoljske pogodbe in iniciative.

Zahteve človeštva po zanesljivih virih energije in zalogah virov v samih tleh pogosto pridejo v nasprotje s cilji varstva okolja ter ohranitvi zalog naravnih virov za prihodnje generacije, kar je jasen konflikt, ki se kaže oziroma nastaja pri površinskih kopih na kmetijskih zemljiščih (Sweigard, 1990).

Zelo pomembno vlogo pri določanju trajnostne rabe tal po zaključenih delih na površinskih kopih imajo naravni dejavniki. Dejavnika, ki imata odločilno vlogo pri odločitvi za sanacijo v kmetijska zemljišča, sta topografija, ki je nastala po koriščenju mineralnih surovin ter lastnosti tal, ki so ključne za razvoj koreninskega sistema kot tudi uspešen razvoj pridelka.

Preglednica 3: Prikaz konfliktov med različnimi sektorji (Steinhäuser in sod., 2015)

Konflikt med bivanjsko/prometno infrastrukturnim sektorjem in kmetijskim sektorjem	Konflikt med bivanjsko/prometno infrastrukturnim sektorjem in ohranjanjem narave
• Nova prometna infrastruktura • Širitev mest • Sončna in vetrna energija • Rekreatijske površine • Izgradnja industrijskih con • Onemogočanje širitve kmetijskih obratov • Poplavne površine • Gojenje energijskih rastlin • Travniki sadovnjaki • Naravni parki	• Fragmentacija gozda • Območja z omejenimi možnostmi za kmetijsko prakso • Rudarjenje na območju Natura 2000 • Načrtovanje novih zavarovanih območij • Rekreatijske površine • Vpeljava vetrne energije
Konflikt med bivanjsko/prometno infrastrukturnim sektorjem in gozdnim sektorjem	Konflikt med kmetijskim sektorjem in ohranjanjem narave
• Fragmentacija gozda • Rekreatijske površine • Vpeljava vetrnih turbin • Komercialni ali bivanjski namen	• Povečanje pridelave energijskih rastlin • Intenzivno kmetijstvo izpostavljeno zaradi pomanjkanja biotske pestrosti • Implementacija okoljskih ukrepov za kompenzacijske ukrepe • Upravljanje z vodami • Načrtovanje rabe zemljišč • Abstrakcija vode • Gojenje energetskih rastlin • Povečanje pridelave monokultur • Izguba kmetijskih zemljišč • Izguba biotske pestrosti

Pred samim začetkom rudarskih del na območju površinskih kopov je najprej potrebno vrhno plast tal, torej vse talne horizonte do matične kamnine odstraniti in shraniti v trajna skladišča (angl. soil banks) Sweigard (1990). Zaradi razlik med zgornjimi in spodnjimi horizonti tal je ravnanje z vrhnjim, humoznim torej rodovitnim slojem tal ključnega pomena za samo sanacijo oziroma obnovo ekosistema rodovitnih tal po končanih izkopavanjih (Zupanc in sod., 2015). raba le-tega je opredeljena v Zakonu o varovanju kmetijskih zemljišč (2011) in je namenjena izboljšavi kmetijskih zemljišč, urejanju javnih površin ali sanaciji degradiranih območij. Težava, na katero lahko naletimo tekom sanacije, je zbijanje oziroma zbitost tal, ki za sabo prinese manjše število makro por in s tem tudi slabšo infiltracijo vode, slabšo prezračevnost tal ter slabšo rast korenin (Batey, 2009). Faktorji, ki vplivajo na stopnjo izraženosti težav zbitosti tal, so talni tip, stopnja vlage v tleh v času mehanične obremenitve tal ter magnituda zbijanja, ki jo dosežemo z obremenjenostjo stroja ter številom prehodov. Soočenja s takšnim problemom se po navedbah Sweigard (1990) lahko lotimo z dvema pristopoma, in sicer s preventivnim zmanjšanjem t.i. problema, kot je uporaba druge tehnologije ter kurativno izvajanje blažilnih ukrepov, kot so naravno rahljanje tal z izbranimi vrstami rastlin, globoko obdelavo tal ter premišljeno nadaljnjo rabo rekultiviranega območja.

3 MATERIAL IN METODE

3.1 PREGLED PODATKOVNIH BAZ

Preverili smo trenutno veljavno rabo tal na spletnem portalu Statističnega urada Republike Slovenije. Prav tako smo preverili tudi podatke pokrovnosti tal ter spreminjaje le-te skozi leta. S pomočjo Baze mineralnih surovin in Baze nosilcev rudarske pravice Slovenije smo ocenili delež površin rekultiviranih v kmetijske namene.

Podatkovna zbirka rudarskih prostorov, ki jo vodi Geološki zavod Slovenije, vsebuje montan-geološke, prostorske in upravne podatke o nahajališčih mineralnih surovin, tako tistih s podeljeno rudarsko pravico kot opuščeni rudniki ter manjših nelegalnih dnevnih kopov kot posegov v prostor. Pridobili smo podatke o površini odprtih oziroma legalnih rudarskih kopov, določili, kolikšen del teh površin je namenjen kmetijski rabi po izvedeni rekultivaciji ter kolikšen del tako urejenih površin je namenjen njivski in travniški rabi oziroma trajnim nasadom.

Iz Baze mineralnih surovin in Baze nosilcev rudarske pravice Slovenije za leto 2010 smo izbrali opuščene legalne površinske kope na ravninskih delih s plitvim izkopom, tj. peskokopi kremenovega peska, glinokopi in suhe gramoznice, kjer je zaradi ugodnega reliefa po sanaciji možna kmetijska obdelava s strojno opremo. Preverili smo lastnosti tal sosednjih zemljišč (tip tal, talno število, boniteta), da bi videli kakovost zemljišč v neposredni bližini nekdanjih površinskih kopov. Na spletnem prostorskem portalu (Prostorski portal RS, 2016) smo poiskali boniteto petih okoliških kmetijskih zemljišč legalnih odkopov mineralnih surovin z naravno predispozicijo za rekultivacijo v kmetijska zemljišča. S statističnim programom R-commander smo nato izračunali povprečno boniteto ter standardni odklon.

3.2 PREGLED PRAVNIH PODLAG

Za postavitev izhodišč na področju površinskih kopov mineralnih surovin na kmetijskih zemljiščih smo pregledali zakonske podlage, ki pokrivajo področja kmetijstva, okolja, rudarstva, prostora in področja voda, s poudarkom na posegih na kmetijska zemljišča in njihovo varovanje (preglednica 4). Ustava, zakoni, uredbe in pravilniki so pravni okvir pri usmeritvah in ukrepih na tem področju.

Kot splošna seznanitev s koriščenjem tal z namenom pridobivanja mineralnih surovin je v diplomskem delu uporabljen Zakon o rudarstvu (2014; priloga C2). Navedeni so tudi zakoni, ki se navezujejo na posledice umestitve površinskih kopov v prostor. Ti so Zakon o varstvu okolja (2006; priloga C3), Zakon o ohranjanju narave (2004; priloga C4), Zakon o urejanju prostora (2002; priloga C9) ter Zakon o prostorskem načrtovanju (2007; priloga C10). Zakon o varstvu okolja (2006), prikazan v prilogi C3, opredeljuje predvsem odgovornost povzročitelja obremenitev v okolju v 9. členu ter vpliv posegov v okolje v 15., 40. in 41. členu.

Zaradi različnih interesov rudarskega in kmetijskega sektorja sta bila uporabljena tudi Zakon o kmetijstvu (2008; priloga C5), ter Zakon o kmetijskih zemljiščih (2011; priloga C6), ki v 3.b členu opredeljuje: "Ob upoštevanju državnega strateškega prostorskega akta vlada z uredbo določi območja za kmetijstvo in pridelavo hrane, ki so strateškega pomena za Republiko Slovenijo zaradi pridelovalnega potenciala kmetijskih zemljišč, njihovega obsega, zaokroženosti, zagotavljanja pridelave hrane ali ohranjanja in razvoja podeželja ter ohranjanja krajine. Območja iz prejšnjega odstavka predstavljajo potencialna območja trajno varovanih kmetijskih zemljišč." opredeljuje trajno varovana zemljišča hkrati pa v 80. členu "Agromelioracije obsegajo ukrepe, ki izboljšujejo fizikalne, kemijske in biološke lastnosti tal ter izboljšujejo dostop na kmetijsko zemljišče. Agromelioracije obsegajo ukrepe izravnave zemljišč, krčitev grmovja in dreves, nasipavanje rodovitne zemlje, odstranitve kamnitih osamelcev, ureditve poljskih poti, izdelave teras, ureditve gorskih in kraških pašnikov, ureditve manjših odvodnjavanj, apnenja in založnega gnojenja Sanacija odlagališč in posledic izkoriščanja mineralnih surovin se ne štejeta za agromelioracijo po tem zakonu." sanacije površinskih izkopov mineralnih surovin ne uvršča v agromelioracije, ki jih razlaga kot ukrepe, ki izboljšujejo fizikalne, kemijske in biološke lastnosti tal.

Poleg naštetih zakonov so v pregledu pravnih podlag uporabljene tudi številne uredbe, odloki ter pravilniki zakonodaje Republike Slovenije, ki se na različne načine dotikajo rekultivacije površinskih izkopov. Pri tem je potrebno izpostaviti Uredbo o obremenjevanju tal z vnašanjem odpadkov (2008; glej prilogo C14), ki je dovoljevala uporabo mešanice umetno pripravljene zemljine z odpadki in zemeljskimi izkopi ter Uredbo o spremembah uredbe o obremenjevanju tal z vnašanjem odpadkov (2011; v prilogi C15), ki je bistveno spremenila uporabo umetno pripravljene zemljine za namen zapolnitve globeli površinskih kopov. Pri gospodarjenju z mineralnimi surovinami je potrebno upoštevati tudi evropske direktive, katere cilje morajo doseči vse članice Evropske unije.

Preglednica 4: Pravne podlage in številka Uradnega lista Republike Slovenije, področje urejanja ter pristojni organ

Področje urejanja	Pravna podlaga	Uradni list št./leto	Pristojni organ*
Splošno	Ustava Republike Slovenije	33/91-I	MF, MNZ, MP, MDDSZ
Rudarstvo	Zakon o rudarstvu SRS	17/75	MOP
	Zakon o rudarstvu	14/14, 68/08, 98/04, 56/99	MGRT
Okolje	Zakon o varstvu okolja	39/06, 32/93	MGRT
	Zakon o ohranjanju narave	96/04	MOP
Kmetijstvo	Zakon o kmetijstvu	45/08	MKGP
	Zakon o kmetijskih zemljiščih	71/11, 58/12, 59/96	
	Pravilnik o razvrstitvi kmetijskih gospodarstev v območja z omejenimi možnostmi za kmetijsko dejavnost	25/10	MKGP
Vode	Zakon o vodah	67/02	MOP
Prostor	Zakon o urejanju prostora	110/02	MOP
	Zakon o prostorskem načrtovanju	33/07	
	Uredba o prostorskem redu Slovenije	122/04, 33/07	
	Uredba o odpadkih	37/15	
	Uredba o obremenjevanju tal z odpadki	34/08	
	Uredba o spremembi uredbe o obremenjevanju tal z odpadki	61/11	
	Odlok o strategiji prostorskega razvoja Slovenije	76/04, 33/07	
	Pravilnik o vzpostavitvi bonitete zemljišč	35/08	
	Pravilnik o določanju in vodenju bonitete zemljišč	47/08	

* MF – Ministrstvo za finance; MNZ – Ministrstvo za notranje zadeve; MP – Ministrstvo za pravosodje, MDDSZ – Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti; MOP – Ministrstvo za okolje in prostor; MGRT – Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo; MKGP – Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano

4 REZULTATI

Iz pregleda statističnega popisa kmetijskih zemljišč v Sloveniji v letih 2000, 2007 in 2010 je viden trend zmanjševanja vseh zemljišč v uporabi, ki zajemajo kmetijska zemljišča, gozd ter nerodovita zemljišča (Statistični urad RS, 2016). V največji meri je to posledica odstranitve in uničenja tal predvsem pri gradbenih delih, ki so v največji meri posledica širjenja urbanih predelov oziroma gradnje urbane infrastrukture kot tudi infrastrukturnih objektov državnega pomena ter izgradnje nove prometne infrastrukture kot so gradnja novih, strateško pomembnih cestnih in avtocestnih odsekov. Le-te se odvijajo oziroma širijo na kmetijska zemljišča ter jih tudi drobijo.

Med najbolj ogroženimi kmetijskimi zemljišči so prav najboljša oziroma najrodovitnejša kmetijska zemljišča, ki so omejena z reliefom in naravnimi danostmi. Teh ni mogoče nadomestiti ali narediti. Pri splošnem trendu zmanjševanja kmetijskih zemljišč velja omeniti tudi izgubo le-teh z zaraščanjem z drevesno in grmovno rastlinsko odejo, ki se naj večkrat odvíja na demografsko ogroženih ter prometno izoliranih območjih (ARSO, 2015).

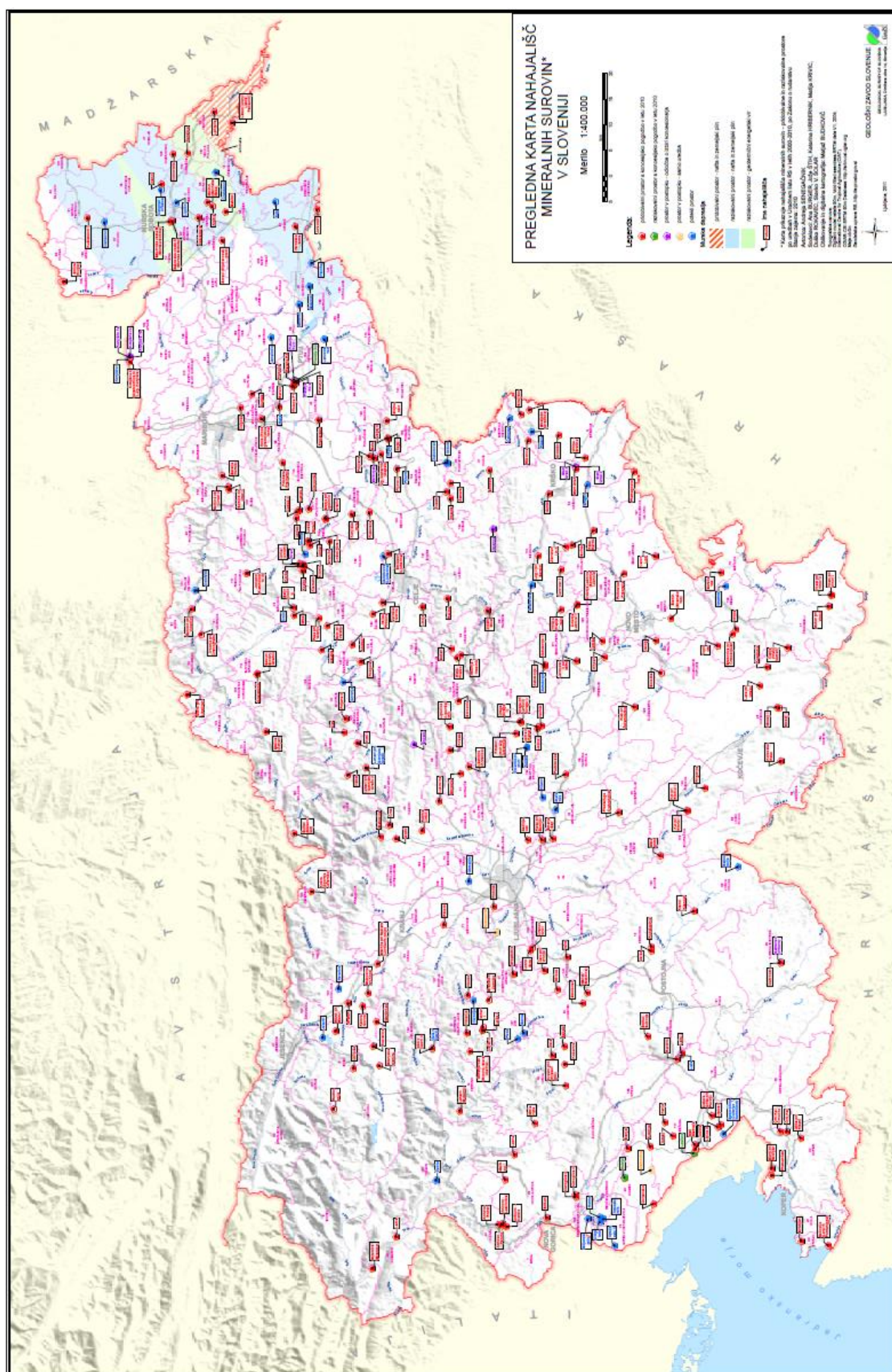
Preglednica 5: Kmetijska zemljišča v uporabi (Statistični urad RS, 2016)

Leto	Površina (ha)		
	2000	2007	2010
Vsa zemljišča v uporabi*	950.269	921.226	897.769
Kmetijska zemljišča	537.249	524.167	507.091
Gozd	394.701	377.768	373.629
Nerodovita zemljišča	18.320	19.292	17.049

* Vsa zemljišča v uporabi zajemajo kmetijska zemljišča, gozd ter nerodovita zemljišča

4.1 POVRŠINSKI KOPI V BLIŽINI ALI ZNOTRAJ KMETIJSKIH ZEMLJIŠČ

Površinski kopi so v Sloveniji dokaj enakomerno razporejeni znotraj slovenskega prostora (slika 2). Večina saniranih površinskih kopov dobi novo namensko rabo prostora, ki se razlikuje od prvotne. Najpogosteje se rekultivirane površine namenijo za športno - rekreacijske namene ter za deponije komunalnih in drugih odpadkov. Ovodne površine gramoznic, peskokopov in glinokopov so urejene v bajeje za rekreacijske namene in za ribogojstvo. Razmeroma majhen del saniranih površin je urejenih v kmetijske namene, pri čemer prednjačijo travniki, manj je njiv, gozda in trajnih nasadov. V Sloveniji je danes registriranih 223 pridobivalnih prostorov (Vlada ..., 2015). Kunavar in sod. (1999) navajajo, da so številni površinski kopi brez načrtov rabe in sanacije, mnogi med njimi tudi opuščeni, vidno moteči in nesanirani. Izpostavljajo tudi, da se kot neobvladljiv problem pojavlja predvsem urejanje obstoječih legalnih in nelegalnih kopov, tako delujočih kot tudi opuščanih. Leta 1992 je Geološki Zavod Ljubljana pristopil k sistematičnemu evidentiranju površinskih kopov in do leta 2015 s 57 % pregledanega slovenskega ozemlja južne in zahodne Slovenije evidentiral 2252 lokacij z 460 aktivnimi ali občasno aktivnimi površinskimi kopi (Vlada ..., 2015). Po navedbah Zveze ekoloških gibanj Slovenije se na slovenskem ozemlju nahaja med 7000 in 8000 manjših in večjih nelegalnih, zapuščenih in okoljsko problematičnih kamnolomov, peskokopov ter gramoznic (Vlada ..., 2015).

Slika 2: Pregledna karta nahajališč mineralnih surovin v Sloveniji v letu 2010 (Senegačnik in sod., 2010)

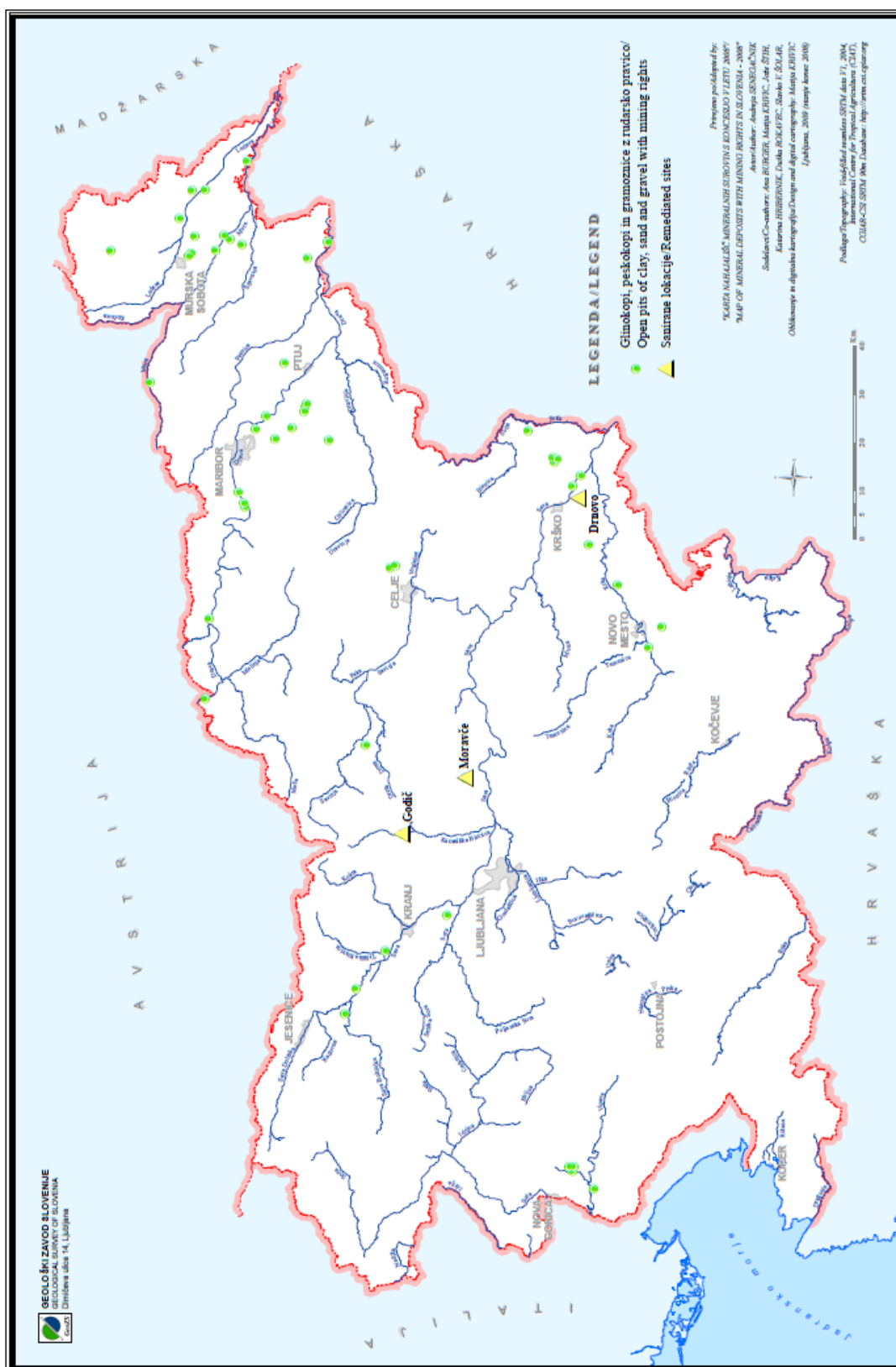
Po podatkih, zajetih v bazi nahajališč mineralnih surovin (stanje leto 2010), je 0,11 % slovenskega ozemlja degradiranega z rudarsko dejavnostjo na površini (okoli 230 površinskih kopov, 2270 ha odprte površine). Vendar je znotraj teh površin kopov, primernih za sanacijo za kmetijske namene (gramoznice, peskokopi, glinokopi) znatno manj, le 16,2 % od celotne z rudarjenjem degradirane površine. To pomeni približno 368 ha površin pod aktivnimi oziroma delno že izkoriščenimi gramoznicami, peskokopi in glinokopi. Od tega je določen delež ovodenelih in za kmetijske namene neprimernih površin. Tako ostane le približno 300 ha primernih površin, ki so povečini še nesanirane, je pa izvedba njihove sanacije predvidena in realno izvedljiva. Gre torej za majhne površine, vendar ne zanemarljive z vidika rabe za kmetijstvo, še posebej, če upoštevamo, da površinski kopi povečujejo razdrobljenost kmetijskega prostora, kot tudi, da ima Slovenija le še 800 m² kmetijskih zemljišč na prebivalca (Pintar in sod., 2010).

Iz karte površinskih kopov registriranih pridobivalnih prostorov (slika 2) je razvidno, da je največ površinskih kopov na najbolj kmetijsko intenzivnih območjih Slovenije (vzhodno Dravsko polje in Pomurska ravan, spodnja Vipavska dolina in ob reki Krki).

Glede na podatke pridobljene iz baze legalnih odkopov z naravno predispozicijo za rekultivacijo v kmetijska zemljišča (preglednica 6), so našeta nahajališča, prikazana tudi na pregledni karti legalnih odkopov z naravno predispozicijo za rekultivacijo v kmetijska zemljišča (Senegačnik in sod., 2009, slika 3), locirana tako na amorfnih kot tudi hidromorfnih tleh. To so ravnice z aluvialnimi nanosi slovenskih rek na območjih Podravja, Posavja, Pomurja in Savinske regije, kjer se nahajajo za kmetijstvo najboljša zemljišča. Od tega jih je tretjina ovodenelih. V prilogah A so prikazani tudi digitalni orto foto posnetki izbranih legalnih odkopov in njihove okoliške rabe.

Preglednica 6: Baza podatkov legalnih odkopov z naravno predispozicijo za rekultivacijo v kmetijska zemljišča

Tip povr. kopa	Ime nahajališča	Gaus Krügerjeva proj Pedokartografska enota		Talno št.	Regija
		Y	X		
Keramičarska glina	Hom	488649	130467	dis.rj./vezanih klastičnih kam.tip.80%, ranker,dis.regolitični 20%	43 Savinjska
	Okroglica I	400143	87707	psevdoglej.pobocni,evt.sr.globok 50%, psevdoglej, ravninski,evt. sr.globok 50%	40 Goriška
	Bizeljso (Gradščice)	553562	96839	evt.rj./plioc.sedimentih,tip.100%	62 Posavje
	Globoko	548676	91044	dis.rj./plioc.+kvartarnih glinah+ilovicah,izprana 60%, psevdoglej, pobocni, dis.plitev sr.izražen 40%	38
	Kušanovci I	591025	183300	dis.rj./plioc.nanosih,tip.70%, evt.rj./plioc.sedimentih,tip.30%	56 Pomurje
	Moravče	482677	110276	dis.rj./miocenskih pes.pešč.+kongl.tip.70%, ranker,dis.regolitični 30%	47 Osrednjeslovenska
	Polhovica - Prapreče	521660	78335	psevdoglej,ravninski,evt.sr.globok sr.izražen 100%	46 JV regija
	Ravno	530100	84200	dis.rj./silikatnih pes.tip.100%	33 Posavje
	Štebih	512900	69100	evt.rj./pleist.+plioc.sedimentih,izprana 100%	52 Pomurje
	Globoko	548676	91044	dis.rj./plioc.+kvartarnih glinah+ilovicah,izprana 60%, psevdoglej,pobocni,dis.plitev sr.izražen 40%	38 Posavje
Ognjevarna glina					
Opekarska glina	Boreci - širitev	586684	156959	psevdoglej,ravninski,dis.plitev sr.izražen60%, psevdoglej,ravninski,dis.sr.globok sr.izražen 40%	36 Goriška
	Hardeška šuma - širitev I	589384	142649	psevdoglej,pobocni,evt.sr.globok 50%, psevdoglej,pobocni,dis.sr.globok 50%	41 Podravje
	Okroglica II - širitev	400538	87755	psevdoglej,pobocni,evt.sr.globok 50%, psevdoglej,ravninski,evt.sr.globok 50%	40 Savinjska
	Pragersko	551639	138088	hipoglej,evt.mineralen mocan 100%	22 Pomurje
	Šmiklavž	525500	124500	psevdoglej,pobocni,dis.plitev 100%	26
Prod in pesek	Babinci	592197	156294	obre'na,dis.globoko oglejena/ilovnatem aluviju70%, obre'na,dis.sr.gl./ilovnatem aluviju 30%	72 Pomurje
	Bakovska cesta A	590437	166715	dis.rj./nekarb.led.dob.prod.+pešč.nasutinah rek,tip.sr.gl.80%, ranker./led.dob.prod.+pešč.nasutinah rek,districten 20%	59 Gorenjska
	Bakovska cesta B	590255	167162	dis.rj./nekarb.led.dob.prod.+pešč.nasutinah rek,tip.sr.gl.80%, ranker./led.dob.prod.+pešč.nasutinah rek,districten 20%	59 Pomurje
	Bezena	540795	156995	obrecna,evt.pl.50%, obrecna,evt.sr.gl.30%, nerazvita obrecna (fluvisol),evt.pl.20%	53 Podravje
	Bistrica pri Naklem	445600	126500	evt.rj./led.dob.prod.+pešč.nasutinah rek+rec.vršaju, antropogena 70%, evt.rj./led.dob.prod.+pešč.nasutinah rek +rec. vršaj	96 Pomurje
	Dobrovnik	603500	166550	hipoglej,dis.mineralen sr.mocan 80%, hipoglej,dis.mineralen mocan 20%	33 Podravje
	Dogoše - širitev	554096	153397	dis.rj./nekarb.led.dob.prod.+pešč.nasutinah rek,tip.pl.60%, dis.rj./nekarb.led.dob.prod.+pešč.nasutinah rek,tip.sr.gl.4	59 Osrednjeslovenska
	Dokležovje	591062	161595	obrecna,dis.pl./peščeno prodnatem aluviju 100%	49 Koroška
	Duplek	556683	151172	obrecna,dis.pl./peščeno prodnatem aluviju80%, obrecna,dis.sr.gl./peščeno prodnatem aluviju 20%	52 Gorenjska
	Godič - širitev 2	470030	122939	evt.rj./led.dob.prod.+pešč.nasutinah rek+rec.vršaju, tip.sr.gl. 70%, rendzina./led.dob.prod.+pešč.nasutinah rek+rec.vršaju	73 Podravje
	Gorče pri Libeličah	498062	163821	dis.rj./nekarb.led.dob.prod.+pešč.nasutinah rek,tip.pl.100%	56 Pomurje
	Grabén	437951	132314	rendzina./led.dob.prod.+pešč.nasutinah rek+rec.vršaju, sprsteninasta 100%	40
	Hoče	551916	149275	dis.rj./nekarb.led.dob.prod.+pešč.nasutinah rek,tip.pl.60%, dis.rj./nekarb.led.dob.prod.+pešč.nasutinah rek,tip.sr.gl.4	59
	Ivanci	597612	168808	dis.rj./nekarb.led.dob.prod.+pešč.nasutinah rek,oglejena 100%	64
	Jurkovec - širitev	592719	138403	nerazvita obrecna (fluvisol),karb.pl.100%	20
	Konjščice	563000	175050	gramoznica,100%	7
	Krapje	593300	158846	obrecna,dis.pl./peščeno prodnatem aluviju 100%	49
	Lakoš	609488	155107	obrecna,dis.pl./ilovnatem aluviju 100%	49
	Melinci	594050	159900	obrecna,dis.pl./peščeno prodnatem aluviju 100%	49
	Nedelica	603607	163787	hipoglej,dis.mineralen mocan s prodrom 100%	24
	Pleterje I - P1 - širitev	558428	143048	dis.rj./nekarb.led.dob.prod.+pešč.nasutinah rek,tip.pl.60%, dis.rj./nekarb.led.dob.prod.+pešč.nasutinah rek,tip.sr.gl.4	59 Podravje
	Pleterje II	558933	142956	dis.rj./nekarb.led.dob.prod.+pešč.nasutinah rek,tip.pl.60%, dis.rj./nekarb.led.dob.prod.+pešč.nasutinah rek,tip.sr.gl.4	59
	Pleterje P3	558994	142599	dis.rj./nekarb.led.dob.prod.+pešč.nasutinah rek,tip.pl.60%, dis.rj./nekarb.led.dob.prod.+pešč.nasutinah rek,tip.sr.gl.4	59
	Pleterje R3	559155	142579	dis.rj./nekarb.led.dob.prod.+pešč.nasutinah rek, tip.pl. 60%, dis.rj./nekarb.led.dob.prod.+pešč.nasutinah rek, tip.sr.gl.4	59
	Prepolje	558174	143079	dis.rj./nekarb.led.dob.prod.+pešč.nasutinah rek,tip.pl. 60%, dis.rj./nekarb.led.dob.prod.+pešč.nasutinah rek, tip.sr.gl.4	59
	Rače 2	554193	145854	dis.rj./nekarb.led.dob.prod.+pešč.nasutinah rek,tip.pl.60%, dis.rj./nekarb.led.dob.prod.+pešč.nasutinah rek,tip.sr.gl.4	59
	Reteče - širitev	453173	113552	evt.rj./led.dob.prod.+pešč.nasutinah rek+rec.vršaju, tip. pl. 60%, rendzina./led.dob.prod.+pešč.nasutinah rek+rec.vršaju,tj	69 Gorenjska
	Ribno	432449	134777	rendzina./led.dob.prod.+pešč.nasutinah rek+rec. vršaju, sprsteninasta 100%	40
	Selnica ob Dravi I	538588	155794	obrecna,evt.pl.50%, obrecna,evt.sr.gl.30%, nerazvita obrecna (fluvisol),evt.pl.20%	53 Podravje
	Selnica ob Dravi II	538031	155644	evt.rj./led.dob.prod.+pešč.nasutinah rek+rec.vršaju,tip.100%	87
	Stari Grad - širitev	542063	87670	obrecna,karb.sr.gl./peščeno prodnatem aluviju70%, obrecna, karb.gl./peščeno prodnatem aluviju 30%	73 Posavje
	Šentvid pri Vuzenici	514783	162929	dis.rj./nekarb.led.dob.prod.+pešč.nasutinah rek,tip. sr.gl. 50%, dis.rj./nekarb.led.dob.prod.+pešč.nasutinah rek, tip.gl.5	75 Koroška
	Trbonje	509800	161100	dis.rj./filitoidnih skril.tip.60%, dis.rj./filitoidnih skril.tip. pl.30%, dis.rj./filitoidnih skril.koluvialna 10%	42
	Vrbina - Brežice	544217	85838	obrecna,karb.pl./peščeno prodnatem aluviju 100%	52 Posavje

Slika 3: Pregledna karta legalnih odkopov z naravno predispozicijo za rekultivacijo v kmetijska zemljišča (Senegačnik in sod., 2009)

Na spletnem prostorskem portalu (Prostorski portal RS, 2016) smo poiskali tudi boniteto petih okoliških kmetijskih zemljišč legalnih odkopov mineralnih surovin z naravno predispozicijo za rekultivacijo v kmetijska zemljišča in izračunali povprečno boniteto okoliških zemljišč ter standardni odklon. Rezultati so prikazani v preglednici 7, postopek izračuna pa je prikazan v prilogi B. Povprečne bonitete okoliških zemljišč površinskih kopov se gibljejo med 20 in 75 točkami.

Glede na povprečno boniteto v Sloveniji (41,5) ima 45 površinskih kopov oziroma okoliških zemljišč le-teh višje vrednosti od povprečne bonitete, kar kaže na visoko kakovost zemljišč znotraj katerih se obravnavani površinski kopi nahajajo. Prav tako je potrebno omeniti, da bi lahko 41 površinskih kopov, glede na kriterije Zakona o kmetijskih zemljišč (2011), prikazani v prilogi C6, v 3. c členu, opredeljuje trajno varovana kmetijska zemljišča, ki se glasi: "Predlog območij trajno varovanih kmetijskih zemljišč se določi glede na obseg in zaokroženost ob upoštevanju naslednjih pogojev: boniteta kmetijskih zemljišč v skladu s predpisi, ki urejajo evidentiranje nepremičnin (v nadaljnjem besedilu: boniteta kmetijskih zemljišč), je višja od 35, ..." uvrstili v območja trajno varovanih kmetijskih zemljišč.

Glede na talno število, ki prikazuje pridelovalni potencial zemljišča, v skupino z več kot 58 točkami uvrščamo tla z velikim pridelovalnim potencialom. Takšnih zemljišč je v Sloveniji okoli 29 %. Izmed obdelanih površinskih kopov, je površinskih kopov z naravno predispozicijo za rekultivacijo v kmetijska zemljišča, kjer imajo okoliška tla talno število več kot 58, 19. Srednje kakovostna tla s talnim številom med 29 in 53 predstavljajo polovico slovenskega ozemlja. Izmed obdelanih površinskih kopov je takih 16.

Preglednica 7: Izbrani legalni odkopi z naravno predispozicijo za rekultivacijo v kmetijska zemljišča s talnim številom, boniteto okoliških zemljišč ter izračunana povprečna boniteta in standardni odklon

Ime nahajališča	Talno	Boniteta okoliških zemljišč					Povprečna boniteta	Standardni odklon
	število	Zemljišče 1	Zemljišče 2	Zemljišče 3	Zemljišče 4	Zemljišče 5		
Hom	43	35	38	38	35	35	36	1,6
Okroglica I	40	19	65	38	46	54	44	17,4
Bizeljско (Gradišče)	62	50	48	40	40	43	44	4,6
Globoko	38	34	40	45	58	61	48	11,6
Kušanovci I	56	17	32	14	19	17	20	7,0
Moravče	47	39	55	50	50	45	48	6,1
Polhovica - Prapreče	46	52	42	28	44	44	42	8,7
Ravno	33	66	66	51	54	66	61	7,5
Štebih	52	44	22	32	43	40	36	9,2
Globoko	38	47	40	45	61	47	48	7,8
Boreci - širitev	36	56	67	56	56	56	58	4,9
Hardeška šuma - širitev I	41	55	64	55	55	62	58	4,4
Okroglica II - širitev	40	61	65	46	47	47	53	9,1
Pragersko	22	32	32	40	48	45	39	7,3
Šmiklavž	26	40	38	61	61	61	52	12,1
Babinci	72	70	67	56	56	63	62	6,3
Bakovska cesta A*	59	49	42	49	49	32	44	7,5
Bakovska cesta B*								
Bezena	53	37	55	55	55	55	51	8,0
Bistrica pri Naklem	96	60	60	67	66	67	64	3,7
Dobrovnik	33	49	49	49	49	49	49	0,0
Dogoše - širitev	59	55	55	55	55	55	55	0,0
Dokležovje	49	30	30	30	30	30	30	0,0
Duplek	52	43	25	47	47	47	42	9,5
Godič - širitev 2	73	44	19	71	50	52	47	18,7
Gorče pri Libeličah	56	36	59	59	59	42	51	11,2
Grabén	40	40	42	50	51	51	47	5,4
Hoče	59	67	43	67	55	45	55	11,5
Ivanci	64	34	34	34	42	42	37	4,4
Jurkovec - širitev	20	75	75	75	75	75	75	0,0
Konjišče	7	45	58	58	58	45	53	7,1
Krapje	49	39	39	34	46	39	39	4,3
Lakoš	49	49	64	70	70	70	65	9,1
Melinci	49	42	64	64	67	49	57	11,0
Nedelica	24	64	62	40	40	40	49	12,6
Pleterje I - P1 - širitev*								
Pleterje II*								
Pleterje P3*	59	55	41	50	43	45	47	5,7
Pleterje R3*								
Prepolje*								
Rače 2	59	50	55	55	55	55	54	2,2
Reteče - širitev	69	52	52	52	52	52	52	0,0
Ribno	40	51	60	60	50	51	54	5,1
Selnica ob Dravi I*	53	55	52	31	95	95	66	28,4
Selnica ob Dravi II*	87							
Stari Grad - širitev	73	76	76	45	47	47	58	16,3
Šentvid pri Vuzenici	75	65	65	65	65	65	65	0,0
Trbonje	42	59	43	51	59	59	54	7,2
Vrbina - Brežice	52	72	72	80	72	72	74	3,6

* vrednosti so prikazane za območje celotnega površinskega kopa

Posamezni odkopi so večkrat končni cilj nedovoljenega navoza in deponiranja različnih odpadkov (Urbanc in Breg, 2005), zato sta kakovostno izvedeni sanacija in rekultivacija tudi okoljevarstvenega pomena.

Doslej je po naših ugotovitvah boljše ali slabše že rekultiviranih zemljišč za kmetijske namene zgolj nekaj deset do največ par sto hektarov; večji del gramoznic in peskokopov je urejenih v rekreacijske površine, medtem ko je rekultivacija kamnolomov za kmetijske namene praktično neizvedljiva. Nerekultivirane površine legalnih, opuščenih ali ilegalnih kopov tako prispevajo k večji drobitvi kmetijskega prostora, ki je že tako na visoki stopnji (Hladnik, 2005).

Kmetijske dejavnosti so izrazito vezane na okoljske razmere, in sicer na geološke, pedološke, hidrološke in navsezadnje tudi klimatske razmere. Opredeljevanje kmetijskih potencialov je povezano z dejavniki, kot so nagib zemljišča, nadmorska višina, osončenost zemeljskega površja in površinski pokrov.

Glede na podatke pridobljene pri Kmetijsko gozdarski zbornici Slovenije (KGZS, 2016) navajajo, da se je v letih 1991 do 2007 delež kmetijskih zemljišč v uporabi (KZU) zmanjšal s 561 294 ha na 498 466 ha. Letno smo tako izgubili 3695 ha KZU, kar pomeni okvirno 10 ha KZU na dan. Predvideva se, da se bo izguba s sprejemanjem občinskih, regionalnih ter državnih prostorskih načrtov (OPN) še povečala. Z namenom varovanja kmetijskih zemljišč, se zato najboljša kmetijska zemljišča uvršča v območja trajno varovanih KZ, ki so določena glede na pogoje zastavljene v 3. c členu ZKZ. Takšna območja imajo strateški pomen zagotavljanja pridelave hrane in ohranjanja ter razvoja podeželja (Cvejić in sod., 2012).

Kmetijska zemljišča so zaščitena z Ustavo (1991) in z Zakonom o kmetijskih zemljiščih (2012). Na državni ravni je za izvajanje zakonov pristojno ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano (v nadaljevanju MKGP). Na lokalni ravni zaščite kmetijskih zemljišč ne izvaja nihče, saj za to ni pristojnih organizacij. Občine imajo svoje interese, in sicer v prvi vrsti gospodarsko dejavnost. Zakon o urejanju prostora (2002; v prilogi C9), rabo tal deli na neekmetijsko ter ekmetijsko rabo, kjer so načeloma območja trajno varovanih KZ. Ob upoštevanju državnega strateškega prostorskega načrta vlada Republike Slovenije z uredbo določi strateško pomembna območja Republike Slovenije za kmetijstvo, kamor spadajo trajno varovana KZ (Cvejić in sod., 2012). Te ob upoštevanju pogojev iz 3.c člena ZKZ (2011) določijo na podlagi pridelovalnega potenciala, obsega zemljišč in zaokroženosti, zagotavljanja pridelave hrane ter ohranjanja in razvoja podeželja. Rabo prostora določajo državni, regionalni ter občinski plani. Smiselno bi bilo, da bi površinske kope uvrščali na zemljišča, ki so opredeljena v kategorijo neekmetijske rabe, vendar temu zaradi naravnih danosti ni vedno tako.

Rabo prostora na občinski ravni določa občinski prostorski načrt OPN, ki ga predlaga oziroma sestavi sklep občine. Tako občina na osnovi sprejetih načrtov določa pogoje za vsak poseg v prostor. Na podlagi občinskega plana je tako določena raba prostora po končanem obratovanju površinskega kopa.

Površinski kopi oziroma izkopi so se do sedaj že večkrat znašli na zemljiščih kmetijske rabe, kar je privedlo do začasne lahko tudi trajne izgube kmetijske zemlje (slika 4). To za sabo potegne tudi spremembo parcelacije zemljišč, ekoloških faktorjev in vodnih razmer, kar ovira gospodarjenje na okoliških kmetijskih zemljiščih in lahko privede tudi do ogroženosti kmetov, ki so odvisni od zemlje. Prav prestrukturiranje kmetijske pridelave vodi do hitrega upadanja deleža kmetijskega prebivalstva tudi v tradicionalnih podeželskih naseljih, ki vse hitreje dobivajo vse bolj mestni značaj.

Slika 4: Orto foto posnetek površinskega kopa Rače 2 v letu 2016 levo in pred letom 2006 desno (Javni pregledovalnik ..., 2016)

Spremembo parcelacije zemljišč pri sami sanaciji površinskih kopov velikokrat ni mogoče vrniti v prvotno stanje, saj na omenjenih območjih ostajajo manjše ali večje globeli. Tako je možnih več scenarijev sanacije, in sicer kmetijska raba in s tem sanacija v kmetijska zemljišča, sprememba namembnosti zemljišča, prekvalifikacija v drugo rabo, kjer je izpostavljen interes drugih udeležencev (Drnovo-občina Krško), ali nekmetijska raba (industrijska cona, turizem, odlagališče, eko cone-renaturacija ali nesanirani površinski kopi). Primer renaturacije v eko cono je ureditev nadomestnih habitatov ob izgradnji HE Brežice.

Že v 70ih in začetku 80ih let so z namenom zavarovanja najboljših kmetijskih zemljišč pred izgubo oziroma pred širjenjem pozidave uveljavili sistem zakonskega varstva kmetijskih zemljišč z uvrstitvijo kmetijskih zemljišč v 1. območje najboljših kmetijskih zemljišč oziroma tako imenovana zemljišča trajno namenjena kmetijski proizvodnji. Ta ukrep širjenja pozidave ni zaustavil, le upočasnil (Cof, 2005).

4.2 PREGLED PRAVNIH PODLAG

Nabor zakonskih izhodišč, ki neposredno oziroma posredno pokrivajo področje izkopavanja mineralnih surovin na kmetijskih zemljiščih, je širok (preglednica 7). Le ti so v prilogi C tudi navedeni. Krovni zakon pri površinskih kopih je Zakon o rudarstvu (2014; priloga C2), pri kmetijskih zemljiščih pa Zakon o kmetijskih zemljiščih (2011; priloga C6). Sanacijo odkopov mineralnih surovin ureja Zakon o rudarstvu (2014; priloga C2), Zakon o varstvu okolja (1993), Zakon o urejanju prostora (2002) in Zakon o kmetijskih zemljiščih (2011; priloga C6).

Preglednica 8: Pravne podlage in številka Uradnega lista Republike Slovenije, pristojni organ ter pomembnejši členi

Pravna podlaga	Pomembnejši členi	Uradni list št./leto	Pristojni organ
Ustava Republike Slovenije	71., 72.	33/91-I	MF, MNZ, MP, MDDSZ
Zakon o rudarstvu SRS		17/75	MOP
Zakon o rudarstvu	1., 2., 3., 37., 49., 96., 98., 101.	14/14	MGRT
Zakon o varstvu okolja	1., 2., 3., 9., 10., 15., 30., 40., 41., 50., 51., 51 a., 53., 54., 61., 68., 70., 74., 96., 101., 101 a.	39/06	MGRT
Zakon o ohranjanju narave	1., 11., 15., 101 e., 103.	96/04	MOP
Zakon o kmetijstvu	1., 2.,	45/08	MKGP
Zakon o kmetijskih zemljiščih	1., 1 a., 2., 3 b., 3 c., 3 d., 4., 9., 78	71/11	
Pravilnik o razvrstitvi kmetijskih gospodarstev v območja z omejenimi možnostmi za kmetijsko dejavnost	1.	12/15	MKGP
Zakon o vodah	2., 7., 26 (2)	67/02	MOP
Zakon o urejanju prostora	1., 2., 3., 4	110/02	MOP
Zakon o prostorskem načrtovanju	1., 2., 3., 4., 16., 23., 42., 44	33/07	
Uredba o prostorskem redu Slovenije	1., 2., 5., 6., 16., 17., 18., 19., 55., 56., 57., 69., 70., 71., 72., 73., 79., 80., 81	122/04	
Uredba o odpadkih	1., 2., 7., 10., 22., 27., 28., 38.	37/15	
Pravilnik o obremenjevanju tal z vnašanjem odpadkov	1., 2., 3., 4., 5., 7., 8., 9., 10	3/03	
Uredba o obremenjevanju tal z vnašanjem odpadkov	1., 2., 3., 4., 5., 6., 8., 9.	34/08	
Uredba o spremembi uredbe o obremenjevanju tal z vnašanjem odpadkov	1., 3., 4., 5., 6., 8., 9.	61/11	
Odlok o strategiji prostorskega razvoja slovenije	1., 2., 3., 3.3., 3.3.1., 3.3.1.1., 3.3.4	76/04	
Pravilnik o vzpostavitvi bonitete zemljišč	1., 2., 3	35/08	
Pravilnik o določanju in vodenju bonitete zemljišč	1., 2., 3., 4., 9	47/08	

* MF – Ministrstvo za finance; MNZ – Ministrstvo za notranje zadeve; MP – Ministrstvo za pravosodje, MDDSZ – Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti; MOP – Ministrstvo za okolje in prostor; MGRT – Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo; MKGP – Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano

Del sanacije odkopov mineralnih surovin, ki se nanaša na vnos zemeljskega izkopa ali umetno pripravljene zemljine je sprva bil opisan v Pravilniku o obremenjevanju tal z vnašanjem odpadkov (2003), šele nato je v veljavo stopila Uredba o obremenjevanju tal z vnašanjem odpadkov (2008). Kar pomeni, da so koncesionarji umetno zemljino lahko pripravljali z različnimi odpadki v kombinaciji z zemeljskimi izkopi, ki pa je morala zadostovati kriterijem vsebnosti koncentracij onesnažil. Z Uredbo o spremembah Uredbe o obremenjevanju tal z vnašanjem odpadkov (2011), so se zadeve bistveno spremenile. Tako priprava umetnih zemljin zaradi zaostrenih pogojev ni več smiselna.

S sprejetjem Zakona o rudarstvu (1999) je ta nosilce rudarske pravice zavezal k sanaciji rudarskih prostorov, ki je opredeljen v 96. in 98. členu. Na izkoriščenih površinskih kopih, ki predstavljajo degradirano pokrajino, morajo nosilci rudarske pravice po zaključku izkoriščanja izvesti sanacijska rudarska dela, da se odpravijo posledice, ki so nastale pri izvajanju rudarskih del in izvede dokončna sanacija okolja (Zakona o rudarstvu, 2010; Popravek zakona ..., 2010; Zakon o spremembah ..., 2010).

Vsebina sanacijskega programa, s tem vrsta, obseg in rok sanacije, je bila opredeljena v 66. členu Zakona o varstvu okolja (1993), katerega je odredil minister, glede na predhodno mnenje ministrov pristojnih za posamezno naravno dobrino. Sanacijski program je vseboval tudi analizo obremenitev okolja, oceno upravičenosti izbranih rešitev ter je opredeljeval tudi vzpostavitev novega ali nadomestitev prejšnjega stanja okolja.

Zakon o rudarstvu (2014), prikazan v prilogi C2, med drugim pogojuje tudi obveznosti izdelave državnega programa gospodarjenja z mineralnimi surovinami v 154. členu ter izhodišča za izdelavo prostorskega plana države in lokalnih skupnosti. Prav tako v 8. členu opredeljuje upravljanje z mineralnimi surovinami.

Zakon, ki med drugim opredeljuje pojem naravnih virov v 5. členu, njihovo lastnino ter načela in pogoje kot tudi dopustnost posegov v okolje v 15. členu, opredeljuje tudi pravice za njihovo rabo in varstvo, je Zakon o varstvu okolja (1993). Med drugim določa tudi postopke in ukrepe za ugotavljanje skladnosti posegov z okoljem ter obveznost priprave sanacijskih programov (Slovenski prostor ..., 2002).

Posredni ukrepi varstva tal so navedeni v okviru različnih področij, ki obravnavajo oziroma varujejo le eno ali dve funkciji tal. To so tako imenovane evropske direktive, strategije in uredbe. Kot navaja Krmelj (2006) v Sloveniji želja po varovanju okolja sega že v leto 1920 s predložitvijo Spomenice (Spomenica, 1920) s programom varstva narave v Sloveniji. Kasneje so bili med leti 1970 in 1985 sprejeti področni zakoni o varstvu narave, zraka, varstva pred hrupom ter ravnanju z odpadki. Po osamosvojitvi je Slovenija leta 1991 v Ustavo (1991), priloga C1, zapisala pravico vseh ljudi do zdravega življenja. Dve leti kasneje je sprejela še zakon o varstvu okolja (1993), na podlagi katerega so bili uveljavljeni trije podzakonski predpisi. Tudi alpska konvencija (Alpska konvencija, 2016) natančno opredeljuje varovanje tal. Slovenija kot članica Evropske unije je od leta 2004 obvezana k upoštevanju in izvajanju pravnega reda Evropske unije, ki posredno vplivajo na rudarjenje v površinskih kopih ter sanaciji le teh. Te so Direktiva Sveta 92/43/EGS (1992), Direktiva Sveta 2004/35/ES (2004) o okoljski odgovornosti za škodo ter Direktiva Sveta 1999/31/ES (1999).

Minimalne standarde in izhodišča za oblikovanje usmeritev in ukrepov na področju prostorskega razvoja predstavljajo zakonske osnove. Ne glede na lokacijo, raziskovanje izkoriščanje in gospodarjenje z mineralnimi surovinami kot naravnim virom ureja Zakon o rudarstvu (2014; priloga C2) v 72. členu. V njem so v 49. členu zabeleženi tudi pogoji za samo izvajanje rudarskih del kot tudi varovanja okolja (Slovenski prostor ..., 2002).

V prostorskem smislu pomemben zakon za določitev in omejitev raziskovalnih in pridobivalnih prostorov je Zakon o urejanju prostora (2002; priloga C9) in določuje pogoje in usmeritve za urejanje prostora (Slovenski prostor ..., 2002). Prav tako se po njem izdelujejo planski akti (Slovenski prostor ..., 2002).

Zakon o prostorskem načrtovanju (2007), kot je prikazano v prilogi C10, ki sicer v 4. členu opredeljuje načelo trajnostnega prostorskega razvoja, v 44. členu dopušča gradnjo na najboljših kmetijskih zemljiščih le v izjemnih primerih, vendar zaradi omejenega delovanja kmetijske stroke in prevelikega vpliva občin prihaja do tega, da se ponekod sploh ne iščejo manj primerna kmetijska zemljišča za pozidavo, ampak se pozidajo najboljša. Sistem varovanja predvsem najboljših kmetijskih zemljišč tako ni dovolj učinkovit (KGZS, 2016).

V 10. členu Zakona o rudarstvu (1999) je opredeljen prostorski vidik državnega programa gospodarjenja z mineralnimi surovinami, katere je možno zagotoviti le z ohranitvijo raziskovalnih in pridobivalnih prostorov, tvorjenje potencialnih prostorov ter zagotavljanje integracije prostorov sanacije v okolje.

Tako z vidika varstva naravnih vrednot kot z vidika varstvenih režimov, iz katerih izhajajo pogoji in usmeritve za načrtovanje, poseganje in rabo mineralnih surovin v zavarovanih območjih določa Zakon o ohranjanju narave (2004; glej prilogo C4).

Zakon o vodah (2002) se osredotoča predvsem na raziskovanje in izkoriščanje mineralnih surovin iz vodnih in priobalnih zemljišč na podlagi izdelanih strokovnih navodil pristojnega organa. Prav tako opredeljuje nastanek novega vodnega zemljišča v 26. členu (priloga C8), ki se glasi: "Zemljišče, ki ga je prekrila voda, pa na njem ni bilo vzpostavljeno prejšnje stanje, postane vodno zemljišče ...".

Varstvo kmetijskih zemljišč je urejeno z ustavo (1991; priloga C1), kjer je v 71. členu navedeno, da zakon določa posebno varstvo kmetijskih zemljišč. Varstvo kmetijskih zemljišč pred spreminjanjem namenske rabe v letu 2010 ni bilo urejeno v Zakonu o kmetijskih zemljiščih (Uspešnost varovanja ..., 2013).

Zakon o kmetijskih zemljiščih (2011; priloga C6), ki ureja varstvo kmetijskih zemljišč in določa ukrepe za ohranjanje potenciala ter kakovost tal, pojma varstvo oziroma varovanje kmetijskih zemljišč v posameznem členu ne opredeljuje. Cilji Zakona o kmetijskih zemljiščih v 1.a členu predvidevajo ohranjanje in izboljševanje pridelovalnega potenciala ter povečanje obsega kmetijskih zemljišč, trajnostno ravnanje z rodovitno zemljo kot tudi ohranjanje krajine in razvoj podeželja. Kmetijska zemljišča v 2. členu razvršča v območja trajno varovanih kmetijskih zemljišč in območja ostalih kmetijskih zemljišč in dovoljuje spremembe namembnosti kmetijskega zemljišča z določanjem odškodnin.

Glede na to, da se površinski kopi v veliki večini nahajajo na območjih, kjer so bila pred spremembo namembnosti kmetijska zemljišča, bi bilo smiselno, če bi Zakon o kmetijskih zemljiščih zapovedoval kot tudi opredeljeval sanacijo, sanacijski plan ter rekultivacijo in postopke le-te nazaj v kmetijske površine.

Pri pregledovanju trenutno veljavnih zakonov, ki se dotikajo sanacije površinskih kopov, ni zaslediti konkretnega zakona, ukrepa ali podlage, ki bi opredeljeval konkretne cilje za dosego kakovosti in poteka sanacije. Zakon o rudarstvu (2014; priloga C2), se v 3. členu, ki se glasi: "Kadar se v skladu z določbami tega zakona odloča o pridobitvi rudarske pravice za izkoriščanje, se za pridobivanje in izbor nosilcev takšne rudarske pravice, za varstvo takšnih nosilcev in reševanje sporov smiselno uporabljajo določbe zakona o varstvu okolja, ki urejajo koncesijo na naravni dobrini, kolikor ta zakon ne določa drugače. V zvezi z vprašanji, ki se nanašajo na pogoje za izvajanje raziskovalnih in temeljnih rudarskih del, se uporabljajo predpisi s področja varstva okolja, varstva voda, ohranjanja narave in varstva kulturne dediščine, kolikor ta zakon ne določa drugače, v zvezi z vprašanji, ki se nanašajo na pogoje za izvajanje drugih rudarskih del in sanacijskih rudarskih del se smiselno uporabljajo določbe zakona, ki ureja graditev objektov, kolikor ta zakon ne določa drugače." sklicuje na uporabo Zakona o varstvu okolja ter uporabo predpisov s področja varstva okolja, varstva voda, ohranjanje narave in varstva kulturne dediščine.

4.3 POSTOPEK PRIDOBITVE KONCESIJE

Koncesijo za izkoriščanje mineralne surovine na določenem pridobivalnem prostoru se lahko podeli na podlagi že izdanega rudarskega koncesijskega akta ali na podlagi izvedenega javnega razpisa za izbor nosilca rudarske pravice za izkoriščanje.

Izkoriščanje mineralne surovine se začne s pridobitvijo rudarske pravice in ustrezne koncesije, tako, da zainteresirana pravna ali fizična oseba vloži vlogo o zainteresiranosti za podelitev rudarske pravice. Vlada nato sproži postopek izdaje koncesijskega akta, ki poteka tako, da ministrstvo za gospodarstvo vladi najprej pridobi zakonsko določene naravovarstvene smernice, ki jih izdela organizacija, pristojna za ohranjanje narave, mnenje lokalne skupnosti ter mnenje pristojnega organa lokalne skupnosti, na območju katere se mineralna surovina nahaja. Na podlagi tega ministrstvo za gospodarstvo pripravi predlog koncesijskega akta. Sledi pregled celotne dokumentacije, potrebne za izdelavo koncesijskega akta, in če v njej ni pomanjkljivosti, ministrstvo za gospodarstvo za Zavod RS za varstvo narave pridobi še mnenje o sprejemljivosti prostorske ureditve z vidika varstva narave.

Ko koncesijski akt potrdi tudi vlada, sledi druga faza postopka, v katerem ministrstvo za gospodarstvo objavi javni razpis za izbiro koncesionarja. Na podlagi le-tega se nato z izbranim koncesionarjem podpiše koncesijska pogodba.

V zadnji fazi mora koncesionar glede na vrsto mineralne surovine od ministrstva za gospodarstvo ali upravne enote, na območju katere se nahaja prostor, pridobiti dovoljenje za raziskovanje oziroma izkoriščanje ter dovoljenje za izvajanje del. K vlogi za izdajo dovoljenja za raziskovanje pa mora nosilec rudarske pravice med drugim priložiti tudi

revidiran rudarski projekt za raziskovanje, ustrezno lokacijsko informacijo ter situacijski načrt z vrisanimi mejami raziskovalnega prostora.

Prav tako mora nosilec rudarske pravice k vlogi za izdajo dovoljenja za izkoriščanje ali opustitev priložiti še geološko in geomehansko dokumentacijo, dovoljenje za poseg v prostor ter dokazilo o izpolnjevanju pogojev za izvajanje rudarskih del.

Presoja vplivov na okolje (PVO) se izvede pred začetkom izvajanja nameravanega posega, ki bi lahko pomembno vplival na okolje, katerega plača investitor sam. V samem postopku se ugotovi, ali so vplivi predvidenega posega za okolje sprejemljive ali ne in na podlagi katerega se izda odločba okoljevarstvenega soglasja. Izkušnje v praksi kažejo, da na zaključke PVO vpliva plačnik (investitor), tako je v praksi najnižja pričakovana ocena, ocena C z omilitvenimi ukrepi (Grčman, 2016).

V Državnem programu gospodarjenja z mineralnimi surovinami (2009) navajajo, da je država kot lastnica nosilec rudarske pravice predala v gospodarjenje posamezne mineralne surovine na določenih prostorih. Za uskladitev gospodarjenja morajo nosilci izkoriščanja mineralnih surovin, po 80. členu veljavnega Zakona o rudarstvu (2014; glej prilogo C2), izdelati svoj program izkoriščanja, katerega vsebine so podatki o pridobivalnem prostoru, pogoji izvajanja del, idejni načrt izkoriščanja, načrti raziskav, investicij, izkoriščanja in sanacije, ter predlogi sprememb Državnega programa gospodarjenja z mineralnimi surovinami.

4.4 SANACIJA POVRŠINSKIH KOPOV

Površinski kopi so v prostoru razporejeni naključno, ne glede na rabo tal, temveč glede na naravno danost – nahajališče rudnine. V kulturni krajini se pojavljajo v vlogi členitelja prostora s svojo geometrijsko obliko, nepretrdnostjo, kot tudi kazanjem krajine z mehanizacijo za črpanje ter pripravo gramoznih frakcij. Po končanem črpanju mineralnih surovin se pomen površinskih kopov v okolju in ob drugačnih okoliških rabah spremeni. Zato sanacija, katere nalogo mora opraviti sektor za rudarstvo, pomeni predvsem izboljšavo krajine, ki je bila prizadeta z rabo (Slaček, 1990).

Sanacija izkopov mineralnih surovin po končanem raziskovanju in izkoriščanju mora biti tehnično in ekonomsko opredeljena že v postopku pridobitve koncesije za raziskovanje in izkoriščanje (Zakon o rudarstvu, 2014). Način izvajanja sanacije, s tem tudi rekultivacije, mora tako biti zastavljen že v vlogi za pridobitev rudarske pravice kot tudi z rudarskim načrtom. Kot navajajo Kunavar in sod. (1999) je sprotne sanacije tako imenovana odkopna metoda z zasipom (Bajželj, 2003), kot način izvajanja sanacije najcenejša možnost, saj ima veliko prednosti s strani varovanja okolja kot tudi v ekonomskem pogledu. Zato morajo biti pogoji pri sami sanaciji razvidni že v prostorsko izvedbenih načrtih, prav tako morajo upoštevati načela uporabnosti ter zadoščati v ekološkem, funkcionalnem ter vidnem smislu (Marušič, 1994).

Izkušnje zadnjih let kažejo, da potrebe po neonesnaženih zemljinah naraščajo, hkrati pa nismo uspešni pri racionalni zaščiti in uporabi zemljin, ki nastajajo pri gradbenih delih, saj

prihaja do težav tako pri odkopavanju in deponiranju kot pri uporabi, čeprav je ravnanje z rodovitnim delom zemljin opredeljeno v 9. členu zakona o kmetijskih zemljiščih (2012).

Zaradi številnih pritiskov na najboljša kmetijska zemljišča in trajne izgube le-teh je rekultivacija površinskih kopov za namen kmetijske rabe le eden izmed mehanizmov preprečevanja trajne izgube kmetijskega prostora. Pri sproti sanaciji imajo izvajalci najmanj stroškov z deponijo odrinjenega vrhnjega sloja tal, in s tem najmanj težav z ohranitvijo rodovitnega dela tal za sanacijo.

Oblikovni koncept sanacije je tako odvisen od kulturne krajine, naravnih danosti, lokalnih interesov ter rabe prostora. Najpomembnejšo vlogo pri določanju nove rabe tal imajo naravni dejavniki, kot so hidrološki pogoji, lastnosti tal, topografija, klimatski pogoji, pre-vegetacija ter populacija prostoživečih živali (Slaček, 1990).

Prav vsak površinski kop pa je potrebno obravnavati kot edinstven primer, saj je sanacija odvisna od vrste najrazličnejših okoliščin tako imenovane oblike, ki je nastala tekom izkoriščanja mineralne rude, morebitne interese za rabo prostora, nevarnosti, ekoloških razmer in vidne izpostavljenosti ter spremenljivost oblik sanacije za lokalno prebivalstvo (Svobodova in sod., 2012).

Sanacija nelegalnih kopov je tudi navedena v 2. členu v Zakonu o rudarstvu (2014; priloga C2), ki se glasi: "Sanacija nelegalnega kopa je izvedba del z namenom, da se zaradi nezakonitih rudarskih del na prizadetem območju v največji možni meri vzpostavi prejšnje stanje, tako da to območje znova dobi s prostorskim aktom zahtevane oziroma zaželene lastnosti.", kjer je glavni cilj sanacije vzpostaviti prejšnje stanje, tako da območje znova dobi s prostorskim aktom, ki se nanaša na vsako občino posebej, zahtevane oziroma zaželene lastnosti. Najpreprostejša predstava o sanaciji pomeni, da površino tal utrdimo in zasadimo z rastlinjem, ki bo na takšnem območju uspevalo in bo tudi reprezentativno v dani krajini. Seveda pa so tako pristopi kot načini sanacije odvisni od vsakega primera posebej. To pa ne velja za sanacijo oziroma obnovo površinskega kopa v kmetijsko zemljišče. Takšne sanacije se najpogosteje izvajajo na primerih, ki se nahajajo na kmetijskem obdelovalnem zemljišču, kjer odkop ni segal do ravni talne vode (Kunavar in sod., 1999).

Kadar na površini ni tal in je na območju prisotna le matična podlaga, je treba talni horizont, ki bo omogočal kmetijsko rabo prostora popolnoma na novo vzpostaviti. Strokovno pravilno vzpostavljanje profila tal mora slediti časovno in tehnično ustreznemu redosledu ukrepov (Toy in Chuse, 2005), ki jih določa ciljna kakovost tal (Zupanc in sod., 2015).

Prvi korak, ki je seveda temelj uspešne sanacije, je zasip globeli z materialom pridobljenim z zemeljskimi izkopi (Kortnik, 2003), ki nimajo škodljivega vpliva na okolje ter v skladu z Uredbo o odpadkih (2015) ter v skladu z Uredbo o obremenjevanju tal z vnašanjem odpadkov (2008). Takšen pristop omogoča novo oziroma ponovno uporabo materiala odpadnih mineralnih surovin ali umetno pripravljene zemljine, ki bi drugače končale na površinskih deponijah (Kortnik, 2003). S tem pa se zagotavlja okolju prijazno rudarjenje (Bajželj, 2003).

Pri načrtovanju in izvedbi vnašanja zemeljskega izkopa ali umetno pripravljene zemljine z namenom izboljšanja ekološkega stanja tal je tako bilo potrebno pridobiti okoljevarstveno dovoljenje (krajše OVD) po postopku R10 tako imenovanem postopku predelave odpadkov. Znotraj OVD je podrobno razdelan tudi sanacijski plan, znotraj katerega je opredeljen načrt ravnanja z umetno zemljino. S tem je definirana sestava umetnih zemljin, količina le-te ter sam postopek uporabe. Opredeljen je tudi časovni okvir sanacije. Umetno zemljino so tako lahko do leta 2011 pripravljali z različnimi odpadki, kot so jalovina, blata čistilnih naprav, papirniški mulj, odpadni material livarskih peskov in še bi lahko naštevali, v kombinaciji z zemeljskimi izkopi, kjer je nastala mešanica morala zadostovati že prej omenjenim kriterijem.

Primer sanacije z uporabo umetno pripravljene zemljine in bolj ali manj uspešno rekultivacijo v kmetijsko zemljišče so opravila podjetje Termit d.d., kot nosilec rudarske pravice peskokopa v Moravčah, podjetje SGP Graditelj d.d., kot nosilec rudarske pravice gramoznice v Kaminku, podjetje Goriške opekarne d.d., kot nosilec rudarske pravice glinokopa v Renčah ter podjetje Primorje d.d., kot nosilec rudarske pravice gramoznice v Biljah (Škornik–Grdina, 2016).

Naslednji korak je izravnava terena in šele nato zasip z zemljino B/C horizonta, ki je ostala od izkopa dotičnega površinskega kopa deponirana oziroma shranjena. Priporočljiva je ureditev naklona za odtok površinskih voda, ki ne povzroča destabilizacije terena oziroma erozijskih procesov ter izravnava terena, lahko tudi konfiguracija. Po sami predpripravi je potrebno enakomerno nasuti minimalno 30 cm humozne zemlje horizonta A, ki se jo deponira ločeno od drugih horizontov.

Čeprav je ravnanje z rodovitno zemljo odrinjeno pri gradbenih posegih opredeljeno v 9. členu Zakona o kmetijskih zemljiščih (2012) "Rodovitna zemlja, odrinjena pri gradbenih posegih, se uporabi za izboljšanje kmetijskih zemljišč, urejanje javnih zelenih površin ali sanacijo degradiranih območij, razen kadar se rodovitna zemlja uporabi za ureditev okolice objekta, zaradi gradnje katerega je bila odrinjena.", pogosto pride prav do primanjkljaja le te. Ta se mnogokrat izkoristi za urejanje javnih površin ali ureditev okolice različnih objektov (Zupanc in sod., 2015), kot za izboljšanje kmetijskih zemljišč ali sanacijo degradiranih območij.

Na sanirani površini površinskih kopov, kjer ni prišlo do zasutja globeli z umetno pripravljeno zemljino, se po sanaciji za kmetijsko rabo tal izrabi le dno globeli, ki pa zaradi inverzije zraka (Koblar, 1996) ni primerno za gojenje visoke zelenjave in sadnega drevja. Takšna mikroklima območja je primerna za poljedelstvo, travništvo, zelenjadarstvo ali okrasno drevesničarstvo.

Tla po sanaciji v kmetijska zemljišča so kvartarnega izvora, ki niso bila izpostavljena pedogenetskimi procesi, zato so nestrukturirana ter brez organske snovi. Zaradi sanacijskih del oziroma številnih prehodov s težko mehanizacijo, večkratno izravnavo terena so tla zbita in slabo funkcionalna, saj prav ti stroji povzročijo mehanski stres, ki negativno vpliva na razvoj fizikalnih lastnosti tal in njihovih funkcij (Krummelbein in sod., 2010).

Strukturno nerazvita tla so mehansko nestabilna in slabo prezračena ter imajo spremenjeno hidravlično prevodnost kot tudi slabšo infiltracijo vode. V takšnih tleh ni toka hranil, lahko prihaja tudi do zastajanja površinske vode. Takšna funkcionalnost tal oziroma nefunkcionalnost vodi do nizke kmetijske proizvodnje ter negativnih okoljskih vplivov kot je vodna erozija. Prav tako lahko redno obdelovanje s kmetijskimi stroji ovira razvoj strukture tal in makro agregatov (Krummelbein in Raab, 2012).

Z zgoraj naštetimi ukrepi sanacija še ni končana. Biotično oživljanje tal ter vzpostavitev ugodnih fizikalno kemijskih lastnosti tal, ki zagotavljajo pridelovani potencial, je časovno zahtevno in zahteva različne ukrepe (Zupanc in sod., 2015). Posebno pozornost je potrebno nameniti tudi izboljšavi tal z izbiro ustreznih posevkov (Čop in Zupanc, 2012), rastlin z globokim koreninskim sistemom, gnojenjem ter zmanjšano obdelavo tal saj je vzdrževanje plodnosti tal zelo pomembno z vidika pridelave kulturnih rastlin. Avtorja Krummelbein in Raab (2012) priporočata setev lucerne, ki poveča poroznost in hidravlično prevodnost do globine 70–75 cm. Prav tako so ugotovili, da zmanjšana obdelava tal pripomore k zmanjšanju zbitosti tal.

Tudi gnojenje je pomemben člen izboljšave tal, saj je, kot navajajo Šourkova in sod. (2005) akumulacija organskega ogljika v zgornjem horizontu tal kot tudi aktivacija talnih organizmov ključnega pomena v procesu razvoja degradiranih tal. Posebno pozornost je potrebno nameniti primerni količini in obliki gnojil, ter času aplikacije. Najprimernejša oblika gnojenja je aplikacija organskih gnojil torej gnoja, fermentacijskih ostankov in komposta. Mineralna gnojila kot tudi tekoča organska gnojila, bi se pri aplikaciji prehitro sprala v podtalnico, kar bi še dodatno obremenilo okolje (Laner in sod., 2011).

Po končanih sanacijskih delih na območju površinskega izkoriščanja mineralnih surovin mora izvajalec narediti rudarski projekt izvedene sanacije s katerim dokaže, da je po končanem izkoriščanju izvedena sanacija (Zakon o rudarstvu, 2014).

Te sanacije in sicer sanacije kot tudi rekultivacije površinskih kopov za namen kmetijskih zemljišč pri nas izvedene z različno stopnjo uspeha. Eno izmed dobrih rekultivacij površinskega kopa v kmetijsko zemljišče, natančneje v travnik je izvedlo podjetje Termit d.d. na območju peskokopa Moravče, kjer je bilo v času sanacije prisotno tudi nadzorno osebje, zelo aktivna je tudi lokalna civilna iniciativa. Za zasip globeli sta bili uporabljeni naplavina iz ribnikov in umetno pripravljena zemljina ter deponirani humus kot rodovitni sloj zemlje (Škornik–Grdina, 2016). Posamezni primeri rekultivacij se med seboj razlikujejo po debelini in kakovosti vrhnjega sloja (Škornik–Grdina, 2016).

Slaba rekultivacija se kaže predvsem v neupoštevanju sanacijskih korakov oziroma postopkov, ki za sabo pustijo neprimerno rekultivirane površine za namen kmetijske rabe. Negativne posledice so so neprepustnost zemljine ter s tem zastajanje površinske vode, naknadno izvajanje drenaž ter meliorativnih ukrepov, ostajanje gradbenega materiala na površini ter nezadostna višina nasutja rodovitne plasti tal. Če ni izboljšanja stanja, pride do opustitve kmetijske rabe zemljišč in zaraščanja.

5 RAZPRAVA IN SKLEPI

5.1 RAZPRAVA

Preplet številnih interesov rabe prostora povzroča številne konflikte. Le-ti nastajajo zaradi potreb različnih sektorjev za opravljanje vsakdanjih dejavnosti. Prostor kot družbena blaginja je ne glede na tehnološki razvoj kot tudi gradbene dosežke omejen. Bodisi je determiniran in nespremenljiv oziroma omejen z naravnimi dejavniki. Tako za preostanek nedeterminiranega prostora tekmujejo razvojni interesi, ki se kažejo v različnih oblikah rabe le-tega.

Površinski kopi so v Sloveniji dokaj enakomerno razvrščeni znotraj slovenskega prostora, kar nam prikazuje karta mineralnih surovin Republike Slovenije (Senegačnik in sod., 2010). Večina saniranih površinskih kopov dobi novo namensko rabo prostora, ki se razlikuje od prvotne. To so predvsem rekultivirane površine za športno rekreacijske namene ter za deponije komunalnih in drugih odpadkov.

Obravnavani površinski kopi torej kopi z naravno predispozicijo za rekultivacijo v kmetijska zemljišča se nahajajo na kmetijsko najboljših zemljiščih ter na srednje kakovostnih tleh, kar potrujeta talno število in boniteta okoliških zemljišč kopov, katerih raba je tudi kmetijska. Večina le teh se nahaja na območju z visokim pridelovalnim potencialom, nekaj manj jih je uvrščenih na območja z zmernim pridelovalnim potencialom.

V območja trajno varovanih kmetijskih zemljišč (2012) se uvrščajo kmetijska zemljišča z boniteto višjo od 35. Glede na podatke lahko izpostavimo, da se 33 izmed 49 obravnavanih legalnih odkopov z naravno predispozicijo za rekultivacijo v kmetijska zemljišča nahaja prav v tem območju. Takšni posegi v kmetijski prostor so s strani stroke, kot tudi okoliških kmetov nezaželeni, saj le-ti povzročajo oziroma omogočajo še večjo razdrobljenost že tako razdrobljenega kmetijskega prostora. Dandanes to predstavlja veliko oviro pri racionalnem opravljanju vseh kmetijskih funkcij.

Ovodenale površine gramoznic, peskokopov in glinokopov je nemogoče rekultivirati v kmetijska zemljišča. Te se po končanih delih uredijo v bajerje za ribogojništvo. Razmeroma majhen del saniranih površin je urejenih v kmetijske namene, pri čemer prevladuje travniška raba.

Sanacije površinskih kopov niso potrebne le zaradi vizualnega izboljšanja stanja marveč tudi zaradi drugih razlogov, kot je splošna varnost v prostoru, in sicer prepadne stene, neurejene brežine, kot tudi stabilizacija morebitnih neugodnih procesov erozije, prašenja, onesnaževanja talnih in podtalnih voda.

Nesanirani površinski kopi lahko navsezadnje pomenijo tudi naselitev divje oziroma črne rabe, ki lahko privede do nekontroliranega odlaganja odpadkov lahko tudi nevarnih, skladiščenja različnih gradbenih materialov ali pa pridobivanje materiala na črno. Lahko pa nesanirani površinski kopi postanejo predmet arheološkega in paleontološkega raziskovanja ali pa pride do naravne sukcesije in s tem spontano pridobljene nove ekološke

vloge v okolju. Prav ti so v okolju neokusna rana, ki hkrati daje dom redkim življenjskim oblikam (Kunavar in sod., 1999).

Zakon o rudarstvu SRS (1975), v katerem se glino, pesek, prod in kamen obravnava kot rudnine, pomeni močno prelomnico pridobivanja le teh. Z uveljavitvijo tega zakona je bila organizacija, ki je rudnine izkoriščala, zavezana, da po končanih delih omogoči ponovno rabo zemljišča. O namembnosti zemljišča je odločal pristojni upravni organ, za izdajo dovoljenj so bile zadolžene občine. Prav tako so tudi pravni akti s področja rudarstva in urejanja prostora zahtevali sočasno odločitev o lokaciji kopa ter namenski rabi poškodovanih zemljišč ter osnovne pogoje sanacije (Slaček, 1990).

Poglavitne spremembe, ki so se dogodile v rudarstvu od sredine osemdesetih let pa do danes, so osamosvojitve Slovenije in s tem zmanjšanje in začasna izguba trga republik bivše Jugoslavije, preoblikovanje gospodarskega in političnega sistema, ki se je kazal v spremembi načina upravljanja ter v lastninjenju in privatizaciji podjetij, proces vključevanja Slovenije v Evropsko unijo, kar je pomenilo prevzem pravnega reda Evropske unije ter globalizacija, ki se kaže v postavljanju enotnih standardov in kazalcev vseh gospodarstev po svetu.

V devetdesetih letih prejšnjega stoletja in na začetku novega sta bila izdelana dva za rudarstvo pomembna dokumenta, in sicer Nacionalni program varstva okolja (1999) in Strategija povečevanja konkurenčne sposobnosti slovenske industrije (Dimkovski in sod., 1996), ki je bil preimenovan v Strategijo razvoja Slovenije.

V luči mednarodnih okvirov se je z vključitvijo Slovenije v Evropsko unijo prostorski razvoj vezal predvsem na procese evropskih nacionalnih in regionalnih gospodarskih, političnih in kulturnih povezav (Slovenski prostor ..., 2002).

V Sloveniji se pojavljajo nerešena vprašanja izkoriščanja mineralnih surovin, kot so nelegalno izkoriščanje mineralnih surovin, neučinkovita zakonodaja in organiziranost državne uprave na področju rudarstva, nezadostna notranja komunikacija v samem rudarskem sektorju kot tudi nezadostna zunanja komunikacija sektorja z lokalnimi skupnostmi in nevladnimi organizacijami ter drugimi sektorji, nedostopnost in visoka cena zemljišč za raziskovanje in izkoriščanje rudnin (Državni program ..., 2009).

Situacija na področju aktualnega legalnega rudarjenja, kjer se je zakonodaja po letu 1999 močno poostрила in je vsak nosilec rudarske pravice k izvedbi sanacije zakonsko zavezan, je naklonjena sprotni sanaciji. Če je tehnično izvedljivo, poteka sanacija vzporedno s pridobivanjem mineralne surovine, sicer se izvaja po končanem koriščenju. K izvedbi sanacije in rekultivacije pozitivno prispeva tudi komunikacija in sodelovanje med (bodočimi) uporabniki kmetijskega prostora in nosilci rudarskih pravic kot tudi sodelovanje s širšo lokalno skupnostjo. Na končne pogoje za kmetijsko pridelavo nekoliko vpliva sama oblika terena, ki nastane po zaključku sanacije.

Uporaba umetno pripravljene zemljine različnih inertnih odpadkov v kombinaciji z zemeljskimi izkopi kot materiala za zapolnitev nastalih globeli, ki zadošča vsem kriterijem je smiselna, saj se na takšen način spodbuja predelava inertnih odpadkov pod okoljsko

sprejemljivimi pogoji. Odpadni material, ki nastane tekom izkopavanja, je potrebno odložiti v za to namenjenih deponijah, katere stroške odlaganja nosi koncesionar in za katere je potreben dodaten za to namenjen prostor.

Vpliv vstopa v Evropsko unijo in prilagojene zakonodaje se kaže v izboljšani zakonodaji varstva okolja, ki pa ni nujno skladna z zaščito kmetijskih zemljišč, saj se ob posegih za blažilne ukrepe pogosto poseže na kmetijska zemljišča. Vidna je odsotnost ustrezne zakonodaje zaščite tal na evropskem nivoju. Direktiva za zaščito tal je bila v obravnavi v Evropskem parlamentu do leta 2014, ko so predlog zaradi blokade nekaterih članic umaknili (Montanarella, 2016).

Podani primeri sanacije površinskih kopov z umetno pripravljenimi zemljinami in rekultivacijo v kmetijska zemljišča nam nazorno prikažejo uspešnost oziroma neuspešnost rekultivacije v kmetijska zemljišča. Slednja se kaže predvsem v plitvem rodovitnem sloju tal, naknadno izvedenih meliorativnih ukrepih, ter v ostankih gradbenega materiala na površini, ki z vidika kmetijske rabe niso zaželeni.

5.2 SKLEPI

Delež rekultiviranih površin, ki se po zaključku del nameni kmetijski rabi, je majhen in predstavlja manj kot desetinko odstotka vseh kmetijskih površin v uporabi (leta 2007 524 167 ha; Statistični urad ..., 2016).

Večina površinskih kopov rekultiviranih za namen kmetijske rabe je slabo oziroma pomanjkljivo rekultiviranih, kjer kasneje prihaja do vidnih omejitvenih dejavnikov (zastajanje vode, nanos kamenja iz spodnjih plasti na površje itd.), ki jih je potrebno naknadno reševati in sanirati če to le gre.

Večina površinskih kopov se po koriščenju rude ne vrne v kmetijsko rabo. Površinski kopi se tako zaradi spremembe namembnosti spremenijo v industrijske in obrtne cone, rekreacijske površine ali z naselitvijo različnih organizmov postanejo celo zaščiteni naravni habitati.

Nesaniрани površinski kopi lahko postanejo tarča nelegalnega izkoriščanja mineralne surovine, nelegalna odlagališča praviloma neznanih odpadkov in prispevajo k še večji drobitvi kmetijskega prostora. Čeprav je sanacija teh tudi zakonsko urejena, v takšnih primerih največkrat prihaja do sekundarne sukcesije in naselitve ogroženih rastlinskih, predvsem živalskih vrst, ki kasneje postanejo eko cone.

Rekultivacija oziroma sanacija površinskih kopov je zakonsko urejena. Zakonsko urejena je tudi sanacija nelegalnih kopov, ki morajo biti ali legalizirani ali sanirani v roku petih let (Državni program ..., 2009). Sanacija le-teh je sicer težje izvedljiva in se največkrat prepusti naravni sukcesiji, tako imenovani samosanaciji. Tehnično in ekonomsko opredeljena sanacija mora biti že v postopku pridobitve koncesije za raziskovanje in izkoriščanje mineralnih surovin (Zakon o rudarstvu, 2014).

Prelomnico v pridobivanju nekovinskih mineralnih surovin je postavil Zakon o rudarstvu SRS (1975), ki je organizacijo, ki je rudnine izkoriščala, zavezal, da po končanih delih omogoči ponovno rabo zemljišča. Spremembe zakonodaje po vstopu Republike Slovenije v Evropsko unijo so pozitivno vplivale na postopek rekultivacije površinskih kopov.

Najcenejša možnost izvedbe sanacije je sprotna sanacija oziroma odkopna metoda z zasipom (Bajželj, 2003), ki znatno zmanjša stroške deponiranja rodovitne zemljine ter jalovine. Ravnanje z neonesnaženim rodovitnim delom tal, ki nastane pri gradbenih delih je sicer opredeljeno z Zakonom o kmetijskih zemljiščih (2012), vendar prepogosto prihaja do težav trajne izgube le-teh.

Na širšem območju agrarne krajine je rekultivacija v kmetijsko rabo prostora zelo zaželeno. Zaradi trenutno veljavne zakonodaje in s tem neurejene oziroma nedefinirane sanacije oziroma postopanja k sanaciji površinskih kopov za namen kmetijske rabe, se kmetijska zemljišča izgubljajo. Dodatna težava je, da pristojnosti inšpekcijskih služb na področju rudarstva in varovanja okolja oziroma kmetijstva, ki bi preverile kakovost sanacije, niso ustrezno določene.

6 POVZETEK

Tla že od nekdaj predstavljajo osnovno človeško dobrino, od katere je odvisen naš obstoj. Prostor kot družbena blaginja je ne glede na tehnološki razvoj, kot tudi gradbene dosežke omejen. Bodisi je determiniran in nespremenljiv oziroma omejen z naravnimi dejavniki. Tako za preostanek nedeterminiranega prostora tekmujejo razvojni interesi, ki se kažejo v različnih oblikah rabe le-tega. Do prepleta interesov oziroma do konfliktov med različnimi sektorji tako najhitreje in najpogosteje prihaja prav v kmetijskem prostoru.

Do konflikta med kmetijskim in rudarskim sektorjem prihaja predvsem na območju fluvioglacialnega proda večjih slovenskih rek. To so območja najboljših kmetijskih zemljišč z dobro nosilnostjo tal ter globino, kjer so tudi večja nahajališča proda in peska. Izmed 223 registriranih pridobivalnih prostorov v slovenskem prostoru, smo se osredotočili le na površinske kope z naravno predispozicijo za rekultivacijo v kmetijska zemljišča. Teh je po naših podatkih 300 ha površin.

Koriščenje tal mineralnih surovin v obliki površinskih kopov na slovenskih tleh, kot tudi njihova sanacija je opredeljena z zakonodajo. Pozitiven doprinos k rekultivaciji površinskih kopov je prinesel Pravilnik o obremenjevanju tal z vnašanjem odpadkov (2003), kasneje Uredba o obremenjevanju tal z vnašanjem odpadkov (2008), ki je dovoljeval uporabo umetno pripravljene zemljine z različnimi odpadki predelanimi po postopku R10 za zasip globeli.

Po zaključku koriščenja mineralnih surovin se tako degradirana območja le redko sanira oziroma povrne v kmetijsko oziroma primarno rabo prostora, predvsem zaradi različnih lokalnih interesov. V teh primerih ostane kmetijski prostor razdrobljen, kar s strani kmetovalcev pomeni veliko slabše pogoje za obdelavo kmetijskih zemljišč. Eden izmed mehanizmov preprečevanja trajne izgube le teh, je rekultivacija površinskih kopov, pri kateri se priporoča predvsem uporabo sprotne sanacije imenovane tudi odkopna metoda z zasipom, ki je za izvajalca najcenejša. Prav ta metoda ima s strani varovanja okolja tudi največ prednosti.

Rekultivacija površinskih kopov je tako eden izmed mehanizmov preprečevanja trajne izgube kmetijskih zemljišč. Rekultivirana tla so tako zaradi različnih sanacijskih del so zbita, nestrukturna, brez organske snovi in nefunkcionalna. Potrebno je biotično oživljanje tal ter vzpostavitev ugodnih fizikalno kemijskih lastnosti tal za vzpostavitev ustreznega pridelovalnega potenciala.

Rekultivacija površinskih kopov za namen kmetijske rabe se pri nas sicer izvaja, vendar je obseg kot tudi stopnja uspeha zelo različna. Za dobro in uspešno rekultivacijo v kmetijsko zemljišče je pomembno upoštevanje sanacijskih korakov ter nanos ustrezne debeline in kakovostnega vrhnjega sloja tal. Kot se je izkazalo na primeru peskokopa Moravče, je aktivnost lokalne civilne iniciative ter sodelovanje med izvajalci oziroma investitorji rekultivacije ter uporabniki kmetijskega prostora doprinesla k uspešni in dobri rekultivaciji.

7 VIRI

Alpska konvencija. CIPRA Slovenija.

<http://www.cipra.org/sl/alpska-politika/alpska-konvencija> (17.12.2016)

ARSO: Agencija Republike Slovenije za okolje. Ljubljana, Ministrstvo za okolje in prostor.

<http://www.arso.gov.si/varstvo%20okolja/tla/> (22.11.2015)

Atlas okolja. Agencija RS za okolje.

http://gis.arso.gov.si/atlasokolja/profile.aspx?id=Atlas_Okolja_AXL@Arso (3.6.2016)

Bajželj U. 2003. Odkopne metode z zasipom – okolju prijazna tehnologija. RMZ – Materiali in geokolje: revija za rudarstvo, metalurgijo in geologijo, 50, 4: 789-845

Batey T. 2009. Soil compaction and soil management – a review. Soil Use and Management, 25, 4: 335-345

Bernik R. 2005. Tehnika v kmetijstvu: obdelava tal, setev, gnojenje. Predavanja za študente agronomije in zootehnike. Ljubljana, Biotehniška fakulteta, Oddelek za agronomijo: 139 str.

Bradshaw A. 1997. Restoration of mined lands – using natural processes. Ecological Engineering, 8: 225-269

Ceglar A., Grčman H. 2012. Izračun ter analiza povprečne bonitete kmetijskih zemljišč v slovenskih občinah: zaključno poročilo. Izlake, Agrarius, tla in okolje, Tomaž Kralj s.p.: 29 str.

Cof A. 2005. Vplivi širjenja pozidanih zemljišč na krajinske kakovosti prostora v ljubljanski urbani regiji v obdobju 1951 – 2002. Urbani izziv, 16, 1: 117-123

Čop J., Lavrenčič A., Košmelj K. 2009. Morphological development and nutritive value of herbage in five temperate grass species during primary growth: analysis of time dynamics. Grass Forage Science, 64, 2: 122-131

Čop J., Zupanc V. 2012. Uporaba travno-deteljnih mešanic kot meliorativni ukrep pri zemeljskih delih. Kmečki glas, 69, 7: 10

Cvejić R., Tratnik M., Meljo J., Bizjak A., Prešeren T., Kompare K., Steinman F., Mezga K., Urbanc J., Pintar M. 2012. Trajno varovana kmetijska zemljišča in bližina vodnih virov, primernih za namakanje. Geodetski vestnik, 56, 2: 308-324

Dimkovski T. 2012. nahajališča nekovinskih mineralnih surovin v Sloveniji: površinski kopi. Del 2, Mineralne surovine za potrebe gradbeništva. Ljubljana, Geološki zavod Slovenije; Velenje, RGP, Rudarski gradbeni program: 226 str.

Direktiva Sveta 92/43/EGS z dne 21. maja 1992 o ohranjanju naravnih habitatov ter prosto živečih živalskih in rastlinskih vrst. Uradni list Evropske Unije, L 43: 1-65

Direktiva Sveta 2004/35/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 21. aprila 2004 o okoljski odgovornosti v zvezi s preprečevanjem in sanacijo okoljske škode. Uradni list Evropske Unije, L 143: 357-375

Direktiva Sveta 1999/31/ES z dne 26. aprila 1999 o odlaganju odpadkov na odlagališčih o odlaganju odpadkov. Uradni list Evropske Unije, L 182/1

Dunk A. von der, Gret-Regamey A., Dalanga T., Hersperger A.M. 2011. Defining a typology of peri-urban land-use conflicts – a case study from Switzerland. *Landscape Urban Planning*, 101: 149-156

Državni program gospodarjenja z mineralnimi surovinami, splošni načrt. 2009. Ljubljana, Geološki zavod Slovenije: 60 str.

Energiekonzept für eine umweltschonende, zuverlässige und bezahlbare Energieversorgung 28. September. 2010. Bundesministerium für Wirtschaft und Technologie (BMWi), Bundesministerium für Umwelt, Naturschutz und Reaktorsicherheit (BMU): 37 str.
https://www.bundesregierung.de/ContentArchiv/DE/Archiv17/_Anlagen/2012/02/energiekonzept-final.pdf?__blob=publicationFile&v=5 (6.8.2016)

Geršič M., Repe B., Blatnik M., Grubar Brečko V., Kovač B., Povzek N., Seifert A. 2014. Geografija in rastlinska sukcesija – izbrani primeri iz Slovenskih pokrajin. Ljubljana, Založba ZRC: 137 str.

Gesetz über Naturschutz und Landschaftspflege. 2009. Bundesnaturschutzgesetz – BnatSchG.
http://www.gesetze-im-internet.de/bundesrecht/bnatschg_2009/gesamt.pdf (9.6.2016)

Grčman H. 2016. Na svoji zemlji. Predavanje. Ljubljana, Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za agronomijo (osebna informacija)

Grčman H., Zupan M., Ceglar A., Medved-Cvikl B., Tič I. 2012. Priprava metodologije za ocenjevanje vplivov posegov na območje kmetijskih zemljišč: Poročilo. Del 1, Metodologija: Verzija 1. Ljubljana: Biotehniška fakulteta, Oddelek za agronomijo: 62 str.

Grčman H., Velikonja-Bolta S., Vodnik D., Kos B., Leštan D. 2001. EDTA enhances heavy metal phytoextraction: metal accumulation, leaching and toxicity. *Plant and Soil*, 235: 105-114

Griessler Bulc T., Šajn Slak A. 2009. Ecoremediations – a new concept in multifunctional ecosystem technologies for environmental protection. *Desalination*, 247: 3-11

GURS. Geodetska uprava Republike Slovenije.

<http://www.gu.gov.si/> (10.11.2016)

Hladnik D. 2005: Spatial structure of disturbed landscapes in Slovenia. *Ecological Engineering* 24: 17-27

Hudoklin J. 2002. Kmetijstvo in prostorski razvoj Slovenije: zasnova. Slovenski prostor 2020. Kmetijstvo in prostorski razvoj Slovenije – zasnova. 2002. Novo Mesto, ACER: Krajinska arhitektura in varstvo okolja, d.o.o., Ministrstvo za okolje in prostor Republike Slovenije, Urad RS za prostorsko planiranje: 60 str.

http://www.mop.gov.si/fileadmin/mop.gov.si/pageuploads/podrocja/prostorski_razvoj/p_ristor2020/4_3_povzetek.pdf (10.12.2015)

Hüttel R.F., Gerwin W. 2005. Landscape and ecosystem development after disturbance by mining. *Ecological Engineering*, 24: 1-3

<https://eurekamag.com/pdf.php?pdf=004219220> (2.5.2016)

Javni pregledovalnik grafičnih podatkov MKGP, Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano.

http://rkg.gov.si/GERK/Viewer/#map_x=500000&map_y=100000&map_sc=1828571 (18.12.2016)

Karlovšek-Debelak M. 1988. Rekultiviranje območij pridobivanja mineralnih surovin glede na bodočo rabo prostora. Ljubljana, Urbanistični inštitut Republike Slovenije: 79 str.

KGZS: Kmetijsko gospodarska zbornica Slovenije. Ljubljana, Kmetijsko gospodarska zbornica Slovenije.

<http://www.kgzs.si/gv/kmetijstvo/urejanje-kmetijskega-prostora/kmetijska-zemljisca.aspx> (12.1.2016)

Knez M., Regent T. 1993. Sanacija opuščenih gramoznic na Dravskem polju V: Predstavitev nekaterih projektov in objektov. Maribor, Vodno Gospodarski Biro: 152-160

Koblar J. 1996. Študija ranljivosti okolja za prostorski plan. Vol. 1, Zasnova modelov za izkoriščanje mineralnih surovin. Gradivo za ekspresno delavnico. Ljubljana, Urbanistični inštitut RS: 102 str.

Koblar J. 1998. Priročnik za urejanje območij izkoriščanja mineralnih surovin – končno poročilo. Ljubljana, Urbanistični inštitut Republike Slovenije: 77 str.

Kortnik J. 2003. Backfilling waste material composites environmental impact assessment. *The Journal of the South African Institute of Mining and Metallurgy*, 7/8: 391-396

- Krmelj V. 2006. Razvoj zakonodaje: na področju varovanja prsti. Zveza geografskih društev Slovenije. Geografski obzornik, 53, 1: 32-34
<http://www.dlib.si/results/?query=%27contributor=Krmelj%2c+Vlasta%27&pageSize=25> (13.7.2016)
- Kunavar B., Hladnik J., Koželj J., Marušič J., Rokavec D., Salobir B. 1999. Sanacija površinskih odkopov: zbornik predavanj. Gornje Ložine pri Kočevju, 22.6.1999. Gregorič B. (ur.). Ljubljana, ZTI – Zavod za tehnično izobraževanje: 56 str.
- Krummelbein J., Raab T. 2012. Development of soil physical parameters in agricultural reclamation after brown coal mining within the first four years. Soil & Tillage Research, 125:109-115
- Krummelbein J., Horn R., Raab T., Bens O., Huttl F. R. 2010. Physical parameters of a recently established agricultural recultivation site after brown coal mining in Eastern Germany. Soil & Tillage Research, 111:19-25
- Kuzma I. statistični urad RS. Površina ozemlja in pokrovnost tal, določena planimetrično, Slovenija, 2005.
<http://www.stat.si/StatWeb/glavnanavigacija/podatki/prikazistaronovico?IdNovice=977> (6.8.2016)
- Laner, D., Fellner, J., Brunner, P.H. 2011: Future landfill emissions and the effect of final cover installation – A case study. Waste Management, 31, 7: 1522-1531
- Lazarevič Ž. Dvestoletne poti slovenskega kmetijstva.
http://www.tms.si/fck_files/image/Dogodki11/TE/kmetijstvo.pdf (29.6.2016)
- Makovšek B. 2009. Sanacija starih bremen in naravnih nesreč. Ljubljana, Zavod IRC.
http://www.impletum.zavod-irc.si/docs/Skriti_dokumenti/Sanacija_starih_bremen_in_naravnih_nesrec-Makovsek.pdf (15.10.2015)
- Malucelli F., Certini G., Scalenghe R. 2014. Soil is brown gold in the Emilia-Romagna region, Italy. Land Use Policy, 39: 350-357
- Marušič J. 1994. Smernice za varovanje krajine v Sloveniji: osnove za oblikovanje smernic z zasnovo smernic po posameznih sestavinah krajine. Ljubljana, Biotehniška fakulteta – Inštitut za krajinsko arhitekturo: 86 str.
- Marušič J., Vodnik M. 2005. Pravila za vzdržno urejanje posegov v relief. Raziskovalno-razvojni projekt ciljnega raziskovalnega programa "Konkurenčnost Slovenije 2001-2006". Končno poročilo. Ljubljana, Biotehniška fakulteta, Oddelek za krajinsko arhitekturo: 70 str.

Merrington, G., Fishwick S., Barraclough D., Morris J., Preedz N., Boucard T., Reeve M., Smith P., Fang C. 2006. The development and use of soil quality indicators for assessing the role of soil in environmental interactions.

<http://publications.environment-agency.gov.uk/PDF/SCHO0306BKIQ-E-E.pdf>
(1.8.2016).

Montanarella L. 2015. Govern our soil. Nature, 528: 32-3

Nacionalni program varstva okolja (NPVO). 1999. Ur.l. RS, št. 83/99

Odlok o strategiji prostorskega razvoja Slovenije (OdSPRS). 2004. Ur.l. RS, št. 76/04

Okoljsko poročilo – splošnega načrta državnega programa gospodarjenja z mineralnimi surovinami. 2007. Šolar V. S. (ur.). Ljubljana, Ministrstvo za gospodarstvo: 57 str.

Perspektiven für Deutschland, Unsere Strategie für eine nachhaltige Entwicklung.

http://www.bundesregierung.de/Content/DE/_Anlagen/Nachhaltigkeitwiederhergestellt/perspektiven-fuer-deutschland-langfassung.pdf?__blob=publicationFile (7.8.2016)

Pintar M., Lobnik F., Bohanec B. 2010. Apel proti pozidavi kmetijskih zemljišč: 3 str.

http://www.bf.unilj.si/fileadmin/users/1/agronomija/Oddelek/izjava_za_javnost_KZem.pdf (14.6.2016)

Plut D. 2004: Tipologija in okoljevarstvene usmeritve v večjih pokrajinsko degradiranih območjih Slovenije. V: Prosen, A. (ur). Prostorske znanosti za 21. stoletje. Ljubljana. Univerza v Ljubljani: 135-145

Pravilnik o določanju in vodenju bonitete zemljišč. 2008. Ur.l. RS, št. 47/08

Pravilnik o obremenjevanju tal z vnašanjem odpadkov. 2003. Ur.l. RS, št. 3/03

Pravilnik o razvrstitvi kmetijskih gospodarstev v območja z omejenimi možnostmi za kmetijsko dejavnost. 2015. Ur.l. RS, št. 12/15

Pravilnik o vzpostavitvi bonitete zemljišč. 2008. Ur.l. RS, št. 35/08

Prostorski portal e-prostor. Ljubljana, Ministrstvo za okolje in prostor, Geodetska uprava Republike Slovenije

<http://www.e-prostor.gov.si/si/> (14.12.2016)

Popravek Zakona o rudarstvu (ZRud-1). 2010. Ur.l. RS, št. 62/10

Senegačnik A., Burger A., Krivic M., Štih J. 2009. Karta nahajališč mineralnih surovin s koncesijo v letu 2008. Ljubljana, Geološki Zavod Slovenije (izpis iz baze podatkov)

Senegačnik A., Burger A., Krivic M., Štih J. 2010. Pregledna karta nahajališč mineralnih surovin v Sloveniji. Ljubljana, Geološki Zavod Slovenije (izpis iz baze podatkov)

- Sharma K. D., Kumar P., Gough L. P., Sanfilipo J. R. 2004. Rehabilitation of a lignite mine-disturbed area in the Indian desert. *Land Degradation & Development*, 15: 163-176
- Skumavec D., Šabić D. 2005. Pokrovnost tal v Sloveniji 1993-2001. Ljubljana, Statistični urad Republike Slovenije.
<https://www.stat.si/doc/pub/rr-815-05.pdf> (13.8.2016)
- Slaček M. 1990. Funkcionalni in oblikovalski koncept vključevanja površinskih kopov v okolje. Ljubljana, Urbanistični inštitut RS: 48 str.
- Slovenski prostor SI 2020 - Mineralne surovine in prostorski razvoj Slovenije-zasnova, končno recenzirano poročilo, UI RS. 2002. Erjavec Šuklje I. Ljubljana, Ministrstvo za okolje in prostor, Urad RS za prostorsko planiranje: 59 str.
- Spomenica Odseka za varstvo prirode in prirodnih spomenikov. 1920. Ljubljana, Glasnik Muzejskega društva za Slovenijo, 1-4: 69-75
<http://www.mop.gov.si/fileadmin/mop.gov.si/pageuploads/publikacije/spomenica.pdf> (5.6.2016)
- Statistični urad Republike Slovenije, Popis kmetijstva 2010, vsaka kmetija šteje. 2010.
<http://www.stat.si/StatWeb/glavnanavigacija/podatki/prikazistaronovico?IdNovice=3448> (27.8.2016)
- Steinhäuser R., Siebert R., Steinhäuser A., Hellmich M. 2015. National and regional land use conflicts in Germany from the perspective of stakeholders. *Land Use Policy*, 49: 183-194
- Stritar A. 1990. Krajina, krajinski sistemi, Raba in varstvo tal v Sloveniji. Ljubljana, Partizanska knjiga: 169 str.
- Svobodova K., Sklenicka P., Molnarova K., Salek M. 2012. Visual preferences for physical attributes of mining and post-mining landscapes with respect to the sociodemographic characteristics of respondents. *Ecological Engineering*, 43: 34-44
- Sweigard J.R. 1990. Reclamation of surface-mined land for agricultural use. *International Journal of Surface Mining and Reclamation*, 4: 131-137
- Škornik-Grdina K. 2016. Lastnosti tal rekultiviranih zemljišč površinskih kopov. Diplomsko delo. Ljubljana, Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za agronomijo: 34 str.
- Šolar, S. V., Senegačnik A. 2010. Letni bilten Mineralne surovine v Sloveniji: poročilo o izvedenih delih v letu 2009. Ljubljana, Geološki zavod Slovenije: 154 str.

- Šourkova M., Frouz J., Fettweis U., Bens O., Huttl R.F., Šantručková H. 2005. Soil development and properties of microbial biomass succession in reclaimed post mining sites near Sokolov (Czech Republic) and near Cottbus (Germany). *Geoderma*, 129: 73-80
- Tavzes M. 2006. Veliki slovar tujk. 1. izdaja. Ljubljana, Cankarjeva založba: 1303 str.
- Temeljni zakon o rudarstvu (ZRud). 1999. Ur.l. RS, št. 56/99
- Toth G. 2012. Impact of land-take on the land resource base for crop production in the European Union. *Science of the Total Environment*, 435-436: 202-214
- Toy T. J., Chuse W.R. 2005. Topographic reconstruction: a geomorphic approach. *Ecological Engineering*, 24, 1-2: 29-35
- Ukaz o razglasitvi Zakona o rudarstvu (ZRud-1). 2010. Ur.l. RS, št. 61/10
- Ukaz o razglasitvi Zakona o kmetijstvu (ZKme-1). 2008. Ur.l. RS, št. 45/08
- Ukaz o razglasitvi zakona o ohranjanju narave (ZON). 1999. Ur.l. RS, št. 56/99
- Urbanc M. 2002. Geografija Slovenije 5: Kulturne pokrajine v Sloveniji. Ljubljana, Založba ZRC: 229 str.
- Urbanc, M., Berg, M. 2005: Gravel plains in urban areas: gravel pits as an element of degraded landscapes. *Acta geographica Slovenica* 45-2. Ljubljana.
- Uredba o obremenjevanju tal z vnašanjem odpadkov. 2008. Ur.l. RS, št. 34/08
- Uredba o odpadkih. 2015. Ur.l. RS, št. 37/15
- Uredba spremembah in dopolnitvah uredbe o odpadkih. 2015. Ur.l. RS, št. 69/15
- Uredba o spremembah uredbe o obremenjevanju tal z vnašanjem odpadkov. 2011. Ur.l. RS, št. 61/11
- Uspešnost varovanja kmetijskih zemljišč kot pogoj za samooskrbo. 2013. Ljubljana, Računsko sodišče Republike Slovenije: 87 str.
- Ustava Republike Slovenije. 1991. Ur.l. RS, št. 33/91-I
- Vrščaj, B., Poggio, L., Marsana, F.A. 2008: A method for soil environmental quality evaluation for management and planning in urban areas. *Landscape and Urban Planning* 88. New York.

Vlada Republike Slovenije, 50. redna seja, sporočilo za javnost, Ljubljana 28. avgust 2015: 46 str.

http://www.vlada.si/fileadmin/dokumenti/si/Sporocila_za_javnost/2015/sevl50-15.pdf
(4.5.2016)

Vymazal J., Sklenicka P. 2012. Restoration of areas affected by mining. Ecological Engineering, 43: 1-4

Zakon o evidentiranju nepremičnin (ZEN) (neuradno prečiščeno besedilo št. 2). 2006. Ur.l. RS, št. 47/06

Zakon o kmetijskih zemljiščih (ZKZ). 1996. Ur.l. RS, št. 59/96

Zakon o spremembah in dopolnitvah zakona o kmetijskih zemljiščih (ZKZ-D). 2012. Ur.l. RS, št. 58/12

Zakon o kmetijskih zemljiščih (ZKZ) (neuradno prečiščeno besedilo št. 15). 2011. Ur.l. RS, št. 71/11

Zakon o rudarstvu SRS. 1975. Ur.l. SRS, št. 17/75

Zakon o rudarstvu (ZRud-1) (neuradno prečiščeno besedilo št. 4). 2014. Ur.l. RS, št. 14/14

Zakonu o rudarstvu (uradno prečiščeno besedilo) (ZRud-UPB1). 2004. Ur.l. RS, št. 98/04

Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o rudarstvu (ZRud-B). 2008. Ur.l. RS, št. 68/08

Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o rudarstvu (ZRud-1A). 2010. Ur.l. RS, št. 76/10

Zakon o varstvu okolja (ZVO-1) (neuradno prečiščeno besedilo št. 15). 2004. Ur.l. RS, št. 39/06

Zakon o varstvu okolja (ZVO) (neuradno prečiščeno besedilo št. 4). 1993. Ur.l. RS, št. 32/93

Zakon o urejanju prostora (ZUreP-1) (neuradno prečiščeno besedilo št. 4). 2002. Ur.l. RS, št. 110/02

Zakon o prostorskem načrtovanju (ZPNačrt) (neuradno prečiščeno besedilo št. 9). 2007. Ur.l. RS, št. 33/07

Zakon o vodah (ZV-1) (neuradno prečiščeno besedilo št. 7). 2002. Ur.l. RS, št. 67/02

Zakon o vodah (ZV). 1981. Ur.l. SRS, št. 38/81

Zupan M., Grčman H., Lobnik F. 2008. Raziskave onesnaženosti tal Slovenije. Ljubljana, Agencija RS za okolje: 68 str.

Zupanc V., Cvejić R., Pintar M. 2015. Ukrepi za ohranitev kmetijskih zemljišč ob izgradnji HE na spodnji Savi. V: Aktualni projekti s področja upravljanja in urejanja voda, 26. Mišičev vodarski dan: 298-302

Železnikar V. 2008. Sanacija-razmišljanje o pojmu in dejanju v zvezi s površinskim izkoriščanjem mineralnih surovin. V: Kamen in voda-nepogrešljiva v prostoru: Zbornik 2007. Železnikar V. (ur.). Ljubljana, Društvo tehničnih vodij-površinsko odkopavanje: 147-149

Žibera I. 2013. Spreminjanje rabe tal v Sloveniji v obdobju 2000-2012 in prehranska varnost. Revija za geografijo – Journal for Geography, 8, 1: 23-40

ZAHVALA

Najprej bi se zahvalila vsem profesorjem in tehničnemu osebju Biotehniške fakultete, oddelka za agronomijo v Ljubljani, za korekten in profesionalen odnos, strokovna predavanja in posredovanje znanja tekom celotnega študija. Zahvala je namenjena tudi kolegom in kolegicam za nova poznanstva, prijetna druženja, debate ter nepozabne trenutke, ki smo jih skupaj preživeli tekom študija.

Posebna zahvala je namenjena mentorici doc. dr. Vesni Zupanc, ki mi je s svojo srčnostjo stala ob strani na vsakem koraku. Pripravljenost za pomoč, hitra odzivnost, neštete strokovne razprave in odlično vodstvo so bile ključne pri izdelavi magistrskega dela.

Lepo bi se zahvalila tudi recenzentki prof. dr. Heleni Grčman ter predsedniku komisije prof. dr. Gregorju Osterc za pregled magistrskega projekta ter strokovne in konstruktivne komentarje.

Za podrobnejšo razlago ter razumevanje področja obremenjevanja tal z vnašanjem odpadkov ter umetno pripravljenih zemljin bi se zahvalila tudi dr. Nives Vrbič Kugonič.

Zahvaljujem se najbližjim, ki so mi ves čas študija stali ob strani, me podpirali in verjeli vame, da bom postala magistrica agronomije.

Nazadnje bi rada posvetila iskrene zahvalne besede še svojemu partnerju Matjažu Rekič, za vso ljubezen, izjemno potrpežljivost, motivacijo ter vse spodbudne besede, ki mi jih je namenil.

Magistrsko nalogo posvečam sebi kot dokaz, da je v življenju z voljo, pogumom in podporo najbližjih mogoče vse.

PRILOGA A

Digitalni orto foto posnetki (Atlas okolja, 2016; GURS, 2016)

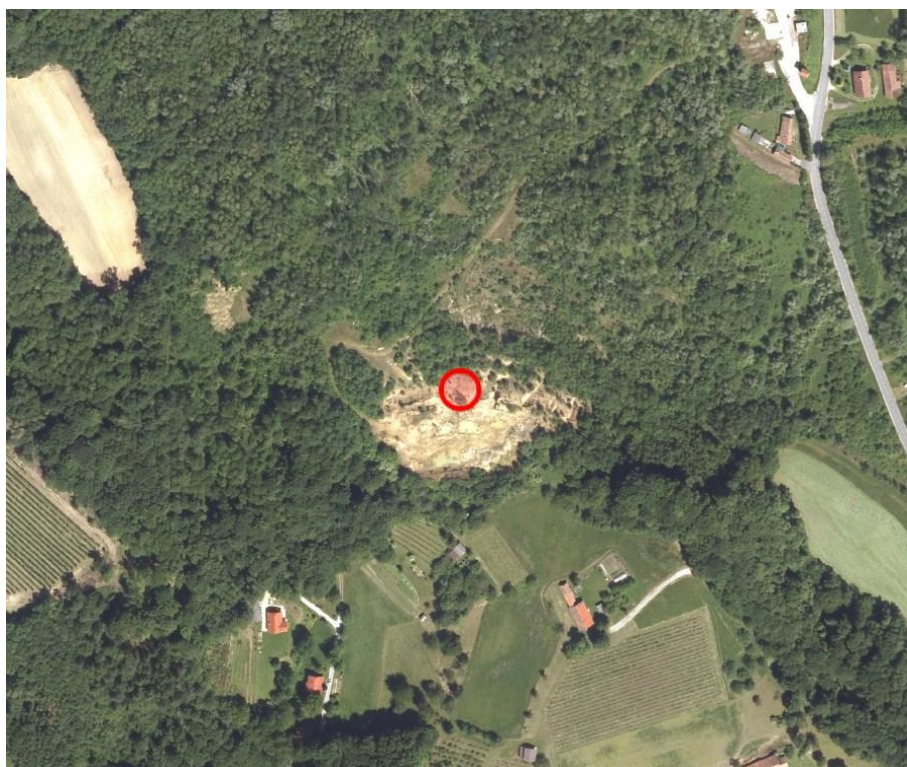
Priloga A 1: Digitalni orto foto posnetek površinskega kopa Hom (GURS, 2016)

Priloga A 2: Digitalni orto foto posnetek površinskega kopa Okroglica I (GURS, 2016)

Priloga A 3: Digitalni orto foto posnetek površinskega kopa Bizeljsko (GURS, 2016)

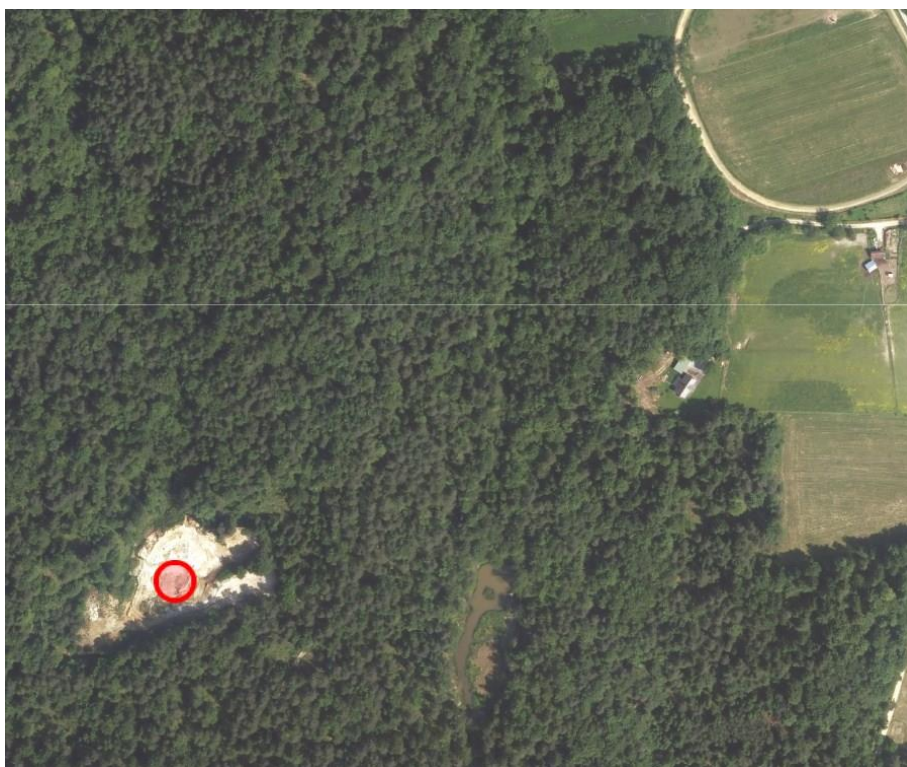
Priloga A 4: Digitalni orto foto posnetek površinskega kopa Globoko (GURS, 2016)

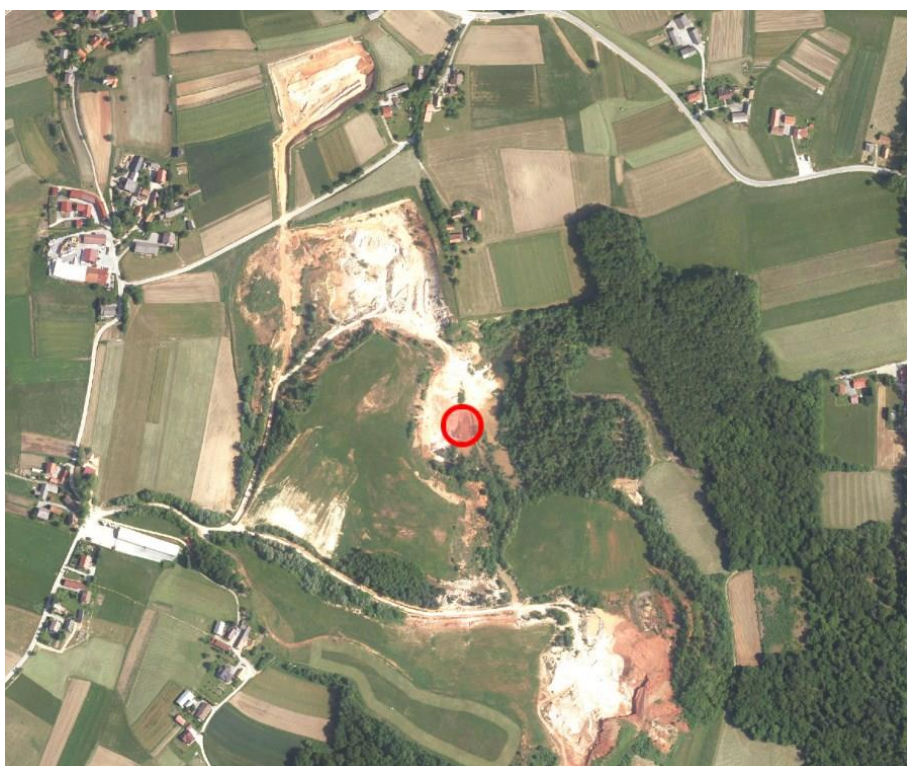
Priloga A 5: Digitalni orto foto posnetek površinskega kopa Kuštanovci I (GURS, 2016)

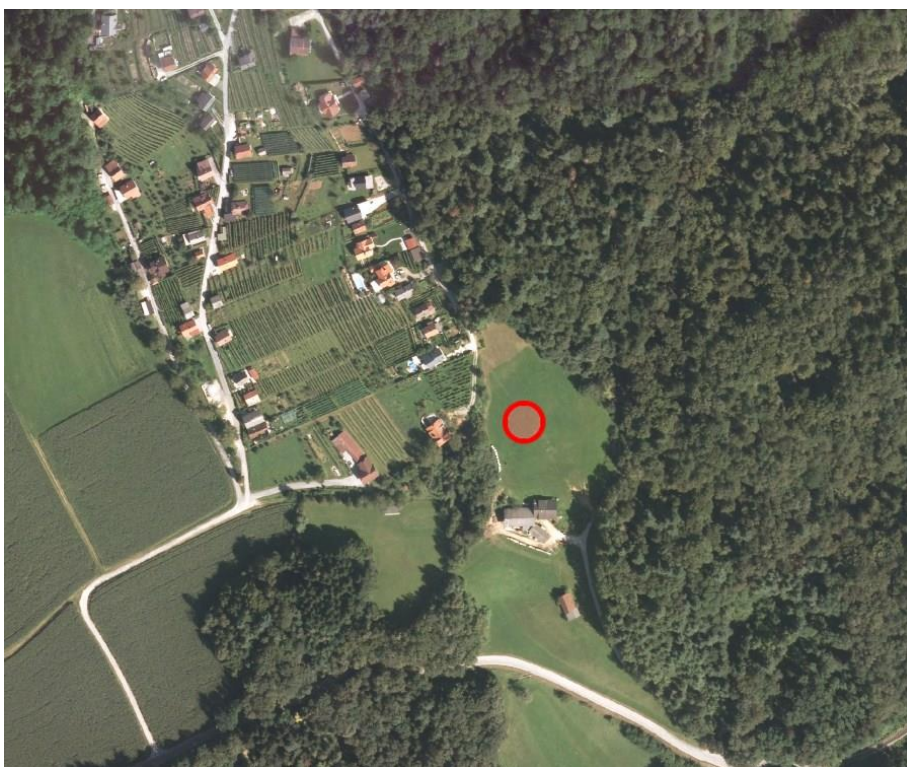
Priloga A 6: Digitalni orto foto posnetek površinskega kopa Moravče (GURS, 2016)

Priloga A 7: Digitalni orto foto posnetek površinskega kopa Polhovica - Prapreče (GURS, 2016)

Priloga A 8: Digitalni orto foto posnetek površinskega kopa Ravno (GURS, 2016)

Priloga A 9: Digitalni orto foto posnetek površinskega kopa Štebih (GURS, 2016)

Priloga A 10: Digitalni orto foto posnetek površinskega kopa Boreci (GURS, 2016)

Priloga A 11: Digitalni orto foto posnetek površinskega kopa Hardeška šuma - širitev (GURS, 2016)

Priloga A 12: Digitalni orto foto posnetek površinskega kopa Okroglica II - širitev (GURS, 2016)

Priloga A 13: Digitalni orto foto posnetek površinskega kopa Pragersko (GURS, 2016)

Priloga A 14: Digitalni orto foto posnetek površinskega kopa Šmiklavž (GURS, 2016)

Priloga A 15: Digitalni orto foto posnetek površinskega kopa Babinci (GURS, 2016)

Priloga A 16: Digitalni orto foto posnetek površinskega kopa Bakovska cesta A in B (GURS, 2016)

Priloga A 17: Digitalni orto foto posnetek površinskega kopa Bezena (GURS, 2016)

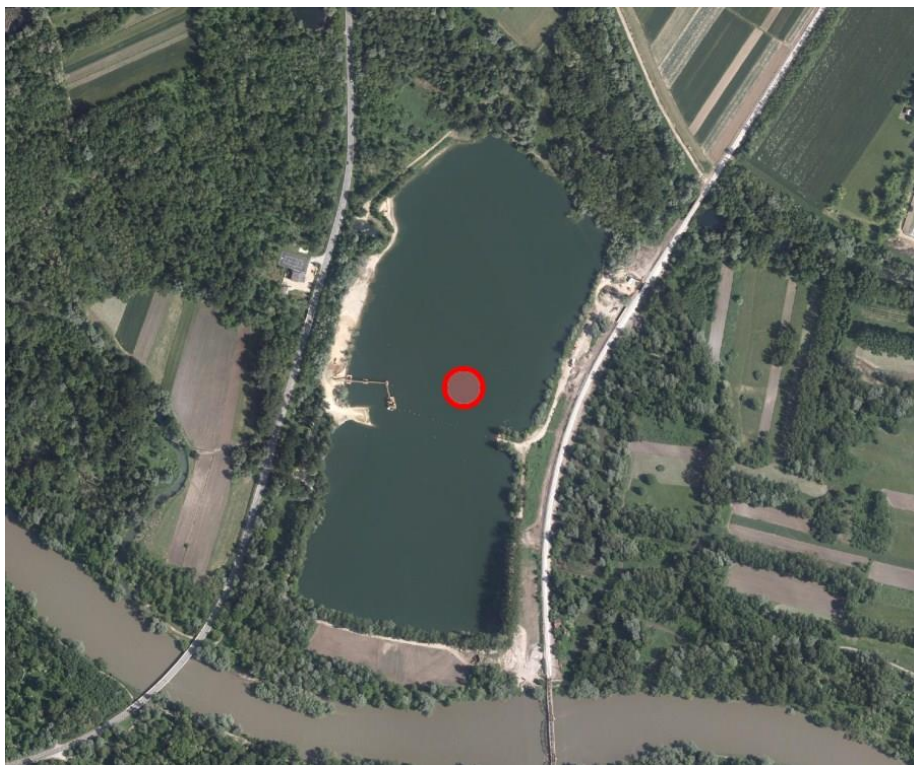
Priloga A 18: Digitalni orto foto posnetek površinskega kopa Bistrica pri Naklem (GURS, 2016)

Priloga A 19: Digitalni orto foto posnetek površinskega kopa Dobrovnik (GURS, 2016)

Priloga A 20: Digitalni orto foto posnetek površinskega kopa Dogošë (GURS, 2016)

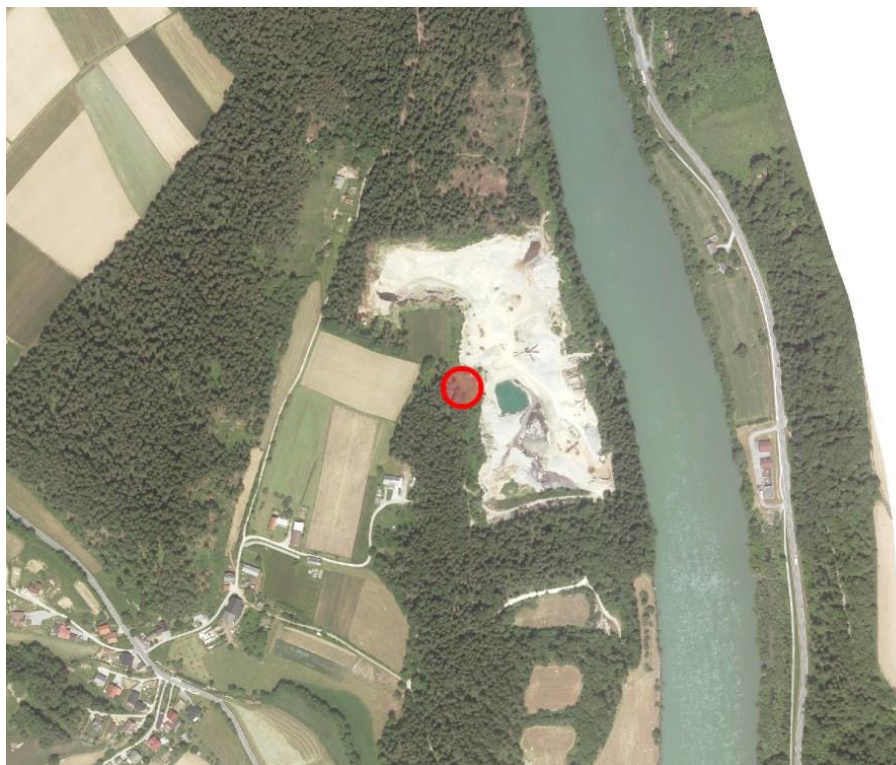
Priloga A 21: Digitalni orto foto posnetek površinskega kopa Dokležovje (GURS, 2016)

Priloga A 22: Digitalni orto foto posnetek površinskega kopa Duplek (GURS, 2016)

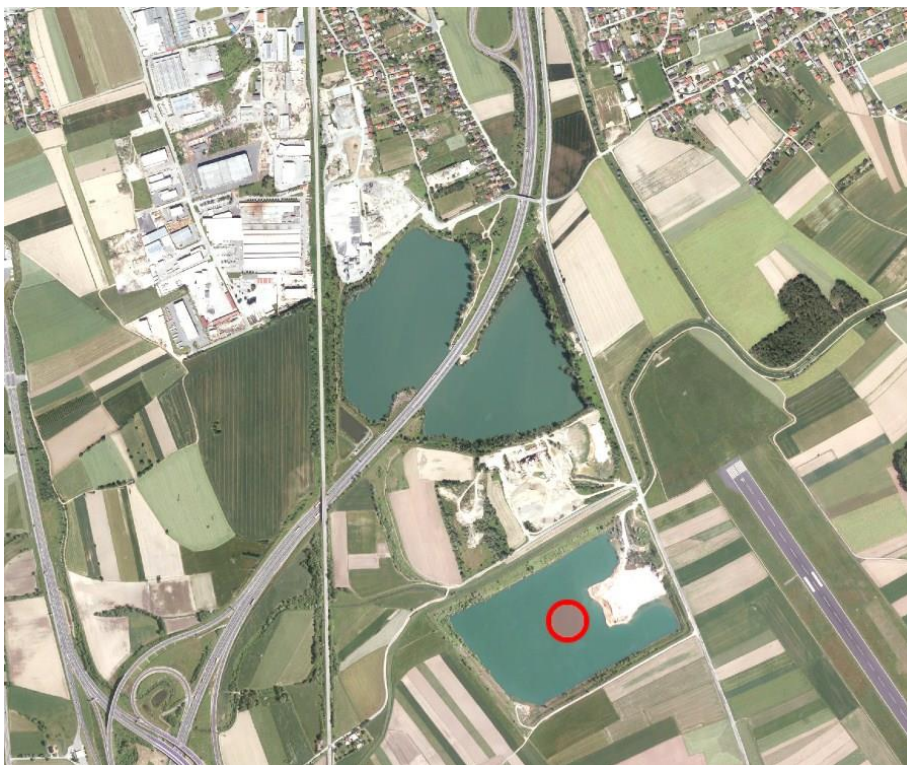
Priloga A 23: Digitalni orto foto posnetek površinskega kopa Godič (GURS, 2016)

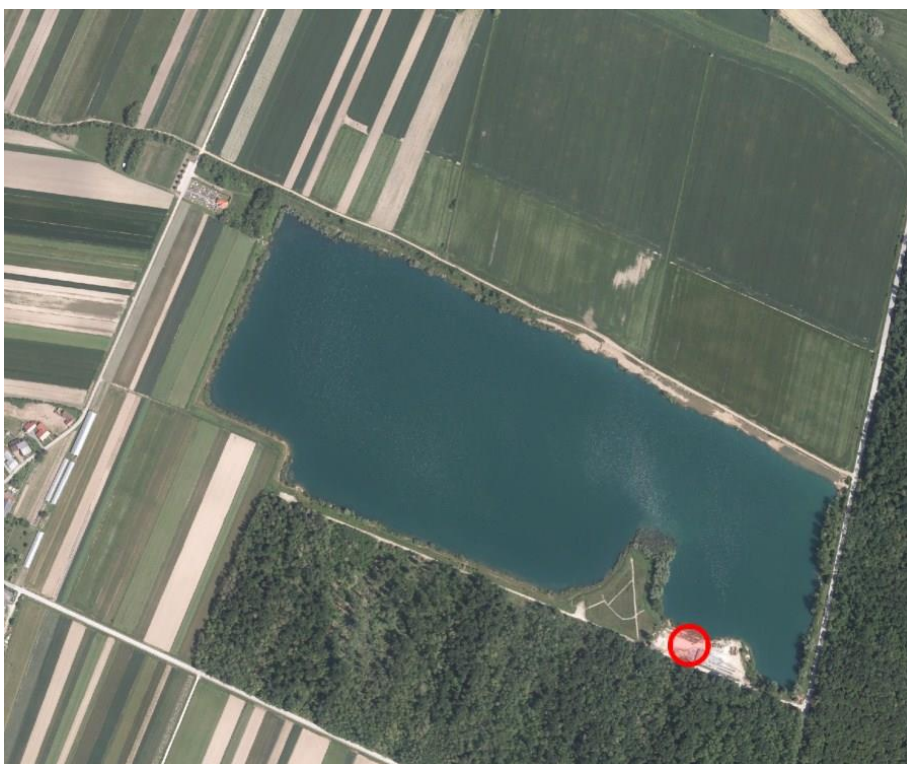
Priloga A 24: Digitalni orto foto posnetek površinskega kopa Gorče pri Libeličah (GURS, 2016)

Priloga A 25: Digitalni orto foto posnetek površinskega kopa Graben (GURS, 2016)

Priloga A 26: Digitalni orto foto posnetek površinskega kopa Hoče (GURS, 2016)

Priloga A 27: Digitalni orto foto posnetek površinskega kopa Ivanci (GURS, 2016)

Priloga A 28: Digitalni orto foto posnetek površinskega kopa Jurkovec (GURS, 2016)

Priloga A 29: Digitalni orto foto posnetek površinskega kopa Konjišče (GURS, 2016)

Priloga A 30: Digitalni orto foto posnetek površinskega kopa Krapje (GURS, 2016)

Priloga A 31: Digitalni orto foto posnetek površinskega kopa Lakoš (GURS, 2016)

Priloga A 32: Digitalni orto foto posnetek površinskega kopa Melinci (GURS, 2016)

Priloga A 33: Digitalni orto foto posnetek površinskega kopa Nedelica (GURS, 2016)

Priloga A 34: Digitalni orto foto posnetek površinskega kopa Pleterje I, II, P3, R3 in Prepolje (GURS, 2016)

Priloga A 35: Digitalni orto foto posnetek površinskega kopa Rače 2 (GURS, 2016)

Priloga A 36: Digitalni orto foto posnetek površinskega kopa Reteče (GURS, 2016)

Priloga A 37: Digitalni orto foto posnetek površinskega kopa Ribno (GURS, 2016)

Priloga A 38: Digitalni orto foto posnetek površinskega kopa Selnica ob Dravi I in II (GURS, 2016)

Priloga A 39: Digitalni orto foto posnetek površinskega kopa Stari Grad (GURS, 2016)

Priloga A 40: Digitalni orto foto posnetek površinskega kopa Šentvid pri Vuzenici (GURS, 2016)

Priloga A 41: Digitalni orto foto posnetek površinskega kopa Trbonje (GURS, 2016)

Priloga A 42: Digitalni orto foto posnetek površinskega kopa Vrbina (GURS, 2016)

PRILOGA B**Statistični izračun povprečne bonitete in standardnega odklona**

```
> fix(boniteta)
> boniteta <- sqlQuery(channel = 2, select * from [Sheet1$])
> names(boniteta) <- make.names(names(boniteta))

> numSummary(boniteta[,c("Babinci", "Bakovska.cesta.A", "Bezena", "Bistrica.pri.Naklem", "Bizeljsko..Gradišče.",
"Boreci...širitev", "Dobrovnik", "Dogoše...širitev", "Dokležovje", "Duplek",
+ "Globoko", "Globoko1", "Godič...širitev.2", "Gorče.pri.Libeličah", "Graben", "Hardeška.šuma...širitev.1", "Hoče",
"Hom", "Ivanci", "Jurkovec...širitev", "Konjšiče", "Krapje", "Kuštanovci.I",
+ "Lakoš", "Melinci", "Moravče", "Nedelica", "Okroglica.I", "Okroglica.II...širitev", "Štebih", "Pleterje.I...P1...širitev",
"Polhovica...Prapreče", "Pragersko", "Rače.2", "Ravno",
+ "Reteče...širitev", "Ribno", "Selnica.ob.Dravi.I", "Stari.Grad...širitev", "Šentvid.pri.Vuzenici", "Šmiklavž", "Trbonje",
"Vrbina...Brežice")], statistics=c("mean", "sd", "quantiles"),
+ quantiles=c(0,.25,.5,.75,1))
```

	mean	sd	0%	25%	50%	75%	100%	n	NA
Babinci	62.4	6.348228	56	56	63	67	70	5	64
Bakovska.cesta.A	44.2	7.463243	32	42	49	49	49	5	64
Bezena	51.4	8.049845	37	55	55	55	55	5	64
Bistrica.pri.Naklem	64.0	3.674235	60	60	66	67	67	5	64
Bizeljsko..Gradišče.	44.2	4.604346	40	40	43	48	50	5	64
Boreci...širitev	58.2	4.919350	56	56	56	56	67	5	64
Dobrovnik	49.0	0.000000	49	49	49	49	49	5	64
Dogoše...širitev	55.0	0.000000	55	55	55	55	55	5	64
Dokležovje	30.0	0.000000	30	30	30	30	30	5	64
Duplek	41.8	9.549869	25	43	47	47	47	5	64
Globoko	47.6	11.588788	34	40	45	58	61	5	64
Globoko1	48.0	7.810250	40	45	47	47	61	5	64
Godič...širitev.2	47.2	18.726986	19	44	50	52	71	5	64
Gorče.pri.Libeličah	51.0	11.157957	36	42	59	59	59	5	64
Graben	46.8	5.357238	40	42	50	51	51	5	64
Hardeška.šuma...širitev.1	58.2	4.438468	55	55	55	55	62	5	64
Hoče	55.4	11.523888	43	45	55	67	67	5	64
Hom	36.2	1.643168	35	35	35	38	38	5	64
Ivanci	37.2	4.381780	34	34	34	42	42	5	64
Jurkovec...širitev	75.0	0.000000	75	75	75	75	75	5	64
Konjšiče	52.8	7.120393	45	45	58	58	58	5	64
Krapje	39.4	4.277850	34	39	39	39	46	5	64
Kuštanovci.I	19.8	7.049823	14	17	17	19	32	5	64
Lakoš	64.6	9.099451	49	64	70	70	70	5	64
Melinci	57.2	11.031772	42	49	64	64	67	5	64
Moravče	47.8	6.058052	39	45	50	50	55	5	64
Nedelica	49.2	12.617448	40	40	40	62	64	5	64
Okroglica.I	44.4	17.357995	19	38	46	54	65	5	64
Okroglica.II...širitev	53.2	9.066422	46	47	47	61	65	5	64
Štebih	36.2	9.230385	22	32	40	43	44	5	64
Pleterje.I...P1...širitev	46.8	5.674504	41	43	45	50	55	5	64
Polhovica...Prapreče	42.0	8.717798	28	42	44	44	52	5	64
Pragersko	39.4	7.334848	32	32	40	45	48	5	64
Rače.2	54.0	2.236068	50	55	55	55	55	5	64
Ravno	60.6	7.469940	51	54	66	66	66	5	64
Reteče...širitev	52.0	0.000000	52	52	52	52	52	5	64
Ribno	54.4	5.128353	50	51	51	60	60	5	64
Selnica.ob.Dravi.I	65.6	28.386617	31	52	55	95	95	5	64
Stari.Grad...širitev	58.2	16.269604	45	47	47	76	76	5	64
Šentvid.pri.Vuzenici	65.0	0.000000	65	65	65	65	65	5	64
Šmiklavž	52.2	12.070626	38	40	61	61	61	5	64
Trbonje	54.2	7.155418	43	51	59	59	59	5	64
Vrbina...Brežice	73.6	3.577709	72	72	72	72	80	5	64

PRILOGA C

Pregled pomembnejših členov pravnih podlag

Priloga C1: Ustava Republike Slovenije, Uradni list RS, št., 33/91-I

71. člen: "Zakon določa zaradi smotrnega izkoriščanja posebne pogoje za uporabo zemljišč. Zakon določa posebno varstvo kmetijskih zemljišč. Država skrbi za gospodarski, kulturni in socialni napredek prebivalstva na gorskih in hribovitih območjih."

72. člen: "Vsakdo ima v skladu z zakonom pravico do zdravega življenjskega okolja.

Država skrbi za zdravo življenjsko okolje. V ta namen zakon določa pogoje in načine za opravljanje gospodarskih in drugih dejavnosti. Zakon določa, ob katerih pogojih in v kakšnem obsegu je povzročitelj škode v življenjskem okolju dolžan poravnati škodo. Varstvo živali pred mučenjem ureja zakon."

Priloga C2: Zakon o rudarstvu, Uradni list RS, št. 14/14

1. člen: " (1) Ta zakon določa pogoje za iskanje, raziskovanje in izkoriščanje mineralnih surovin ne glede na to ali so v zemlji, na njeni površini ali v vodah, pogoje za opustitev njihovega izkoriščanja ter pogoje za zagotavljanje varstva in zdravja pri izvajanju del, ki so v zvezi z raziskovanjem, izkoriščanjem in opustitvijo izkoriščanja mineralnih surovin ter ureja inšpekcijski nadzor. (4) S tem zakonom se v pravni red Republike Slovenije prenaša Direktiva 94/22/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 30. maja 1994 o pogojih za izdajo in uporabo dovoljenj za iskanje, raziskovanje in izkoriščanje ogljikovodikov (UL L št. 164 z dne 30. 6. 1994, str. 3) ..."

2. člen: "V tem zakonu uporabljeni izrazi imajo naslednji pomen: 1. Rudarstvo je gospodarska dejavnost, ki se ukvarja s pridobivanjem mineralnih surovin in obsega iskanje, raziskovanje in izkoriščanje mineralne surovine ter opustitev izkoriščanja mineralne surovine. 1.4. Opustitev izkoriščanja mineralnih surovin vključuje vsa potrebna dela, ki jih je potrebno izvesti z namenom sanacije okolja, degradiranega zaradi pridobivanja, bogatenja in skladiščenja mineralnih surovin ter vzpostavitve prejšnjega stanja ali drugačne sanacije, če vzpostavitev v prejšnje stanje ni možna, da se po zapustitvi rudnika vzpostavi za opravljanje drugih dejavnosti primerna raba prostora. 4.7. Sanacija nelegalnega kopa je izvedba del z namenom, da se zaradi nezakonitih rudarskih del na prizadetem območju v največji možni meri vzpostavi prejšnje stanje, tako da to območje znova dobi s prostorskim aktom zahtevane oziroma zaželene lastnosti. 5.1.4 Rudarski projekt izvedene sanacije je projekt, s katerim se dokaže, da je po končanem izkoriščanju izvedena sanacija tako, da po zaprtju rudnika ne bo ogrožena varnost, življenje in zdravje ljudi, promet, sosednji objekti ali okolje in da bo mogoče zemljišče, na katerem oziroma pod katerim se je izkoriščalo mineralne surovine, uporabljati za drug namen oziroma opravljanje druge dejavnosti ..."

3. člen: " (1) Kadar se v skladu z določbami tega zakona ob odločanju o izdaji dovoljenj za raziskovanje in rudarskih koncesijskih aktov preverja skladnost nameravanega raziskovanja in izkoriščanja mineralnih surovin z dokumenti urejanja prostora, se uporabljajo predpisi, ki urejajo prostorsko načrtovanje, kolikor ta zakon ne določa drugače. (2) Kadar se v skladu z določbami tega zakona odloča o pridobitvi rudarske pravice za izkoriščanje, se za pridobivanje in izbor nosilcev takšne rudarske pravice, za varstvo takšnih nosilcev in reševanje sporov smiselno uporabljajo določbe zakona o varstvu okolja, ki urejajo koncesijo na naravni dobrini, kolikor ta zakon ne določa drugače. (3) V zvezi z vprašanji, ki se nanašajo na pogoje za izvajanje raziskovalnih in temeljnih rudarskih del, se uporabljajo predpisi s področja varstva okolja, varstva voda, ohranjanja narave in varstva kulturne dediščine, kolikor ta zakon ne določa drugače, v zvezi z vprašanji, ki se nanašajo na pogoje za izvajanje drugih rudarskih del in sanacijskih rudarskih del se smiselno uporabljajo določbe zakona, ki ureja graditev objektov, kolikor ta zakon ne določa drugače ..."

37. člen: "Z rudarskim koncesijskim aktom se določi zlasti: 1. vrsta koncesije in z njo povezana mineralna surovina, ki se jo bo po pridobitvi koncesije lahko izkoriščalo, s katero se določi pravica za pridobivanje, obogatitev ali skladiščenje določene vrste mineralne surovine; 2. ime, meje in površina pridobivalnega

prostora; 5. obveznosti, ki jih bo morala ob izkoriščanju mineralne surovine spoštovati pravna oziroma fizična oseba, ko bo pridobila koncesijo za izkoriščanje mineralne surovine, ki se nanašajo na: - količino mineralne surovine, ki se jo lahko izkoristi v pridobivalnem prostoru, - izpolnjevanje pogojev s področja varstva okolja, ohranjanja narave, varstva voda, varstva kulturne dediščine in varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami, - zagotavljanje varstva in zdravja pri delu, - plačevanje nadomestila za mineralne surovine, pridobljene z njihovim izkoriščanjem (v nadaljnjem besedilu: rudarska koncesnina), - način izvajanje del zaradi sanacije, rekultivacije in vzpostavitve novega oziroma nadomestitve prejšnjega stanja okolja v pridobivalnem prostoru po končanem izkoriščanju, - način zagotavljanja sredstev, namenjenih delom iz prejšnje alineje (v nadaljnjem besedilu: rezervirana sredstva za sanacijo), in- druge obveznosti, če so potrebne zaradi specifičnosti pridobivalnega prostora ali posebnosti pri izvajanju rudarskih del."

49. člen: "(1) Koncesijska pogodba vsebuje zlasti: 1. opis načina izkoriščanja mineralne surovine, 2. tak opis pridobivalnega prostora, za katerega se podeljuje rudarska pravica za izkoriščanje, kot je naveden v koncesijskem aktu, 3. obdobje, za katero se podeljuje rudarska pravica za izkoriščanje in pogoji za izvajanje rudarskih del v času veljavnosti koncesijske pogodbe, 4. način in pogoji za plačevanje rudarske koncesnine, 5. način in pogoji za zagotovitev rezerviranih sredstev za sanacijo, 6. način in pogoje za sprotno sanacijo zemljišč pridobivalnega prostora in sanacijo okolja po končanem izkoriščanju mineralnih surovin, 7. način ureditve pridobivalnega prostora med in po končanem izkoriščanju mineralne surovine ter zavarovanje plačila za ureditev prostora, 8. pogoje glede prenehanja in podaljšanja časa veljavnosti rudarske pravice za izkoriščanje, 9. pogoje prenosa in dedovanje rudarske pravice za izkoriščanje, 10. vrste garancije nosilca rudarske pravice za izkoriščanje za sprotno sanacijo pridobivalnega prostora zaradi negativnih vplivov izvajanja rudarskih del na okolico in zdravje ljudi ter za sanacijo okolja po končanem izkoriščanju in 11. vrste sankcij zaradi neizvajanja ali nepravilnega izkoriščanja mineralne surovine in posledic v primeru takšnih kršitev."

96. člen: "(1) Če ministrstvo, pristojno za rudarstvo, na podlagi zapisnika iz osmega odstavka prejšnjega člena ugotovi, da so izpolnjeni pogoji za opustitev rudarskih del, izda dovoljenje za opustitev rudarskih del, v nasprotnem primeru pa izdajo dovoljenja zavrne. (2) Izrek dovoljenja za opustitev rudarskih del mora poleg sestavin za pisno odločbo po predpisih, ki urejajo splošni upravni postopek, vsebovati tudi: - navedbo parcelnih števil in katastrske občine za zemljiške parcele rudniškega prostora, na katerem se dovoli opustitev rudarskih del, - opis in vrsta rudniških gradenj, ki jih prevzema samoupravna lokalna skupnost v svoj prostorski akt, z navedbo parcelnih števil in katastrske občine zemljišč, na katerih stojijo in - opis vrste in obsega sanacijskih rudarskih del, ki jih je treba izvesti, da se odpravijo posledice, ki so nastale pri izvajanju rudarskih del in izvede dokončna sanacija okolja (v nadaljnjem besedilu: zapiralna dela)."

98. člen: "(1) Po pravnomočnosti dovoljenja za opustitev rudarskih del mora nosilec rudarske pravice za izkoriščanje začeti z zapiralnimi deli oziroma izvesti dokončno sanacijo okolja in odpraviti posledice, ki so nastale pri izvajanju rudarskih del, na območjih, kjer posledic ni mogoče v celoti sanirati oziroma odpraviti, pa izvesti ukrepe zavarovanja, da se izključi nevarnost za zdravje ali življenje ljudi in živali ter možni povzročitelji onesnaževanja okolja oziroma predvidljive škode na objektih in okolju. Zapiralna dela se lahko izvajajo samo na podlagi potrjenega projekta za izvedbo sanacije okolja. (2) Nosilec rudarske pravice za izkoriščanje lahko šele po dokončanih zapiralnih delih oziroma po izvedeni dokončni sanaciji okolja pri ministrstvu, pristojnem za rudarstvo, vloži zahtevo za izdajo odločbe o prenehanju pravic in obveznosti rudarske pravice za izkoriščanje. Tej zahtevi se mora priložiti: 1. revidirani rudarski projekt izvedene sanacije, 2. geodetski načrt novega stanja zemljišča po končani sanaciji in 3. druge podatke in dokazila, če jih določa dovoljenje za opustitev rudarskih del."

101. člen: "(1) Rudarska tehnična dokumentacija mora biti izdelana tako, da se upoštevajo:

1. določbe tega zakona in na njegovi podlagi izdani tehnični predpisi in predpisi o varnosti in zdravju pri delu v rudarstvu ter zahteve, določene s koncesijsko pogodbo, pogoji iz izdanih soglasij pristojnih organov in organizacij ter drugi predpisi, ki se uporabljajo na področju raziskovanja in izkoriščanja mineralnih surovin, 2. predpisi o varnosti in zdravju pri delu in o varstvu okolja ter o varstvu pred požari, kolikor s predpisi iz prejšnje točke ni drugače določeno, 3. sodobni dosežki in sodobne metode rudarske, geološke, geomehanske in geotehnološke znanosti in tehnike."

Priloga C3: Zakon o varstvu okolja, Uradni list RS, št. 39/06

1. člen: "Ta zakon ureja varstvo okolja pred obremenjevanjem kot temeljni pogoj za trajnostni razvoj in v tem okviru določa temeljna načela varstva okolja, ukrepe varstva okolja, spremljanje stanja okolja in informacije o okolju, ekonomske in finančne instrumente varstva okolja, javne službe varstva okolja in druga z varstvom okolja povezana vprašanja."

2. člen: "Namen varstva okolja je spodbujanje in usmerjanje takšnega družbenega razvoja, ki omogoča dolgoročne pogoje za človekovo zdravje, počutje in kakovost njegovega življenja ter ohranjanje biotske raznovrstnosti. Cilji varstva okolja so zlasti: 1. preprečitev in zmanjšanje obremenjevanja okolja, 2. ohranjanje in izboljševanje kakovosti okolja, 3. trajnostna raba naravnih virov, 4. zmanjšanje rabe energije in večja uporaba obnovljivih virov energije, 5. odpravljanje posledic obremenjevanja okolja, izboljšanje porušenega naravnega ravnovesja in ponovno vzpostavljanje njegovih regeneracijskih sposobnosti, 6. povečevanje snovne učinkovitosti proizvodnje in potrošnje ter 7. opuščanje in nadomeščanje uporabe nevarnih snovi."

3. člen: "V tem zakonu uporabljeni izrazi imajo naslednji pomen: 1.4. Naravna dobrina je del narave in je lahko naravno javno dobro, naravni vir ali naravna vrednota. 6.6. Raba naravnih dobrin je splošna raba delov okolja, za katero ni treba pridobiti posebne pravice, ali posebna raba delov okolja, za katero je treba pridobiti posebno pravico rabe skladno z zakonom."

9. člen: "Povzročitelj obremenitve je odgovoren za odpravo vira čezmernega obremenjevanja okolja in njegovih posledic v skladu s tem zakonom. Povzročitelj obremenitve je odgovoren za preprečevanje in sanacijo okoljske škode v skladu s tem zakonom. Povzročitelj obremenitve je odgovoren za obremenjevanje okolja tudi v primeru stečaja ali likvidacije v skladu s tem zakonom."

15. člen: "Poseg v okolje je dopusten le, če ne povzroča čezmerne obremenitve. Ta zakon določa primere, ko je za poseg v okolje treba pridobiti okoljevarstveno soglasje ali dovoljenje. Za posebno rabo naravnih dobrin je treba pridobiti pravico skladno z določbami zakonov, ki urejajo njihovo rabo."

30. člen: "Povzročitelj obremenitve, ki mora pridobiti okoljevarstveno dovoljenje po določbah 68. ali 86. člena tega zakona, mora imeti v delovnem ali pogodbenem razmerju najmanj eno osebo, ki je odgovorna za opravljanje nalog varstva okolja (v nadaljnjem besedilu: pooblaščenec za varstvo okolja) ..."

40. člen: "Zaradi uresničevanja načel trajnostnega razvoja, celovitosti in preventive je treba v postopku priprave plana, programa, načrta ali drugega splošnega akta in njegovih sprememb (v nadaljnjem besedilu: plan), katerega izvedba lahko pomembno vpliva na okolje, izvesti celovito presojo vplivov njegove izvedbe na okolje, s katero se ugotovijo in ocenijo vplivi na okolje ter vključenost zahtev varstva okolja, ohranjanja narave, varstva človekovega zdravja in kulturne dediščine v plan, ter pridobiti potrdilo ministrstva o sprejemljivosti njegove izvedbe na okolje. Celovita presoja vplivov na okolje se izvede za plan, ki ga na podlagi zakona sprejme pristojni organ države ali občine za področje urejanja prostora, upravljanja voda, gospodarjenja z gozdovi, ribištva, rudarstva, kmetijstva, energetike, industrije, prometa, ravnanja z odpadki in odpadnimi vodami, oskrbe prebivalstva s pitno vodo, telekomunikacij in turizma, če se z njim določa ali načrtuje poseg v okolje, za katerega je treba izvesti presojo vplivov na okolje, skladno z določbami 51. člena tega zakona, ali če je zanj zahtevana presoja sprejemljivosti po predpisih o ohranjanju narave ..."

41. člen: "Pripravljaivec plana, za katerega se izvede celovita presoja vplivov na okolje, mora pred izvedbo celovite presoje vplivov na okolje zagotoviti okoljsko poročilo, v katerem se opredelijo, opišejo in ovrednotijo vplivi izvedbe plana na okolje in možne alternative, ob upoštevanju ciljev in geografskih značilnosti območja, na katerega se plan nanaša. Okoljsko poročilo mora vsebovati informacije, potrebne za celovito presojo vplivov plana na okolje, pri njegovi pripravi pa se praviloma uporablja obstoječe znanje in postopki vrednotenja ter upošteva vsebina in natančnost plana. Iz okoljskega poročila mora biti razvidno tudi, kako je pripravljavec pri izdelavi plana upošteval okoljska izhodišča iz 39. člena tega zakona, in predvideni način spremljanja vplivov plana na okolje pri njegovem izvajanju ..."

50. člen: "Pred začetkom izvajanja posega, ki lahko pomembno vpliva na okolje, je treba izvesti presojo njegovih vplivov na okolje in pridobiti okoljevarstveno soglasje ministrstva."

51. člen: "V postopku presoje vplivov na okolje se ugotovijo in ocenijo dolgoročni, kratkoročni, posredni ali neposredni vplivi nameravanega posega v okolje na človeka, tla, vodo, zrak, biotsko raznovrstnost in naravne vrednote, podnebje in krajino, pa tudi na človekovo nepremično premoženje in kulturno dediščino, ter njihova medsebojna razmerja. Za določene vrste posegov v okolje je zaradi njihove velikosti, obsega, lokacije ali drugih značilnosti, ki lahko vplivajo na okolje, presoja vplivov na okolje obvezna. Za določene vrste posegov v okolje, pri katerih se zaradi značilnosti nameravanega posega ali njegove lokacije lahko pričakujejo pomembni vplivi na okolje, ministrstvo izvede predhodni postopek iz 51.a člena tega zakona, v katerem ugotovi, ali je presoja vplivov obvezna tudi za te posege ..."

51.a člen: "Nosilec nameravanega posega v okolje iz tretjega odstavka prejšnjega člena mora od ministrstva zahtevati, da ugotovi, ali je za nameravani poseg v okolje treba izvesti presojo vplivov na okolje in pridobiti okoljevarstveno soglasje. Ministrstvo lahko začne postopek predhodne presoje tudi po uradni dolžnosti. Nosilec nameravanega posega v okolje mora zahtevi iz prejšnjega odstavka priložiti opis tega posega, okolja ali delov okolja, za katere obstoja verjetnost, da bo poseg nanje vplival, in opis možnih pomembnih vplivov nameravanega posega na okolje ali dele okolja. Zahteva iz prejšnjega odstavka lahko vsebuje tudi zahtevo za pisno informacijo, ki jo ministrstvo pripravi v skladu z 52. členom tega zakona, če ugotovi, da je za nameravani poseg treba izvesti presojo vplivov na okolje in pridobiti okoljevarstveno soglasje ..."

53. člen: "Nosilec nameravanega posega mora za presojo vplivov na okolje zagotoviti projekt nameravanega posega v okolje (v nadaljnjem besedilu: projekt) in poročilo o vplivih izvedbe nameravanega posega na okolje ..."

54. člen: "Presoja vplivov na okolje se izvede na podlagi poročila o vplivih nameravanega posega na okolje (v nadaljnjem besedilu: poročilo o vplivih na okolje). Poročilo o vplivih na okolje mora vsebovati zlasti: 1. opis obstoječega stanja okolja, vključno z obstoječimi obremenitvami, 2. opis nameravanega posega, vključno s podatki o njegovem namenu, kraju in velikosti, 3. opis predvidenih ukrepov za preprečitev, zmanjšanje in, če je to mogoče, odpravo pomembnejših škodljivih vplivov na okolje, 4. podatke, potrebne za ugotovitev in oceno glavnih vplivov nameravanega posega na okolje, ugotovitev ali oceno glavnih vplivov nameravanega posega na okolje in njihovo ovrednotenje, 5. pregled najpomembnejših alternativ, ki jih je nosilec posega proučil, z navedbo razlogov za izbrano rešitev, zlasti glede vplivov na okolje, 6. opredelitev območja, na katerem nameravani poseg povzroča obremenitve okolja, ki lahko vplivajo na zdravje ali premoženje ljudi, in 7. poljudni povzetek poročila, ki je razumljiv javnosti ..."

61. člen: "Ministrstvo v okoljevarstvenem soglasju določi tudi pogoje, ki jih mora upoštevati nosilec nameravanega posega, da bi preprečil, zmanjšal ali odstranil škodljive vplive na okolje ..."

68. člen: "Upravljavec mora za obratovanje naprave, v kateri se bo opravljala dejavnost, ki lahko povzroči onesnaževanje okolja večjega obsega, pridobiti okoljevarstveno dovoljenje ..."

70. člen: "Upravljavec mora v zvezi z obratovanjem naprave iz 68. člena tega zakona zagotoviti: 1. ukrepe za preprečevanje onesnaževanja okolja, 2. uporabo najboljših razpoložljivih tehnik, 3. preprečevanje onesnaženja okolja večjega obsega, 4. preprečevanje nastajanja odpadkov v skladu s predpisi, ki urejajo odpadke, 5. da se odpadki, ki nastanejo, pripravijo za ponovno uporabo, reciklirajo, predelajo ali če to tehnološko ali ekonomsko ni mogoče, odstranijo brez vpliva ali z manjšim vplivom na okolje v skladu s predpisi iz prejšnje točke, 6. učinkovito rabo energije, 7. ukrepe za preprečevanje nesreč in omejevanje njihovih posledic ter 8. ukrepe za preprečitev onesnaževanja okolja in vzpostavitev zadovoljivega stanja okolja na kraju naprave po dokončnem prenehanju njenega obratovanja ..."

74. člen: "V okoljevarstvenem dovoljenju morajo biti zaradi zagotavljanja visoke stopnje varstva okolja kot celote določeni vsi ukrepi in pogoji za izpolnitev splošnih zahtev iz prvega odstavka 70. člena tega zakona in drugih, za obratovanje naprave predpisanih okoljevarstvenih zahtev. Okoljevarstveno dovoljenje iz prejšnjega odstavka vsebuje zlasti: 1. opis naprave, za katero je okoljevarstveno dovoljenje izdano, vključno z opisom dejavnosti ter zmogljivosti naprave in značilnosti območja naprave, 2. določitev mejnih vrednosti emisij v okolje, 3. določitev ukrepov za varstvo okolja in drugih pogojev obratovanja naprave, 4. določitev

ukrepov, ki se nanašajo na obratovanje naprave v izrednih razmerah, in sicer pri njenem zagonu, puščanju, okvari ali trenutni zaustavitvi, 5. obveznost upravljavca, da nemudoma izvede ukrepe, s katerimi zagotovi skladnost delovanja naprave z okoljevarstvenim dovoljenjem, če je kršeno, in pristojno inšpekcijo obvesti o tej kršitvi, 6. obveznost upravljavca, da ustavi napravo ali njen del, če zaradi kršitve pogojev iz okoljevarstvenega dovoljenja grozi neposredna nevarnost za zdravje ljudi ali povzročitev znatnega škodljivega vpliva na okolje, 7. obveznosti upravljavca v zvezi z izvajanjem monitoringa, poročanjem ministrstvu o njem in o okoljskih nesrečah ter pogoje za ocenjevanje skladnosti z mejnimi vrednostmi emisij, 8. določitev ukrepov, ki se nanašajo na dokončno prenehanje delovanja naprave, in 9. določitev drugih ukrepov za čim višjo stopnjo varstva okolja kot celote, vključno z zmanjševanjem onesnaževanja na velike razdalje ali čezmejnega onesnaževanja okolja ..."

96. člen: "V državi se izvaja monitoring naravnih pojavov, stanja okolja in onesnaževanja okolja. Monitoring naravnih pojavov obsega spremljanje in nadzorovanje meteoroloških, hidroloških, erozijskih, geoloških, seizmoloških, radioloških in drugih geofizikalnih pojavov. Monitoring stanja okolja obsega spremljanje in nadzorovanje kakovosti tal, voda in zraka ter biotske raznovrstnosti. Monitoring onesnaževanja okolja obsega spremljanje in nadzorovanje emisij v tla, vode in zrak."

101. člen: "Povzročitelj obremenitve mora pri opravljanju svoje dejavnosti zagotavljati monitoring vplivov svojega delovanja na okolje (v nadaljnjem besedilu: obratovalni monitoring). Obratovalni monitoring obsega: 1. monitoring onesnaževanja okolja, 2. monitoring stanja okolja, če oseba iz prejšnjega odstavka s svojimi emisijami neposredno povzroča spremembo stanja okolja, 3. monitoring zaradi zmanjševanja tveganja za okolje in 4. monitoring naravnih pojavov, če oseba iz prejšnjega odstavka s svojo dejavnostjo neposredno vpliva nanje ..."

110.a člen: "Povzročitelj obremenitve je v zvezi z opravljanjem svoje dejavnosti odgovoren za preprečevanje neposredne nevarnosti za nastanek okoljske škode in za preprečevanje oziroma sanacijo okoljske škode ne glede na krivdo ..."

Priloga C4: Zakon o ohranjanju narave, Uradni list RS, št. 96/04

1. člen: "Ta zakon določa ukrepe ohranjanja biotske raznovrstnosti in sistem varstva naravnih vrednot z namenom prispevati k ohranjanju narave. Ukrepi ohranjanja biotske raznovrstnosti so ukrepi, s katerimi se ureja varstvo prosto živčih rastlinskih in živalskih vrst (v nadaljnjem besedilu: rastlinske in živalske vrste), vključno z njihovim genskim materialom in habitatami ter ekosistemi, in omogoča trajnostno rabo sestavin biotske raznovrstnosti ter zagotavlja ohranjanje naravnega ravnovesja. Sistem varstva naravnih vrednot je sistem, ki določa postopke in načine podeljevanja statusa naravnih vrednot ter izvajanje njihovega varstva ..."

11. člen: "V tem zakonu uporabljeni pojmi imajo naslednji pomen: 8. Habitat (življenjski prostor) je s specifičnimi neživimi in živimi dejavniki opredeljen prostor vrste oziroma geografsko opredeljen prostor osebka ali populacije vrste. 13. Ohranjanje narave je vsako ravnanje, ki se opravlja zaradi ohranitve biotske raznovrstnosti in varstva naravnih vrednot. 14. Okrnitev narave je stanje narave, ko so zaradi človekove dejavnosti spremenjeni naravni procesi tako, da je porušeno naravno ravnovesje ali so uničene naravne vrednote. 15. Poseg v naravo je poseg v okolje po predpisih o varstvu okolja."

15. člen: "Vsakdo, ki posega v naravo oziroma v habitat populacij rastlinskih ali živalskih vrst, mora uporabljati načine, metode in tehnične pripomočke, ki prispevajo k ohranjanju ugodnega stanja vrste ..."

101.e člen: "V postopku presoje sprejemljivosti posegov v naravo je treba ugotoviti in ustrezno presoditi vplive oziroma posledice teh posegov v naravo glede na varstvene cilje posebnega varstvenega območja ali potencialnega posebnega ohranitvenega območja. Vplivi oziroma posledice posegov v naravo iz prejšnjega odstavka, za katere je treba izvesti presojo vplivov na okolje skladno z določili zakona, ki ureja varstvo okolja in tega zakona, se ugotovijo v postopku presoje vplivov na okolje. Ta postopek se vodi skladno z določbami zakona, ki ureja varstvo okolja, kolikor ta zakon ne določa drugače ..."

103. člen: "Če pri posegu v naravo pride do okrnitve narave, mora nosilec posega ali dejavnosti nemudoma odpraviti škodljive posledice svojega delovanja ter kriti vse stroške za njihovo odpravo. Če nosilec posega v naravo ne more odpraviti škodljivih posledic svojega delovanja in je prišlo do okrnitve narave na ekološko pomembnih območjih in posebnih varstvenih območjih, na naravnih vrednotah ali na zavarovanih območjih, mu ministrstvo odredi izravnalni ukrep."

Priloga C5: Zakon o kmetijstvu, Uradni list RS, št. 45/08

1. člen: "Ta zakon določa cilje kmetijske politike, načrtovanje razvoja kmetijstva in podeželja, ukrepe kmetijske politike, promet s kmetijskimi pridelki in živil, verigo preskrbe s hrano, varnost živil neživalskega izvora v vseh fazah proizvodnje, predelave in distribucije, kakovost živil v vseh fazah proizvodnje, predelave in distribucije, varnost in kakovost živil v gostinski dejavnosti, institucionalnih obratih prehrane in obratih za prehrano na delu, označevanje kmetijskih pridelkov in živil, dopolnilne dejavnosti na kmetiji, javne službe, zbirke podatkov in informiranje na področju kmetijstva, postopke in organe za izvedbo tega zakona, raziskovalno delo, izobraževanje in razvojno-strokovne naloge ter inšpekcijski nadzor ..."

2. člen: "Za uresničevanje gospodarske, prostorske, ekološke in socialne vloge kmetijstva ter njegovega trajnostnega razvoja so cilji kmetijske politike v Republiki Sloveniji: - stabilna pridelava varne, kakovostne in čim cenejše hrane ter zagotavljanje prehranske varnosti in čim višje stopnje samooskrbe; - ohranjanje poseljenosti in obdelanosti podeželja ter krajine; - trajno ohranjanje rodovitnosti kmetijskih zemljišč; - varstvo kmetijskih zemljišč pred onesnaženjem in nesmotrno rabo ter ohranjanje in izboljšanje virov za trajnostno pridelavo hrane; - trajno povečevanje konkurenčne sposobnosti kmetijstva; - zagotavljanje primerne dohodkovne ravni kmetijskim gospodarstvom in - uresničevanje načel varstva okolja in ohranjanja narave ter ohranjanja genskih virov."

Priloga C6: Zakon o kmetijskih zemljiščih, Uradni list RS, št. 71/11

1. člen: "Ta zakon ureja varstvo kmetijskih zemljišč in njihovo upravljanje, tako da določa njihovo razvrstitev, rabo in obdelovanje, njihov promet in zakup, agrarne operacije in skupne pašnike ..."

1.a člen: "Cilji tega zakona so: - ohranjanje in izboljševanje pridelovalnega potenciala ter povečevanje obsega kmetijskih zemljišč za pridelavo hrane; - trajnostno ravnanje z rodovitno zemljo; - ohranjanje krajine ter ohranjanje in razvoj podeželja."

2. člen: "Kmetijska zemljišča po tem zakonu so zemljišča, ki so primerna za kmetijsko pridelavo in so kot kmetijska zemljišča določena v skladu z drugim oziroma tretjim odstavkom tega člena. Kmetijska zemljišča se s prostorskimi akti lokalnih skupnosti določijo kot območja kmetijskih zemljišč in se razvrščajo v območja trajno varovanih kmetijskih zemljišč in območja ostalih kmetijskih zemljišč ..."

3.b člen: "Ob upoštevanju državnega strateškega prostorskega akta vlada z uredbo določi območja za kmetijstvo in pridelavo hrane, ki so strateškega pomena za Republiko Slovenijo zaradi pridelovalnega potenciala kmetijskih zemljišč, njihovega obsega, zaokroženosti, zagotavljanja pridelave hrane ali ohranjanja in razvoja podeželja ter ohranjanja krajine. Območja iz prejšnjega odstavka predstavljajo potencialna območja trajno varovanih kmetijskih zemljišč."

3.c člen: "Predlog območij trajno varovanih kmetijskih zemljišč se določi glede na obseg in zaokroženost ob upoštevanju naslednjih pogojev: - boniteta kmetijskih zemljišč v skladu s predpisi, ki urejajo evidentiranje nepremičnin (v nadaljnjem besedilu: boniteta kmetijskih zemljišč), je višja od 35, - nagib do 11 odstotkov, - izvedene komasacije, osuševanje ali namakanje, - razpoložljivost vodnih virov, primernih za namakanje, - obstoj trajnih nasadov ali - lokalne značilnosti kmetijske pridelave in rabe kmetijskih zemljišč ..."

3.d člen: "Območja trajno varovanih kmetijskih zemljišč se ne smejo spreminjati najmanj deset let od uveljavitve prostorskega akta lokalne skupnosti, s katerim so bila ta območja določena. Ne glede na prejšnji odstavek se lahko na območju trajno varovanih kmetijskih zemljišč v prostorskih aktih lokalnih skupnosti s spremembo kmetijske namenske rabe pred iztekom roka iz prejšnjega odstavka načrtujejo: - objekti cestne

infrastrukture lokalnega pomena, nujno potrebni zaradi navezave na cestno infrastrukturo iz prvega ali drugega odstavka 3.e člena tega zakona, - preselitve kmetijskih gospodarstev delno ali v celoti, ki so povezane z načrtovanjem cestne infrastrukture iz prvega ali drugega odstavka 3.e člena tega zakona, in - objekti vodne infrastrukture in vodne ureditve, nujno potrebne zaradi varstva pred škodljivim delovanjem voda, in objekti vodne infrastrukture in vodne ureditve lokalnega pomena, nujno potrebne zaradi prostorskih ureditev državnega pomena iz prvega ali drugega odstavka 3.e člena tega zakona ..."

4. člen: "Kmetijska zemljišča je treba uporabljati v skladu z njihovim namenom ter preprečevati njihovo onesnaževanje ali drugačno degradiranje in onesnaževanje ali drugačno zaviranje rasti rastlin. Kmetijska zemljišča so onesnažena takrat, kadar tla vsebujejo toliko škodljivih snovi, da se zmanjša njihova samoočiščevalna sposobnost, poslabšajo fizikalne, kemične ali biotične lastnosti, zavirata ali preprečujeta rast in razvoj rastlin, onesnažuje podtalnica oziroma rastline ali je zaradi škodljivih snovi kako drugače okrnjena trajna rodovitnost tal. Trajna rodovitnost tal je zagotovljena, če tla: - niso izpostavljena eroziji; - niso zbita; - vsebujejo zadostno količino humusa; - ne omejujejo nemotene rasti rastlin; - dolgoročno omogočajo razvoj in kakovost kmetijskih ter gozdnih rastlin (vegetacije); - imajo lastnost razgrajevati snovi kot so odmrli ostanki rastlinskega in živalskega izvora, živalski ali človeški izločki in ostanki sredstev za varstvo rastlin ter druge snovi, ki se kot sekundarne surovine vračajo v naravni obtok snovi; - optimalno sprejemajo, zadržujejo in oddajajo vodo. Vlada Republike Slovenije (v nadaljnjem besedilu: vlada) predpiše podrobnejša merila o trajni rodovitnosti tal in onesnaženosti rastlin ter z njimi povezane obvezne ukrepe."

9. člen: "Rodovitna zemlja po tem zakonu je material površinskega sloja tal, ki zaradi fizikalnih, kemičnih in mikrobioloških lastnosti omogoča rast rastlin in jo je treba varovati pred trajno izgubo. Rodovitna zemlja, odrinjena pri gradbenih posegih, se uporabi za izboljšanje kmetijskih zemljišč, urejanje javnih zelenih površin ali sanacijo degradiranih območij, razen kadar se rodovitna zemlja uporabi za ureditev okolice objekta, zaradi gradnje katerega je bila odrinjena. Vlada določi obvezna pravila ravnanja z rodovitno zemljo v skladu s predpisi, ki urejajo varstvo okolja."

78. člen: "Agromelioracije obsegajo ukrepe, ki izboljšujejo fizikalne, kemijske in biološke lastnosti tal ter izboljšujejo dostop na kmetijsko zemljišče. Agromelioracije obsegajo ukrepe izravnave zemljišč, krčitev grmovja in dreves, nasipavanje rodovitne zemlje, odstranitve kamnitih osamelcev, ureditve poljskih poti, izdelave in razgradnje teras, ureditve gorskih in kraških pašnikov, ureditve manjših odvodnjavanj, apnenja in založnega gnojenja ... Sanacija odlagališč in posledic izkoriščanja mineralnih surovin se ne štejeta za agromelioracijo po tem zakonu."

Priloga C7: Pravilnik o razvrstitvi kmetijskih gospodarstev v območja z omejenimi možnostmi za kmetijsko dejavnost, Uradni list RS, št. 25/10

1. člen: "S tem pravilnikom se ureja razvrstitev kmetijskih gospodarstev v območja z omejenimi možnostmi za kmetijsko dejavnost (v nadaljnjem besedilu: OMD) ter način točkovanja kmetijskih gospodarstev, ki imajo kmetijska zemljišča v OMD."

Priloga C8: Zakon o vodah, Uradni list RS, št. 67/02

2. člen: "Cilj upravljanja z vodami ter vodnimi in priobalnimi zemljišči je doseganje dobrega stanja voda in drugih, z vodami povezanih ekosistemov, zagotavljanje varstva pred škodljivim delovanjem voda, ohranjanje in uravnavanje vodnih količin in spodbujanje trajnostne rabe voda, ki omogoča različne vrste rabe voda ob upoštevanju dolgoročnega varstva razpoložljivih vodnih virov in njihove kakovosti. Pri opredelitvi ciljev upravljanja z vodami in z njimi povezanih programih ukrepov se upoštevajo vplivi podnebnih sprememb."

7. člen: "V tem zakonu uporabljeni pojmi imajo naslednji pomen: 12. Umetno vodno telo je telo površinske vode, ki je nastalo zaradi posega v prostor. 39. Komercialni ribnik je stoječa voda, ki je namenjena trženju športnega ribolova v zasebnem interesu in iz katere je naravno ali s tehničnimi ukrepi preprečena migracija rib v druge vode ..."

26. člen: "Zemljišče, ki ga je prekrila voda, pa na njem ni bilo vzpostavljeno prejšnje stanje, postane vodno zemljišče skladno z določbami 11. člena tega zakona in pridobi status vodnega dobra, skladno z določbami 15. člena tega zakona."

Priloga C9: Zakon o urejanju prostora, Uradni list RS, št. 110/02

1. člen: "Ta zakon ureja prostorsko načrtovanje in uveljavljanje prostorskih ukrepov za izvajanje načrtovanih prostorskih ureditev, zagotavljanje opremljanja zemljišč za gradnjo ter vodenje sistema zbirk prostorskih podatkov. Ta zakon določa tudi pogoje za opravljanje dejavnosti prostorskega načrtovanja in določa prekrške v zvezi z urejanjem prostora in opravljanjem dejavnosti prostorskega načrtovanja ..."

2. člen: "Pojmi imajo po tem zakonu naslednji pomen: 1. prostor je sestav fizičnih struktur na zemeljskem površju ter nad in pod njim, do kamor sežejo neposredni vplivi človekovih dejavnosti; 2. prostorski razvoj je spreminjanje prostora zaradi človekovih dejavnosti; 3. vzdržen prostorski razvoj je zagotavljanje take rabe prostora in prostorskih ureditev, ki ob varovanju okolja, ohranjanju narave in trajnostni rabi naravnih dobrin, varstvu kulturne dediščine in drugih kakovosti naravnega in bivalnega okolja omogoča zadovoljitev potreb sedanje generacije brez ogrožanja prihodnjih generacij; 4. namenska raba je s prostorskimi akti določena raba zemljišč in objektov; 5. prostorska ureditev je načrtovana razmestitev dejavnosti in objektov na določenem ureditvenem območju ..."

3. člen: "Namen urejanja prostora je omogočati skladen prostorski razvoj z usklajevanjem gospodarskih, družbenih in okoljskih vidikov razvoja. Usmerjanje razvojnih procesov in z njimi povezanih prostorskih ureditev mora izhajati iz uravnoteženosti razvojnih potreb, pri čemer je treba prostor urejati tako, da se: 1. zagotavlja vzdržen prostorski razvoj z racionalno rabo prostora in ohranjanjem prostorskih zmogljivosti za sedanje in prihodnje generacije; 2. omogoča kakovostne življenjske razmere v mestih in na podeželju, zagotavlja kvaliteten in human razvoj mest in drugih naselij ter zagotavlja njihovo oskrbo; 3. doseže prostorsko usklajeno in med seboj dopolnjujočo se razmestitev različnih dejavnosti v prostoru; 4. zagotavlja prostorske možnosti za skladen razvoj skupnosti; 6. zagotavlja varstvo okolja, ohranja narava in kulturna dediščina, omogoča trajnostno rabo naravnih dobrin in varuje druge kakovosti naravnega in bivalnega okolja ..."

4. člen: "Pri prostorskem načrtovanju je treba z obravnavo in soočanjem različnih potreb in interesov razvoja v prostoru zagotoviti usklajenost gospodarskih, družbenih in okoljskih vidikov ter ustvarjati pogoje za vzdržen prostorski razvoj. Razvojne potrebe posameznih dejavnosti, ki vplivajo na urejanje prostora, se v postopku priprave in sprejemanja prostorskih aktov presoja in usklajujejo z varstvenimi zahtevami tako, da omogočajo načrtovanje prostorskih ureditev, ki sledijo temeljnemu cilju vzdržnega prostorskega razvoja. Vzdržen prostorski razvoj se s prostorskim načrtovanjem zagotavlja tako, da je onemogočena prevlada interesov posameznih dejavnosti na račun uravnoteženosti razvojnih potreb in varstvenih zahtev ter drugih temeljnih ciljev urejanja prostora in varstva okolja. Podlaga za usklajevanje razvojnih potreb in varstvenih zahtev so analize razvojnih možnosti posameznih dejavnosti v prostoru in študija ranljivosti prostora, v primeru usklajevanja v postopku priprave lokacijskega načrta pa tudi smernice za načrtovanje iz 29. člena tega zakona. Usklajevanje vodi pripravljavec prostorskega akta ..."

Priloga C10: Zakon o prostorskem načrtovanju, Uradni list RS, št. 33/07

1. člen: "Ta zakon ureja prostorsko načrtovanje kot del urejanja prostora, tako da določa vrste prostorskih aktov, njihovo vsebino in medsebojna razmerja ter postopke za njihovo pripravo in sprejem ..."

2. člen: "V tem zakonu uporabljeni pojmi imajo naslednji pomen: 2. degradiran prostor je del naselja oziroma območje zunaj naselja, v katerem so zmanjšane tehnične, prostorsko oblikovalske, bivalne, gospodarske, socialne, kulturne in ekološke razmere do stanja neuporabnosti in je prenova za oživitev nujna oziroma je območje zunaj naselja, na katerem je zaradi človekove dejavnosti ali opustitve le-te prišlo do degradacije in je njegova sanacija nujna; 3. enota urejanja prostora je območje z enotnimi značilnostmi prostora, na katerem se določi namenska raba in dopustna izraba prostora ter omejitve, povezane z varstvom okolja, ohranjanjem narave in varstvom kulturne dediščine ter za posamezne vrste posegov v prostor določijo

enotni prostorski izvedbeni pogoji oziroma usmeritve ter pogoji in omejitve za izdelavo občinskega podrobnega prostorskega načrta, če je ta predviden; 9. namenska raba je s prostorskimi akti določena raba zemljišč in objektov; 12. poseg v prostor je poseg v ali na zemljišče z namenom gradnje objekta po predpisih o graditvi objektov in drug poseg v fizične strukture na zemeljskem površju ter pod njim ..."

3. člen: "Cilj prostorskega načrtovanja je omogočati skladen prostorski razvoj z obravnavo in usklajevanjem različnih potreb in interesov razvoja z javnimi koristmi na področjih varstva okolja, ohranjanja narave in kulturne dediščine, varstva naravnih virov, obrambe in varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami. Posege v prostor in prostorske ureditve je treba načrtovati tako, da se omogoča: 1. trajnostni razvoj v prostoru in učinkovita in gospodarna raba zemljišč, 2. kakovostne bivalne razmere, 3. prostorsko usklajeno in med seboj dopolnjujočo se razmestitev različnih dejavnosti v prostoru, 4. prenovo obstoječega, ki ima prednost pred graditvijo novega, 5. ohranjanje prepoznavnih značilnosti prostora, 6. sanacijo degradiranega prostora, 7. varstvo okolja, naravnih virov ter ohranjanje narave, 8. celostno ohranjanje kulturne dediščine, vključno z naselbinsko dediščino ..."

4. člen: "Trajnostni prostorski razvoj se zagotavlja z usklajevanjem razvojnih potreb z varstvenimi zahtevami v prostoru tako, da se ob upoštevanju obstoječih kakovosti naravnih, grajenih in drugače ustvarjenih sestavin prostora ter prepoznavnosti krajine, dosega racionalna raba prostora za posamezne dejavnosti."

16. člen: "Za prostorske akte po tem zakonu, razen za državni strateški prostorski načrt, se izvede postopek celovite presoje vplivov na okolje skladno z določbami tega zakona in določbami zakona, ki ureja varstvo okolja, pri čemer revizija okoljskega poročila ni potrebna."

23. člen: "Postopek priprave državnega strateškega prostorskega načrta se začne s sklepom, ki ga sprejme vlada. Na podlagi sklepa iz prejšnjega odstavka ministrstvo pripravi osnutek državnega strateškega prostorskega načrta. Ministrstvo pripravi osnutek državnega strateškega prostorskega načrta ob upoštevanju: 1. prikaza stanja prostora, 2. nacionalnih programov, strategij in drugih razvojnih aktov in dokumentov, s katerimi se določa celovita državna politika razvoja države in državna politika na področjih energetike, prometa, elektronskih komunikacij, poselitve, kmetijstva in gozdarstva, kulture in kulturne dediščine, varstva okolja, ohranjanja narave, upravljanja z vodami, obrambe, varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami, ipd. Ministrstvo za osnutek državnega strateškega prostorskega načrta zagotovi tudi pripravo poročila o vplivih izvedbe tega načrta."

42. člen: "V enoti urejanja prostora se določijo oziroma prikažejo območja stavbnih, kmetijskih, gozdnih, vodnih in drugih zemljišč (v nadaljnjem besedilu: območja namenske rabe prostora). Območja iz prejšnjega odstavka se določijo tako natančno, da je njihove meje mogoče določiti v naravi in prikazati v zemljiškem katastru. Območja namenske rabe prostora se lahko delijo na območja podrobnejše namenske rabe prostora. Minister predpiše vrste podrobnejše namenske rabe prostora."

44. člen: "Zunaj območja naselja se lahko načrtujejo prostorske ureditve in posamezni posegi v prostor: 1. ki neposredno služijo kmetijski, gozdarski ali turistični dejavnosti, 2. ki so namenjeni opravljanju lokalnih gospodarskih javnih služb (gospodarska javna infrastruktura), 3. ki so namenjeni splošni rabi (lokalno grajeno javno dobro), 4. za izvajanje ukrepov na področju varstva okolja, ohranjanja narave in varstva kulturne dediščine ter ohranjanja prepoznavnih značilnosti krajine, 5. za namen športa in rekreacije, 6. za rabo naravnih dobrin in sanacijo opuščenih območij izkoriščanja, 7. za namene obrambe ter varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami, kadar so te prostorske ureditve v pristojnosti občine."

Priloga C11: Uredba o prostorskem redu Slovenije, Uradni list RS, št. 122/04

1. člen: "S to uredbo se sprejema Prostorski red Slovenije, ki določa pravila za urejanje prostora."

2. člen: "Pravila za urejanje prostora se uporabljajo za: 1. prostorsko načrtovanje poselitve, gospodarske infrastrukture in krajine; 2. določanje osnovne in podrobne namenske rabe prostora, meril in pogojev za urejanje prostora v strateških in izvedbenih prostorskih aktih na regionalni in lokalni ravni ter lokacijskih pogojev za umeščanje prostorskih ureditev ter načrtovanje in graditev objektov; 3. pripravo strokovnih

podlag za izdelavo prostorskih rešitev, utemeljitev in presojo njihove sprejemljivosti ter sprejemanje odločitev o izvedbi prostorskih ureditev; 4. pripravo poenotениh in strokovno utemeljenih prostorskih aktov."

5. člen: "Pojmi, ki so uporabljeni v tej uredbi, imajo naslednji pomen: 1. kakovost prostora je stanje prostora ali njegovega dela, ki odraža skladnost prostorskih struktur ter vrednot družbe; 2. grajena struktura so objekti, opredeljeni z velikostjo, obliko ter funkcijo v prostoru; 3. naravne sestavine prostora so reliefne oblike, tla, vode, vegetacija in ekosistemi ..."

6. člen: "Pri usmerjanju prostorskega razvoja in z njim povezanih prostorskih ureditev morajo nosilci urejanja prostora zagotavljati vzdržen prostorski razvoj. Pri pripravi in sprejemanju prostorskih aktov je treba: 1. dosegati temeljne cilje urejanja prostora; 2. zagotavljati prostorsko usklajenost in povezanost gospodarske, socialne, kulturne in okoljske politike ter zmanjševanje razlik v regionalni razvitosti; 3. zagotavljati zadostno ponudbo zadovoljivo opremljenih zemljišč za gradnjo in ustvarjati pogoje za načrtovane investicije z usmerjenim izvajanjem prostorskih ukrepov ter konkretnimi prostorskimi programi in projekti; 4. celovito obravnavati prostorske sisteme ter usklajeno umeščati dejavnosti in prostorske ureditve v prostor; 5. tehtati stroške in koristi prostorskih ureditev ali spreminjanja prostora ter preverjati njihovo upravičenost; 6. zagotavljati upoštevanje predpisov s področja varstva okolja in njegovih delov, ohranjanja narave in kulturne dediščine ter rabe naravnih virov, ki določajo ureditve, ukrepe in omejitve v prostoru; 7. zagotavljati skladnost prostorskih aktov."

16. člen: "Prostor se členi na območja namenske rabe prostora in površine namenske rabe prostora ter na funkcionalne in prostorske enote. Za potrebe prostorskega načrtovanja se ob upoštevanju namenske rabe prostora ter funkcionalnih in prostorskih enot določijo ureditvena območja prostorskih aktov. Pri členitvi prostora se upoštevajo varovana, zavarovana ali ogrožena območja s področja varstva okolja in njegovih delov, ohranjanja narave, varstva kulturne dediščine in rabe naravnih virov v skladu s predpisi, ki urejajo ta področja, kakor tudi prepoznavnost krajine, naravne kakovosti krajine, prepletanje kmetijskih in gozdnih dejavnosti, urejanje kmetijskih zemljišč ter druge kakovosti naravnih in ustvarjenih sestavin prostora."

17. člen: "Za celotno območje občine se določi in prikaže območja osnovne namenske rabe prostora, ki se med seboj ne smejo prekrivati. Območja osnovne namenske rabe prostora se lahko delijo na površine podrobnejše namenske rabe prostora, ki se med seboj ne smejo prekrivati. Meja območij in površin namenske rabe prostora se določi glede na pretežno dejansko rabo, načrtovano namensko rabo, funkcijo obstoječih in načrtovanih objektov in strukturno urejenost prostora. Pri določanju meje se praviloma upoštevajo obstoječe parcelne meje. Pravila za določanje in prikaz namenske rabe prostora so določena v poglavju o načrtovanju prostorskih sistemov."

18. člen: "Območja osnovne namenske rabe so: -območja stanovanj; - območja proizvodnih dejavnosti; - mešana območja; - posebna območja; - območja družbene infrastrukture; - območja zelenih površin; - območja prometne infrastrukture; - območja komunikacijske infrastrukture; - območja energetske infrastrukture; - območja okoljske infrastrukture; - komunikacijski vodi in energetski vodi ter vodi okoljske infrastrukture; - območja vodnih zemljišč; - območja mineralnih surovin; - območja kmetijskih zemljišč; - območja gozdov; - območja za potrebe obrambe; - območja za potrebe varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami; - ostala območja."

19. člen: "Območja zelenih površin se lahko delijo na površine podrobnejše namenske rabe, in sicer na površine za rekreacijo in šport, parke, druge zelene površine in na pokopališča. Območja mineralnih surovin se lahko delijo na površine podrobnejše namenske rabe, in sicer na površine nadzemnega pridobivalnega prostora in na površine podzemnega pridobivalnega prostora. Območja kmetijskih zemljišč se lahko delijo na površine podrobnejše namenske rabe, in sicer na površine najboljših kmetijskih zemljišč in na površine drugih kmetijskih zemljišč ..."

55. člen: "Pri načrtovanju v krajini je treba zagotoviti: 1. varstvo kulturne dediščine, ohranjanje izjemnih krajin ter kakovostnih prostorskih struktur, ki ohranjajo in vzpostavljajo prepoznavnost krajine; 2. ohranjanje naravnih vrednot ter preprečitev njihovega uničenja ali poškodovanja na območju pričakovanih naravnih vrednot, biotske raznovrstnosti, zavarovanih območij, habitatnih tipov, habitatnih ogroženih vrst, ki se prednostno ohranjajo v ugodnem stanju in drugih naravnih sestavin prostora, ki ohranjajo in vzpostavljajo naravno kakovost krajine, v skladu s predpisi; 3. varstvo pred naravnimi in drugimi nesrečami, ki naj bo

takšno, da se na ogrožena območja ne bi umeščale dejavnosti, ki te nesreče lahko povzročajo; 4. upoštevanje zatečene rabe, funkcije in podobe krajine ter potencialov krajine za krepitev gospodarskih in socialnih koristi; Zaradi kompleksnosti funkcij, rabe in podobe krajine in drugih kakovosti krajine se lahko opredelijo območja posebnega pomena za razvoj krajine, ki se jih praviloma načrtuje s krajinsko zasnovo ..."

56. člen: "Kakovosti krajine so kakovostne prostorske strukture v krajini. Posebej vredna območja kakovosti krajine so območja prepoznavnosti krajine in območja naravnih kakovosti krajine. Pri umeščanju prostorskih ureditev in graditev v krajini se mora v kar največji možni meri: 1. ohranjati reliefne oblike; 2. urejati nove ali poškodovane reliefne oblike na način, da so stabilne in prilagojene značaju okoliškega reliefa oziroma novi rabi prostora; 3. urejati poškodovana ali razgaljena tla na način, da se ohranja oziroma obnovi njihova plodnost in da so ustrezno zaščitena z vegetacijo; 13. ohranjati ekološke značilnosti habitatnih tipov ter habitatov rastlinskih in živalskih vrst, raznolikost habitatov ter njihovo celovitost in kvaliteto; 14. ohranjati elemente oblikovane narave (posamezna drevesa, drevoredi, nasadi, parkovne ureditve, vrtovi in podobno); 15. izvajati sanacijo vegetacije s prepuščanjem območja naravnim procesom zaraščanja, zasajanjem pionirske vegetacije ali prilagajanjem zasaditve posebnim zahtevam posameznih prostorskih ureditev ..."

57. člen: "Prepoznavnost krajine oblikujejo pestra kulturna krajina, arheološka, stavbna in naselbinska dediščina ter naravne vrednote z izrazitimi in prepoznavnimi lastnostmi, ki tvorijo kulturni in simbolni pomen ter doživljajsko vrednost krajine. Prostorske značilnosti, ki tvorijo kulturno in simbolno prepoznavnost (v nadaljnjem besedilu: prostorske značilnosti) določenega območja, se morajo ohranjati in na novo vzpostavljati s prostorskim načrtovanjem ..."

69. člen: "Območja osnovne namenske rabe v sistemu krajine obsegajo: 1. območja kmetijskih zemljišč; 2. območja gozdov; 3. območja vodnih zemljišč; 4. območja mineralnih surovin; 5. območja za potrebe obrambe; 6. območja za potrebe varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami."

70. člen: "Zasnova območij kmetijskih zemljišč se določi in prikaže v strategiji prostorskega razvoja občine v okviru zasnove razmestitve dejavnosti v prostoru in v zasnovah posameznih sistemov lokalnega pomena v prostoru. Območja kmetijskih zemljišč se natančneje določijo in prikažejo v prostorskem redu občine kot najboljša kmetijska zemljišča in druga kmetijska zemljišča, pomembna za kmetijsko pridelavo."

71. člen: "Najboljša in druga kmetijska zemljišča se v prostorskih aktih občine določijo na osnovi kategorizacije kmetijskih zemljišč, s katero je opredeljen njihov proizvodni potencial, skladno s predpisi, ki opredeljujejo proizvodni potencial kmetijskih zemljišč. Pri pripravi prostorskih aktov se določi ustreznost prostora za kmetijsko rabo."

72. člen: "Ukrepi za urejanje kmetijskih zemljišč se prednostno izvajajo na najboljših, lahko pa tudi na drugih kmetijskih zemljiščih z dobrim pridelovalnim potencialom, kjer ne veljajo posebne omejitve pri izvajanju dejavnosti zaradi varstva voda kot virov pitne vode ..."

73. člen: "V območjih varstva kulturne dediščine in v izjemnih krajinah, kjer se kmetijske površine pojavljajo fragmentarno in mejijo na gozdni rob, se praviloma ohranja obstoječ obseg kmetijskih zemljišč kot pomembnih elementov kulturne krajine. Ohranjati je treba značilnosti parcelne strukture ter značilne tradicionalne stavbe oziroma gospodarska poslopja, razmeščena v krajini, kot so kozolci, stanovi, skednji, seniki in zidanice v njihovi izvorni postavitvi, velikosti ter rabi. V strokovnih podlagah, izdelanih v okviru priprave prostorskih aktov lokalnih skupnosti, se posebej opredelijo kmetijska zemljišča, ki so zaradi trajnega onesnaženja neprimerna za pridelavo hrane ali pa so primerna samo za določene kmetijske dejavnosti. Ta zemljišča se lahko namenijo drugim rabam. Območja kmetijskih zemljišč, osiromašena zaradi agrarnih operacij, se postopno sanira z uvajanjem večjega deleža vegetacijskih ali vodnih oblik oziroma z izločanjem določenega deleža kmetijskih zemljišč iz kmetijske rabe. Degradirana območja v območjih izjemnih krajin ter v drugih območjih ohranjanja narave in varstva kulturne dediščine se s sanacijo postopoma povrne v prejšnje stanje ali namenja drugi ustrezni rabi. Kjer je možno, se spodbuja širjenje obstoječih kmečkih gospodarstev pred gradnjo novih. Gradnja kmetij zunaj poselitvenih območij se praviloma usmerja kot nadomestna ali dopolnilna gradnja na lokacije obstoječih objektov. Nove razvojno perspektivne kmetije je možno izjemoma umeščati zunaj poselitvenih območij, tako da se s tem zagotovi potrebna površina za razvoj kmetije ..."

79. člen: "Zasnova oskrbe z mineralnimi surovinami se prikaže v strategiji prostorskega razvoja občine v okviru zasnove razmestitve dejavnosti v prostoru in v zasnovah posameznih sistemov lokalnega pomena v prostoru. Območja mineralnih surovin se natančneje prikažejo v prostorskem redu občine, kjer se kot kategorije namenske rabe prikažejo površine pridobivalnega prostora. Območja mineralnih surovin, ki so varovana s predpisi s področja rudarstva, so zajeta v zbirki pravnih režimov in jih je pri načrtovanju in pripravi meril in pogojev v prostorskem redu občine treba upoštevati. Aktivnosti pridobivanja, raziskovanja in sanacije se v prostorskem redu občine lahko določijo s podrobnejšimi merili in pogoji za prostorske enote. Območja raziskovanja in sanacije se določijo kot prostorska enota v prostorskem redu občine."

80. člen: "Območja mineralnih surovin obsegajo območja strateških, industrijskih in izjemnih mineralnih surovin ter mineralnih surovin za gradbeništvo."

81. člen: "Pri izkoriščanju mineralnih surovin za gradbeništvo je treba zagotoviti postopno zapiranje manjših objektov in sanacijo nelegalnih kopov. Izkoriščanje obstoječih kopov oskrbe z mineralnimi surovinami za gradbeništvo ima prednost pred odpiranjem novih lokacij, razen kadar so obstoječi kopi v območjih večje ranljivosti prostora, varovanih in ogroženih območjih po predpisih o vodah, območjih ohranjanja narave, območjih kulturne dediščine ali na vidno izpostavljenih legah. Nove lokacije se odpirajo kadar povečanju potreb po mineralnih surovinah za gradbeništvo z obstoječimi objekti ni mogoče zadostiti oziroma obstoječe lokacije ne omogočajo izkoriščanja in gospodarnega transporta rude. Nove lokacije se umeščajo na osnovi analize vidne izpostavljenosti, ki je sestavni del strokovnih podlag za pripravo prostorskih aktov lokalnih skupnosti. Prednostno je treba sanirati lokacije odprtih kopov zlasti na: 1. gospodarsko neperspektivnih lokacijah; 2. območjih velikih razvrednotenih prostora ter večje ranljivosti naravnih in ustvarjenih sestavin prostora; 3. varovanih, zavarovanih ali ogroženih območjih po predpisih; 4. območjih prepoznavnosti krajine, na vidno izpostavljenih območjih in območjih varstva kulturne dediščine; 5. območjih, kjer je možno umeščati nove rabe prostora in je za to izkazan javni interes oziroma kjer je znan investitor, ter območjih nelegalnih kopov. Pri sanacijah je treba upoštevati okoljske, ekonomske in družbene vidike. Načini sanacij so načrtovanje nove rabe, vzpostavitev rabe prostora, kot je bila pred začetkom izkoriščanja, in sukcesivnost naravnih procesov, kadar niso ogroženi varnost, zdravje in življenje ljudi. Kjer je mogoče, zlasti pa v nacionalnih območjih prepoznavnosti in varovanih območjih naravnih kakovosti, je treba spodbujati sprotne sanacije degradiranih površin, na že izkoriščenih območjih še aktivnih kopov pa dokončno sanacijo. Kadar se na območju pridobivanja mineralnih surovin vzpostavijo pogoji za sekundarni biotop ali drugo območje, pomembno z vidika ohranjanja narave oziroma kulturne dediščine, ga je treba ustrezno sanirati. Pri sanaciji območij oskrbe z edinstvenimi mineralnimi surovinami mora oblika sanacije omogočati možnost za občasni odvzem manjših količin materiala, kadar za to obstajajo utemeljene potrebe. Na varovanih, zavarovanih ali ogroženih območjih je dovoljeno izkoriščanje mineralnih surovin skladno s predpisi. Na območju pridobivanja mineralnih surovin se upošteva ohranjanje habitatnih tipov zavarovanih in ogroženih rastlinskih in živalskih vrst, in to z opuščanjem ali prilagajanjem rabe prostora na območju habitatnega tipa. Na območju pridobivanja mineralnih surovin je treba zagotoviti tudi površine oziroma objekte za skladiščenje, separacijo, odlaganje jalovine in za druge objekte, nujne za izvajanje rudarske dejavnosti in pripadajočo infrastrukturo. Če se pridobivanje strateških in industrijskih gospodarsko pomembnih mineralnih surovin opusti, je zaradi gospodarnosti treba ohraniti plansko varovanje vira."

Priloga C12: Uredba o odpadkih, Uradni list RS, št. 37/15

1. člen: "Ta uredba z namenom varstva okolja in varovanja človekovega zdravja določa pravila ravnanja in druge pogoje za preprečevanje ali zmanjševanje škodljivih vplivov nastajanja odpadkov in ravnanja z njimi ter zmanjševanje celotnega vpliva uporabe naravnih virov in izboljšanje učinkovitosti uporabe naravnih virov v skladu z Direktivo 2008/98/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 19. novembra 2008 o odpadkih in razveljavitvi nekaterih direktiv (UL L št. 312 z dne 22. 11. 2008, str. 3), zadnjič spremenjeno z Direktivo Komisije (EU) 2015/1127 z dne 10. julija 2015 o spremembi Priloge II k Direktivi 2008/98/ES Evropskega parlamenta in Sveta o odpadkih in razveljavitvi nekaterih direktiv (UL L št. 184 z dne 11. 7. 2015, str. 13), (v nadaljnjem besedilu: Direktiva 2008/98/ES) ..."

2. člen: "Ta uredba se uporablja za vse odpadke, razen če je s posebnim predpisom za posamezno vrsto ali tok odpadkov drugače določeno. Ta uredba se ne uporablja za: 1. snovi, ki se izpuščajo z odpadnimi plini v zrak, ter ogljikov dioksid, zajet in transportiran za namene geološkega shranjevanja ter geološko shranjen v

skladu s predpisi, ki urejajo geološko shranjevanje ogljikovega dioksida, ter za ogljikov dioksid, geološko shranjen za namene raziskovanja, razvijanja ali preskušanja novih izdelkov in postopkov, 2. tla (in situ), vključno z neizkopanim onesnaženim delom tal, in objekte, trajno povezane s tlemi, 3. neonesnažen del tal in drug naravno prisoten material, izkopen med gradbenimi deli, če se ta material v prvotnem stanju in brez obdelave uporabi za gradnjo na kraju, kjer je bil izkopen, v skladu s predpisom, ki ureja ravnanje z odpadki, ki nastanejo pri gradbenih delih, in predpisom, ki ureja obremenjevanje tal z vnašanjem odpadkov, 4. odpadke, ki nastajajo pri raziskovanju, pridobivanju, bogatenju in skladiščenju mineralnih surovin in obratovanju kamnolomov, kolikor so urejeni v predpisih, ki urejajo ravnanje z odpadki iz rudarskih in drugih dejavnosti izkoriščanja mineralnih surovin."

7. člen: "Snov ali predmet, ki nastane pri proizvodnem procesu, katerega glavni namen ni proizvodnja te snovi ali predmeta, je ostanek proizvodnje. Snov ali predmet iz prejšnjega odstavka ni ostanek proizvodnje, če bi proizvajalec lahko proizvedel glavni proizvod brez proizvodnje te snovi ali predmeta, vendar se je odločil nasprotno. Snov ali predmet iz prejšnjega odstavka prav tako ni ostanek proizvodnje, če je proizvajalec namerno spremenil proizvodni proces tako, da ima ta snov ali predmet posebne tehnične lastnosti ..."

10. člen: "Z odpadki je treba ravnati tako, da ni ogroženo človekovo zdravje in se ne škodi okolju, ter da ravnanje zlasti ... Načrtovanje, proizvodnja, distribucija, potrošnja in uporaba proizvodov morajo biti taki, da pripomorejo k preprečevanju nastajanja odpadkov ter povečanju možnosti za pripravo za ponovno uporabo in recikliranje odpadkov, ki nastanejo iz teh proizvodov."

22. člen: "Opadke je treba predelati. Predelava odpadkov mora biti izvedena v skladu z zahtevami iz 9. člena te uredbe in prvega odstavka 10. člena te uredbe. Priprava za ponovno uporabo ima prednost pred recikliranjem in drugimi postopki predelave. Recikliranje ima prednost pred drugimi postopki predelave, razen pred pripravo za ponovno uporabo ..."

27. člen: "Povzročitelj odpadkov mora imeti načrt gospodarjenja z odpadki, v skladu s katerim izvaja ukrepe preprečevanja in zmanjševanja nastajanja odpadkov ter ravna z odpadki. Pri pripravi načrta gospodarjenja z odpadki mora povzročitelj odpadkov iz prejšnjega odstavka upoštevati zahteve iz te uredbe."

28. člen: "Izvirni povzročitelj odpadkov mora voditi evidenco o nastajanju odpadkov in ravnanju z njimi, v kateri so podatki o številkah odpadkov in količinah: 1. nastalih odpadkov in virih njihovega nastajanja, 2. začasno skladiščenih odpadkov, 3. odpadkov, ki jih obdeluje sam, 4. odpadkov, oddanih v nadaljnje ravnanje drugim osebam v RS, in 5. odpadkov, poslanih v obdelavo v druge države članice EU in tretje države, z navedbo postopka obdelave, kraja obdelave in izvajalca obdelave ..."

38. člen: "Izvajalec obdelave lahko obdeluje odpadke, če ima okoljevarstveno dovoljenje za predelavo ali odstranjevanje odpadkov v skladu z zakonom, ki ureja varstvo okolja ..."

Priloga C13: Pravilnik o obremenjevanju tal z vnašanjem odpadkov, Uradni list RS, št. 3/03

1. člen: "Ta pravilnik določa pogoje v zvezi z obremenjevanjem tal z vnašanjem odpadkov in obvezna ravnanja pri načrtovanju in izvedbi vnašanja zemeljskega izkopa ali umetno pripravljene zemljine zaradi izboljšanja ekološkega stanja tal ..."

2. člen: "Obremenjevanje tal je dovoljeno z vnašanjem naslednjih odpadkov: – zemeljskega izkopa, če se vnaša zaradi izboljšanja ekološkega stanja tal po določbah tega pravilnika, – odpadkov, predelanih v umetno pripravljeno zemljino, če se vnaša zaradi izboljšanja ekološkega stanja tal po določbah tega pravilnika, – gradbenih odpadkov, predelanih v gradbene materiale, če se vnašajo kot polnilo pri graditvi objektov, – živalskih odpadkov, muljev komunalnih čistilnih naprav in v kompost predelanih organskih odpadkov, če se vnašajo kot rastlinsko hranilo po določbah predpisa, ki ureja vnos nevarnih snovi in rastlinskih hranil v ali na tla in – odpadkov, ki nastajajo pri izkoriščanju mineralnih surovin, če se vnašajo po predpisih o rudarstvu."

3. člen: "Pojmi imajo po tem pravilniku naslednji pomen: 1. Izboljšanje ekološkega stanja tal je vnašanje zemeljskega izkopa ali umetno pripravljene zemljine v ali na tla zaradi rekultivacije tal, zaradi nasipavanja zemljišč pri vzpostavitvi novega stanja tal ali zaradi zapolnjevanja izkopov zaradi vzpostavitve prvotnega stanja tal. 2. Zemljina je neonesnažen, glede sestavin tlom in podtalju enak ali podoben mineralni ali mineralno organski material, ki v svojih značilnostih ustreza naravnim tlom ali podtalju in lahko prevzema vse pomembne naloge tal ali podtalja. 3. Zemeljski izkop so zemljina, mineralni sedimenti in kamenje, ki se jih pridobi pri izkopavanju ali odkrivanju tal ali podtalja. 4. Umetno pripravljena zemljina je zemljina, ki se jo pridobi s predelavo iz zemeljskega izkopa in drugih mineralnih in mineralno organskih odpadkov. 5. Polnilo pri graditvi objektov je material za zapolnjevanje gradbenih jam ali jarkov tal ali material za zamenjavo tal pri gradnji nasipov in nosilnih slojev za ceste ali tirnice ali temelje objektov. Za polnilo se ne šteje material za izdelavo oblog, odpornih proti mrazu, in drenažnih slojev. 6. Rekultivacija tal je obnova zgornje plasti tal do največje globine korenin rastlin, ki običajno rastejo na rekultiviranih tleh ..."

4. člen: "Tla so lahko obremenjena z vnosom zemeljskega izkopa, če: – vsebnost parametrov v njem ne presega največjih vrednosti parametrov iz priloge 1, ki je sestavni del tega pravilnika, – fizikalno-kemijske lastnosti ne odstopajo od lastnosti iz priloge 2, ki je sestavni del tega pravilnika, – v njem ni več kot 5 prostorninskih odstotkov sestavin, ki jih ni v tleh ali podtalju, prisotne pa so bile v tleh ali podtalju že pred izkopavanjem ali odkrivanjem, kot so na primer gradbeni odpadki."

5. člen: "Največje vrednosti parametrov v zemeljskem izkopu se izražajo kot koncentracije parametrov v mg na kg suhega zemeljskega izkopa ali kot koncentracije parametrov v mg v prostorninski enoti izlužka in so določene glede na namen uporabe zemeljskega izkopa: – rekultivacijo tal kmetijskih zemljišč, – rekultivacijo tal na neindustrijskih zemljiščih, – nasipavanje zemljišč in – zapolnjevanju izkopov."

7. člen: "Tla so lahko obremenjena z vnosom umetno pripravljene zemljine, če: – vsebnost parametrov v njej ne presega vrednosti iz priloge 3, ki je sestavni del tega pravilnika in – fizikalno kemijske lastnosti ne odstopajo od lastnosti iz priloge 4, ki je sestavni del tega pravilnika."

8. člen: "Največje vrednosti parametrov umetno pripravljene zemljine so določene glede na teksturo naravne zemljine, iz katere je pripravljena umetno pripravljena zemljina, in glede na namen uporabe pri rekultivaciji tal, nasipavanju zemljišč ali zapolnjevanju izkopov in se izražajo kot koncentracija parametra v mg na kg suhega zemeljskega izkopa ali kot koncentracija parametra v mg v prostorninski enoti izlužka. Fizikalno kemijske lastnosti umetno pripravljene zemljine so določene glede na namen uporabe pri rekultivaciji tal ali nasipavanju zemljišč ali zapolnjevanju izkopov."

9. člen: "Pri rekultivaciji tal, nasipavanju zemljišč zaradi vzpostavitve novega stanja tal in pri zapolnjevanju izkopov zaradi vzpostavitve prvotnega stanja tal se lahko uporablja zemeljski izkop ali umetno pripravljena zemljina, ki izpolnjuje zahteve tega pravilnika. Če se zemeljski izkop ali umetno pripravljena zemljina uporablja kot polnilo pri graditvi objektov, je treba zagotoviti, da so glede onesnaženosti izpolnjene zahteve tega pravilnika."

10. člen: "Ne glede na rabo zemljišča mora biti zgornja plast vnosa iz naravne ali umetno pripravljene zemljine in debela 2 m. Zgornja plast iz prejšnjega odstavka je lahko tudi tanjša, če ni izdelana kot zaključek zapolnjevanja izkopov, ampak se vnaša na naravna tla ali naravno podtalje ali podtalje, ki je iz predhodno premeščenih mineralnih sedimentov ali kamenja, vendar ni onesnaženo. Pri izdelavi ozelenelih nasipov z naklonom, manjšim od 1:2,5, mora biti zgornja plast iz prvega odstavka tega člena debela najmanj 50 cm. V zgornjo plast iz prvega odstavka tega člena se lahko vgradi tudi humusni nanos, če ni onesnažen in se ga pridobi na kraju gradnje nasipa."

Priloga C14: Uredba o obremenjevanju tal z vnašanjem odpadkov, Uradni list RS, št. 34/08

1. člen: "Ta uredba določa pogoje v zvezi z obremenjevanjem tal z vnašanjem odpadkov in obvezno ravnanje pri načrtovanju in izvedbi vnašanja zemeljskega izkopa ali umetno pripravljene zemljine zaradi izboljšanja ekološkega stanja tal. Ta uredba določa tudi pogoje uporabe gradbenega materiala, pripravljenega iz obdelanih ali neobdelanih, izvornih ali odpadnih mineralnih surovin, če se ob stiku s padavinsko, podzemno ali površinsko vodo nevarne snovi lahko začnejo lužiti."

2. člen: "Izrazi, uporabljeni v tej uredbi, pomenijo: 1. izboljšanje ekološkega stanja tal je vnašanje zemeljskega izkopa ali umetno pripravljene zemljine v ali na tla zaradi njegove rekultivacije, nasipavanja zemljišč pri vzpostavitvi novega stanja tal ali zaradi zapolnjevanja izkopov zaradi vzpostavitve prvotnega stanja tal; 2. rekultivacija je ukrep za vzpostavitev ponovne rodovitnosti tal, pri čemer krovni del zajame od 30 do 50 cm rekultiviranih tal; 8. mineralne surovine so surovine, pridobljene z izkoriščanjem organskih ali anorganskih snovi v zemeljski skorji razen vode v skladu s predpisi, ki urejajo rudarstvo; 9. zemeljski izkop je odpadki, sestavljen iz prsti, mineralnih sedimentov in kamenja, ki nastanejo pri izkopavanju ali odkrivanju tal ali podtalja; 10. umetno pripravljena zemljina je glede sestavin tlom in podtalju enak ali podoben mineralni ali mineralnoorganski material, ki se pridobi s predelavo zemeljskega izkopa in drugih mineralnih odpadkov, mineralnoorganskih odpadkov, odpadnih naplavin v skladu s predpisi, ki urejajo vode, ali drugih podobnih odpadkov, če je v svojih značilnostih podoben naravnim tlom ali podtalju in lahko prevzema vse pomembne naloge tal ali podtalja; 11. odpadne mineralne surovine so odpadki, ki nastajajo pri raziskovanju, pridobivanju, predelavi in skladiščenju mineralnih surovin in obratovanju kamnolomov v skladu z Direktivo 2006/21/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 15. marca 2006 o ravnanju z odpadki iz rudarskih in drugih ekstraktivnih dejavnosti ter o spremembi direktive 2004/35/ES (UL L št. 102 z dne 11. 4. 2006, str. 15); 12. polnilo pri gradnji objektov je gradbeni material za zapolnjevanje gradbenih jam ali jarkov v tleh ali pri gradnji nasipov, vodnih objektov ali nosilnih slojev za ceste ali tirnice ali temelje drugih objektov ali za nadomestitev prvotnih tal zaradi katerega koli drugega razloga. Za polnilo pri gradnji objektov se šteje tudi gradbeni material, ki se uporablja za izdelavo utrjenih cestnih ali drugih nepokritih površin, razen če se uporablja kot sestavina za vodo neprepustne plasti utrjene površine. Za polnilo se ne štejejo gradbeni materiali, ki se uporabljajo za izdelavo oblog ali plasti, odpornih proti mrazu ali prepustnosti za vodo, in drenažnih slojev; 13. obdelane odpadne mineralne surovine so agregati za nevezane in hidravlično vezane materiale za uporabo v inženirskih objektih ali za gradnjo cest ali agregati za beton, ki so proizvedeni z obdelavo nenevarnih muljev z dna površinskih voda ali nenevarnih odpadkov mineralnega izvora iz podskupine 17 05 s klasifikacijskega seznama iz priloge 7 Uredbe o ravnanju z odpadki (Uradni list RS, št. 34/08) (gradbeni odpadki in odpadki iz rušenja objektov – vključno z zemeljskimi izkopi z onesnaženih območij), če je za njihovo proizvodnjo izdan certifikat o skladnosti sistema kontrole proizvodnje in nadzora nad njo v skladu s standardom SIST EN 13242."

3. člen: "Ta uredba se ne uporablja za ravnanje z odpadnimi mineralnimi surovinami, odpadnimi naplavinami in zemeljskim izkopom, ki so tako onesnaženi z nevarnimi snovmi, da se v skladu s predpisom, ki ureja ravnanje z odpadki, uvrščajo med nevarne odpadke ..."

4. člen: "Prepovedano je obremenjevati tla z vnosom odpadkov, razen če so obdelani in se vnašajo v tla kot sestavina umetno pripravljene zemljine, ki izpolnjuje zahteve iz 6. člena te uredbe, ali kot polnilo pri gradnji objektov, ki izpolnjuje zahteve iz 7. člena te uredbe. Prepovedano je mešati zemeljski izkop, odpadne mineralne surovine in naplavine med seboj in z drugimi odpadki, razen če gre za izdelavo umetno pripravljene zemljine ali polnila pri gradnji objektov. Če se zemeljski izkop pred ponovno uporabo začasno skladišči kje drugje in ne na gradbišču, kjer je nastal, mora imetnik tega izkopa zagotoviti, da se ne meša z drugimi odpadki. Umetno pripravljene zemljine ni dovoljeno uporabljati za zapolnjevanje izkopov pod gladino podzemne vode. Za izdelavo polnila pri gradbenih objektih je prepovedano uporabljati odpadke ali material, pridobljen z obdelavo odpadkov, ki vsebujejo več kot pet masnih odstotkov organskih snovi."

5. člen: "Tla se lahko obremenijo z vnosom zemeljskega izkopa, če: - vsebnost parametrov v zemeljskem izkopu ne presega največjih vrednosti parametrov iz priloge 1, ki je sestavni del te uredbe, - se fizikalno-kemijske lastnosti zemeljskega izkopa ne razlikujejo od lastnosti iz priloge 2, ki je sestavni del te uredbe. Največje vrednosti parametrov v zemeljskem izkopu iz priloge 1 te uredbe se izražajo kot koncentracije parametrov v miligramih na kilogram suhega zemeljskega izkopa in kot koncentracije parametrov v miligramih v prostorninski enoti izlužka zemeljskega izkopa ter so določene glede na namen uporabe tega izkopa za: - rekultivacijo tal, - nasipavanje spodnjih plasti kmetijskih zemljišč po predpisih, ki urejajo kmetijska zemljišča, - nasipavanje stavbnih zemljišč in - nasipavanje območij mineralnih surovin za zapolnitev tal po izkopu. Fizikalno-kemijske lastnosti zemeljskega izkopa iz priloge 2 te uredbe so določene glede na namen uporabe tega izkopa za: - rekultivacijo tal, - nasipavanje spodnjih plasti kmetijskih zemljišč po predpisih, ki urejajo kmetijska zemljišča, - nasipavanje stavbnih zemljišč in - nasipavanje območij mineralnih surovin za zapolnitev tal po izkopu ..."

6. člen: "Tla se lahko obremenijo z vnosom umetno pripravljene zemljine, če: - se zemljina uporablja za rekultivacijo tal, nasipavanje stavbnih zemljišč ali območij mineralnih surovin za zapolnitev tal po izkopu, - vsebnost parametrov v zemljini ne presega največjih vrednosti parametrov iz priloge 3, ki je sestavni del te uredbe, - se fizikalno-kemijske lastnosti zemljine ne razlikujejo od lastnosti iz priloge 4, ki je sestavni del te uredbe, - so biološko razgradljivi odpadki, ki so dodani umetno pripravljene zemljini, predhodno obdelani in se uvrščajo v 1. ali 2. razred okoljske kakovosti v skladu s predpisom, ki ureja obdelavo biološko razgradljivih odpadkov, in - umetno pripravljena zemljina vsebuje do največ 10 volumskih odstotkov vseh odpadkov, ki niso neonesnažen zemeljski izkop. Odpadki, ki se smejo dodati umetno pripravljene zemljini, so navedeni v prilogi 5, ki je sestavni del te uredbe. Največje vrednosti parametrov umetno pripravljene zemljine iz priloge 3 te uredbe se izražajo kot koncentracije snovi v miligramih na kilogram suhe umetno pripravljene zemljine ali kot koncentracije snovi v miligramih v prostorninski enoti izlužka umetno pripravljene zemljine ter so določene glede na teksturo zemeljskega izkopa in drugih mineralnih odpadkov, mineralno-organskih odpadkov, odpadnih naplavin ali drugih podobnih odpadkov, iz katerih je pripravljena taka zemljina, in glede na namen uporabe te zemljine za: - rekultivacijo tal, - nasipavanje stavbnih zemljišč in - nasipavanje območij mineralnih surovin za zapolnitev tal po izkopu. Fizikalno-kemijske lastnosti umetno pripravljene zemljine iz priloge 4 te uredbe so določene glede na namen uporabe te umetno pripravljene zemljine za: - rekultivacijo tal, - nasipavanje stavbnih zemljišč in - nasipavanje območij mineralnih surovin za zapolnitev tal po izkopu. Če se umetno pripravljene zemljini dodajo biološko razgradljivi odpadki, morajo biti ti odpadki predhodno obdelani v skladu s predpisom, ki ureja obdelavo biološko razgradljivih odpadkov, za kar mora biti predhodno pridobljeno okoljevarstveno dovoljenje. Umetno pripravljena zemljina se lahko uporablja za rekultivacijo tal na geografsko zaokroženem območju, kjer je celotna prostornina vnosa mulja z dna vodnih teles površinskih voda, zemeljskih izkopov in umetno pripravljene zemljine večja od 500 000 m³, če se vnaša na območje pridobivanja mineralnih surovin, oziroma večja od 250 000 m³, če se vnaša drugam in je za ta poseg v okolje pridobljeno okoljevarstveno soglasje v skladu z zakonom, ki ureja varstvo okolja."

8. člen: "Za izboljšanje ekološkega stanja tal se lahko uporablja zemeljski izkop ali umetno pripravljena zemljina, ki izpolnjuje zahteve te uredbe. Ne glede na rabo zemljišča mora biti zgornja plast vnosa iz zemeljskega izkopa ali umetno pripravljene zemljine debela najmanj 2 m. Zgornja plast vnosa iz prejšnjega odstavka je lahko tudi tanjša, če ni izdelana kot zaključek zapolnjevanja izkopov, ampak se vnaša na naravna tla ali naravno podtalje ali podtalje iz predhodno premeščenih neonesnaženih mineralnih surovin, odpadnih mineralnih surovin ali odpadnih naplavin. Pri izdelavi ozelenelih nasipov z naklonom, manjšim od 1 : 2,5, mora biti zgornja plast vnosa iz drugega odstavka tega člena debela najmanj 50 cm. V zgornjo plast vnosa iz drugega odstavka tega člena se lahko vgradi tudi humusni nanos, če ni onesnažen. Vnos zemljine mora biti izveden tako, da je višina zemljišča na parcelni meji prilagojena sosednjemu zemljišču in da na parcelnih mejah ni višinskih razlik."

9. člen: "Oseba, ki namerava pripravljati zemeljski izkop zaradi njegove ponovne uporabe ali izdelovati umetno pripravljeno zemljino zaradi njenega vnosa v tla, mora pridobiti okoljevarstveno dovoljenje za predelavo odpadkov po postopku z oznako R10 (v nadaljnjem besedilu: okoljevarstveno dovoljenje) v skladu s predpisom, ki ureja ravnanje z odpadki, pri čemer se za predelavo odpadkov po postopku z oznako R10 šteje tudi priprava zemeljskega izkopa za njegovo ponovno uporabo. Okoljevarstveno dovoljenje mora pridobiti tudi oseba, ki zaradi namere vnosa v tla umetno pripravljeno zemljino pridobiva v drugi državi članici Evropske Unije ali uvaža iz tretje države. V okoljevarstvenem dovoljenju ministrstvo poleg vsebin iz predpisa, ki ureja ravnanje z odpadki, določi tudi: - kraj vnosa zemeljskega izkopa ali umetno pripravljene zemljine, vključno z imeni lastnikov zemljišč, - kraj izkopa, če gre za zemeljski izkop, - namen vnosa in predviden način vnosa, - vrsto naprav in uporabljene tehnologije za pripravo umetno pripravljene zemljine in njihovo največjo možno zmogljivosti, - izvajanje predpisanega ugotavljanja kakovosti zemeljskega izkopa ali umetno pripravljene zemljine, - način vodenja evidenc vnašanja zemeljskega izkopa ali umetno pripravljene zemljine v tla. Podlage za izdajo okoljevarstvenega dovoljenja so poleg vsebin iz predpisa, ki ureja ravnanje z odpadki, še: - načrt ravnanja z odpadki, - ocena kakovosti zemeljskega izkopa ali umetno pripravljene zemljine in ocena kakovosti tal, kamor se zemljina ali izkop vnaša, ki ne smeta biti starejši od šestih mesecev od dneva vložitve vloge, - vodno soglasje, kadar je potrebno v skladu s predpisi o urejanju voda, - soglasja lastnikov kraja vnosa zemljine glede nameravanega vnosa, - okoljevarstveno dovoljenje za obdelavo biološko razgradljivih odpadkov v skladu s predpisi, ki urejajo ravnanje z odpadki. Načrt ravnanja z odpadki, ki mora biti izdelan ter priložen vlogi za pridobitev okoljevarstvenega dovoljenja v skladu s predpisom, ki ureja ravnanje z odpadki, mora vsebovati še podatke o: - namenu in predvidenem načinu vnosa; - vrsti naprave za pripravo umetno pripravljene zemljine in njeni največji zmogljivosti ter uporabljenih tehnologijah za

pripravo umetno pripravljene zemljine; - umetno pripravljeni zemljini, pridobljeni v drugih državah članicah Evropske unije ali v tretjih državah, če tako zemljino uporablja zaradi izboljšanja ekološkega stanja tal; - izvajanju predpisanega ugotavljanja kakovosti zemeljskega izkopa ali umetno pripravljene zemljine; - krajih vnosa zemeljskega izkopa ali umetno pripravljene zemljine, opredeljenih z zemljiškimi parcelami in lastniki teh zemljišč, s predvidenimi količinami vnosa za vsak posamezen kraj posebej; - načinu vodenja evidenc o vnašanju zemeljskega izkopa ali umetno pripravljene zemljine v tla. Vloga za pridobitev okoljevarstvenega dovoljenja mora vsebovati poleg dokumentov, ki jih določa predpis, ki ureja ravnanje z odpadki, listine iz prve in druge alineje četrtega odstavka tega člena ter podatke o pridobljenih upravnih aktih iz četrtega odstavka tega člena. Z oceno o kakovosti zemeljskega izkopa in umetno pripravljene zemljine oseba iz prvega odstavka tega člena dokazuje pedološko in fizikalno-kemično primernost zemeljskega izkopa ali umetno pripravljene zemljine za namen, določen z načrtom obdelave odpadkov. Dokazila o kemični primernosti iz prejšnjega odstavka temeljijo na kemični analizi parametrov, za katere so v prilogah 1, 2, 3 in 4 te uredbe za posamezno uporabo zemeljskega izkopa ali umetno pripravljene zemljine določene vrednosti, ki ne smejo biti presežene. Za izdelavo kemične analize se uporabljajo postopki, ki so za meritve parametrov tal določeni v skladu s predpisom, ki ureja obratovalni monitoring pri vnosu nevarnih snovi in rastlinskih hranil v tla. Vzorčenje zemeljskega izkopa in umetno pripravljene zemljine ter oceno o kakovosti zemljine mora izvesti oseba, ki ima pooblastilo ministrstva za izvajanje monitoringa pri vnosu nevarnih snovi in rastlinskih hranil v tla. Z okoljevarstvenim dovoljenjem ministrstvo lahko dovoli uporabo zemeljskega izkopa, ki ne izpolnjuje zahtev iz 5. člena te uredbe, če gre za izboljšanje ekološkega stanja tal na območju, katerega onesnaženost je primerljiva z onesnaženostjo zemeljskega izkopa, in če tla na tem območju niso namenjena kmetijski rabi ter vrednosti parametrov ne presegajo vrednosti iz preglednic 1 in 2 v prilogi 3 te uredbe."

Priloga C15: Uredba o spremembi uredbe o obremenjevanju tal z vnašanjem odpadkov, Uradni list RS, št. 61/11

1. člen: "Ta uredba določa pogoje v zvezi z obremenjevanjem tal z vnašanjem odpadkov in obvezno ravnanje pri načrtovanju in izvedbi vnašanja zemeljskega izkopa ali umetno pripravljene zemljine zaradi izboljšanja ekološkega stanja tal. Ta uredba določa tudi pogoje uporabe gradbenega materiala, pripravljenega iz obdelanih ali neobdelanih, izvornih ali odpadnih mineralnih surovin, če se ob stiku s padavinsko, podzemno ali površinsko vodo nevarne snovi lahko začnejo lužiti ..."

3. člen: "Ta uredba se ne uporablja za ravnanje z odpadnimi mineralnimi surovinami, odpadnimi naplavinami in zemeljskim izkopom, ki so tako onesnaženi z nevarnimi snovmi, da se v skladu s predpisom, ki ureja ravnanje z odpadki, uvrščajo med nevarne odpadke. Ta uredba se ne uporablja za obremenjevanje tal z: 1. gradbenimi odpadki, ki se v skladu s predpisom, ki ureja ravnanje z odpadki, ki nastanejo pri gradbenih delih, lahko pripravijo za ponovno uporabo in ponovno uporabijo za gradbena dela na gradbišču, na katerem so ti odpadki nastali; 2. obdelanimi ali neobdelanimi, izvornimi ali odpadnimi mineralnimi surovinami, razen če se uporabljajo kot polnilo pri gradnji objektov ali kot surovina za proizvodnjo gradbenega materiala, ki se ga uporablja kot polnilo pri gradnji objektov; 3. odpadnimi naplavinami, ki se v skladu s predpisi, ki urejajo vode, premeščajo znotraj območja površinskih voda zaradi upravljanja voda in vodnih poti ali preprečevanja poplav ali blažitve posledic poplav in suše, če se odpadne naplavine ne uvrščajo med nevarne gradbene odpadke v skladu s predpisom, ki ureja ravnanje z odpadki; 4. zemeljskim izkopom, mineralnimi materiali, mineralno organskimi materiali ali odpadnimi naplavinami, ki nastajajo zaradi posledic naravnih pojavov ali nesreč ali pri izvajanju zaščite in reševanja ob naravnih in drugih nesrečah."

4. člen: "Prepovedano je obremenjevati tla z vnosom odpadkov, razen če so obdelani in se vnašajo v tla kot sestavina umetno pripravljene zemljine, ki izpolnjuje zahteve iz 6. člena te uredbe, ali kot polnilo pri gradnji objektov, ki izpolnjuje zahteve iz 7. člena te uredbe. Prepovedano je mešati zemeljski izkop, odpadne mineralne surovine in naplavine med seboj in z drugimi odpadki, razen če gre za izdelavo umetno pripravljene zemljine ali polnila pri gradnji objektov. Če se zemeljski izkop pred ponovno uporabo začasno skladišči kje drugje in ne na gradbišču, kjer je nastal, mora imetnik tega izkopa zagotoviti, da se ne meša z drugimi odpadki. Umetno pripravljene zemljine ni dovoljeno uporabljati za zapolnjevanje izkopov pod gladino podzemne vode. Za izdelavo polnila pri gradbenih objektih je prepovedano uporabljati odpadke ali material, pridobljen z obdelavo odpadkov, ki vsebujejo več kot pet masnih odstotkov organskih snovi."

5. člen: "Tla se lahko obremenijo z vnosom zemeljskega izkopa, če: - vsebnost parametrov v zemeljskem izkopu ne presega največjih vrednosti parametrov iz priloge 1, ki je sestavni del te uredbe, - se fizikalno-kemijske lastnosti zemeljskega izkopa ne razlikujejo od lastnosti iz priloge 2, ki je sestavni del te uredbe. Največje vrednosti parametrov v zemeljskem izkopu iz priloge 1 te uredbe se izražajo kot koncentracije parametrov v miligramih na kilogram suhega zemeljskega izkopa in kot koncentracije parametrov v miligramih v prostorninski enoti izlužka zemeljskega izkopa ter so določene glede na namen uporabe tega izkopa za: - rekultivacijo tal, - nasipavanje spodnjih plasti kmetijskih zemljišč po predpisih, ki urejajo kmetijska zemljišča, - nasipavanje stavbnih zemljišč in - nasipavanje območij mineralnih surovin za zapolnitev tal po izkopu. Fizikalno-kemijske lastnosti zemeljskega izkopa iz priloge 2 te uredbe so določene glede na namen uporabe tega izkopa za: - rekultivacijo tal, - nasipavanje spodnjih plasti kmetijskih zemljišč po predpisih, ki urejajo kmetijska zemljišča, - nasipavanje stavbnih zemljišč in - nasipavanje območij mineralnih surovin za zapolnitev tal po izkopu."

6. člen: "Tla se lahko obremenijo z vnosom umetno pripravljene zemljine, če: - se zemljina uporablja za rekultivacijo tal, nasipavanje stavbnih zemljišč ali območij mineralnih surovin za zapolnitev tal po izkopu, - vsebnost parametrov v zemljini ne presega največjih vrednosti parametrov iz priloge 3, ki je sestavni del te uredbe, - se fizikalno-kemijske lastnosti zemljine ne razlikujejo od lastnosti iz priloge 4, ki je sestavni del te uredbe, - so biološko razgradljivi odpadki, ki so dodani umetno pripravljene zemljini, predhodno obdelani in se uvrščajo v 1. ali 2. razred okoljske kakovosti v skladu s predpisom, ki ureja obdelavo biološko razgradljivih odpadkov, in - umetno pripravljena zemljina vsebuje do največ 10 volumskih odstotkov vseh odpadkov, ki niso neonesnažen zemeljski izkop. Odpadki, ki se smejo dodati umetno pripravljene zemljini, so navedeni v prilogi 5, ki je sestavni del te uredbe. Največje vrednosti parametrov umetno pripravljene zemljine iz priloge 3 te uredbe se izražajo kot koncentracije snovi v miligramih na kilogram suhe umetno pripravljene zemljine ali kot koncentracije snovi v miligramih v prostorninski enoti izlužka umetno pripravljene zemljine ter so določene glede na teksturo zemeljskega izkopa in drugih mineralnih odpadkov, mineralno-organskih odpadkov, odpadnih naplavin ali drugih podobnih odpadkov, iz katerih je pripravljena taka zemljina, in glede na namen uporabe te zemljine za: - rekultivacijo tal, - nasipavanje stavbnih zemljišč in - nasipavanje območij mineralnih surovin za zapolnitev tal po izkopu. Fizikalno-kemijske lastnosti umetno pripravljene zemljine iz priloge 4 te uredbe so določene glede na namen uporabe te umetno pripravljene zemljine za: - rekultivacijo tal, - nasipavanje stavbnih zemljišč in - nasipavanje območij mineralnih surovin za zapolnitev tal po izkopu. Če se umetno pripravljene zemljini dodajo biološko razgradljivi odpadki, morajo biti ti odpadki predhodno obdelani v skladu s predpisom, ki ureja obdelavo biološko razgradljivih odpadkov, za kar mora biti predhodno pridobljeno okoljevarstveno dovoljenje. Umetno pripravljena zemljina se lahko uporablja za rekultivacijo tal na geografsko zaokroženem območju, kjer je celotna prostornina vnosa mulja z dna vodnih teles površinskih voda, zemeljskih izkopov in umetno pripravljene zemljine večja od 500 000 m³, če se vnaša na območje pridobivanja mineralnih surovin, oziroma večja od 250 000 m³, če se vnaša drugam in je za ta poseg v okolje pridobljeno okoljevarstveno soglasje v skladu z zakonom, ki ureja varstvo okolja."

8. člen: "Za izboljšanje ekološkega stanja tal se lahko uporablja zemeljski izkop ali umetno pripravljena zemljina, ki izpolnjuje zahteve te uredbe. Ne glede na rabo zemljišča mora biti zgornja plast vnosa iz zemeljskega izkopa ali umetno pripravljene zemljine debela najmanj 2 m. Zgornja plast vnosa iz prejšnjega odstavka je lahko tudi tanjša, če ni izdelana kot zaključek zapolnjevanja izkopov, ampak se vnaša na naravna tla ali naravno podtalje ali podtalje iz predhodno premeščenih neonesnaženih mineralnih surovin, odpadnih mineralnih surovin ali odpadnih naplavin. Pri izdelavi ozelenelih nasipov z naklonom, manjšim od 1 : 2,5, mora biti zgornja plast vnosa iz drugega odstavka tega člena debela najmanj 50 cm. V zgornjo plast vnosa iz drugega odstavka tega člena se lahko vgradi tudi humusni nanos, če ni onesnažen. Vnos zemljine mora biti izveden tako, da je višina zemljišča na parcelni meji prilagojena sosednjemu zemljišču in da na parcelnih mejah ni višinskih razlik."

9. člen: "Oseba, ki namerava pripravljati zemeljski izkop zaradi njegove ponovne uporabe ali izdelovati umetno pripravljeno zemljino zaradi njenega vnosa v tla, mora pridobiti okoljevarstveno dovoljenje za predelavo odpadkov po postopku z oznako R10 (v nadaljnjem besedilu: okoljevarstveno dovoljenje) v skladu s predpisom, ki ureja ravnanje z odpadki, pri čemer se za predelavo odpadkov po postopku z oznako R10 šteje tudi priprava zemeljskega izkopa za njegovo ponovno uporabo. V okoljevarstvenem dovoljenju ministrstvo poleg vsebin iz predpisa, ki ureja ravnanje z odpadki, določi tudi: - kraj vnosa zemeljskega izkopa ali umetno pripravljene zemljine, vključno z imeni lastnikov zemljišč, - kraj izkopa, če gre za zemeljski izkop, - namen vnosa in predviden način vnosa, - vrsto naprav in uporabljene tehnologije za

pripravo umetno pripravljene zemljine in njihovo največjo možno zmogljivosti, - izvajanje predpisanega ugotavljanja kakovosti zemeljskega izkopa ali umetno pripravljene zemljine, - način vodenja evidenc vnašanja zemeljskega izkopa ali umetno pripravljene zemljine v tla. Podlage za izdajo okoljevarstvenega dovoljenja so poleg vsebin iz predpisa, ki ureja ravnanje z odpadki, še: - načrt ravnanja z odpadki, - ocena kakovosti zemeljskega izkopa ali umetno pripravljene zemljine in ocena kakovosti tal, kamor se zemljina ali izkop vnaša, ki ne smeta biti starejši od šestih mesecev od dneva vložitve vloge, - vodno soglasje, kadar je potrebno v skladu s predpisi o urejanju voda, - soglasja lastnikov kraja vnosa zemljine glede nameravanega vnosa, - okoljevarstveno dovoljenje za obdelavo biološko razgradljivih odpadkov v skladu s predpisi, ki urejajo ravnanje z odpadki. Načrt ravnanja z odpadki, ki mora biti izdelan ter priložen vlogi za pridobitev okoljevarstvenega dovoljenja v skladu s predpisom, ki ureja ravnanje z odpadki, mora vsebovati še podatke o: - namenu in predvidenem načinu vnosa; - vrsti naprave za pripravo umetno pripravljene zemljine in njeni največji zmogljivosti ter uporabljenih tehnologijah za pripravo umetno pripravljene zemljine; - umetno pripravljene zemljini, pridobljeni v drugih državah članicah Evropske unije ali v tretjih državah, če tako zemljino uporablja zaradi izboljšanja ekološkega stanja tal; - izvajanju predpisanega ugotavljanja kakovosti zemeljskega izkopa ali umetno pripravljene zemljine; - krajih vnosa zemeljskega izkopa ali umetno pripravljene zemljine, opredeljenih z zemljiškimi parcelami in lastniki teh zemljišč, s predvidenimi količinami vnosa za vsak posamezen kraj posebej; - načinu vodenja evidenc o vnašanju zemeljskega izkopa ali umetno pripravljene zemljine v tla. Vloga za pridobitev okoljevarstvenega dovoljenja mora vsebovati poleg dokumentov, ki jih določa predpis, ki ureja ravnanje z odpadki, listine iz prve in druge alineje četrtega odstavka tega člena ter podatke o pridobljenih upravnih aktih iz četrtega odstavka tega člena ..."

Priloga C16: Odlok o strategiji prostorskega razvoja Slovenije, Uradni list RS, št. 33/07

1 Splošna predstavitev: "Strategija prostorskega razvoja Slovenije (v nadaljnjem besedilu: prostorska strategija) je temeljni državni dokument o usmerjanju razvoja v prostoru. Podaja okvir za prostorski razvoj na celotnem ozemlju države in postavlja usmeritve za razvoj v evropskem prostoru. Določa zasnovo urejanja prostora, njegovo rabo in varstvo. Prostorska strategija izhaja iz upoštevanja družbenih, gospodarskih in okoljskih dejavnikov prostorskega razvoja. V skladu z načelom vzdržnega prostorskega razvoja, ki je njeno temeljno načelo, prostorska strategija uveljavlja smotrno rabo prostora ter varnost življenja in dobrin. Poudarja prizadevanja za ohranitev prepoznavnosti prostora in krepitev identitete Slovenije ter njenih lokalnih oziroma regionalnih identitet, kar v razmerah evropske konkurence ponuja primerjalne prednosti ..."

2 Vsebinski pomen uporabljenih pojmov: "Pojmi, ki so uporabljeni v prostorski strategiji imajo naslednji pomen: Degradirano območje je tisto, kjer je potencial za rabo in dejavnost zmanjšan ali omejen zaradi emisijskih, ekoloških, vizualnih ali drugih vplivov na obstoječo rabo. Degradirana območja so posledica lastninskega in ekonomskega preurejanja, to je opuščanja aktivne rabe zemljišč ali celo njihovega namernega opuščanja. Prostorski potencial je zmogljivost ali zmožnost prostora za prostorski razvoj, ki zlasti omogoča ali spodbuja razvoj poselitve, infrastrukture, proizvodnih in oskrbnih dejavnosti ter rekreacije in turizma ..."

3 cilji prostorskega razvoja Slovenije: "Spodbujanje razvoja središč nacionalnega in regionalnega pomena kot središč regionalnih območij. 8 Preudarna raba naravnih virov. 8.1 Varčna in večnamenska raba tal in virov. 8.2 Smotrna raba prostora za urbanizacijo in nadzor nad širjenjem urbanih območij. 8.3 Ohranjanje pridelovalnega potenciala tal za kmetijsko rabo. 8.4 Uravnotežena oskrba z mineralnimi surovinami. 8.6 Spodbujanje rabe obnovljivih virov, kjer je to prostorsko sprejemljivo. 12 Varstvo okolja. 12.1 Vključenost posameznih sestavin varstva okolja v načrtovanje prostorskega razvoja dejavnosti."

3.3 Raba naravnih virov: "Naravni viri, tla, voda, zrak, gozd, mineralne surovine in prostor so pomembni za prostorski razvoj države in kvaliteto bivanja, pri čemer se zagotavlja tako stopnjo samooskrbe in neodvisnost države od tujih virov, ki jo je glede na razpoložljivost gospodarsko izkoristljivih naravnih virov, družbeno sprejemljivost izrabe in čim manjše okoljske vplive mogoče doseči. Zagotavlja se gospodarno, preudarno in prostorsko racionalno rabo naravnih virov, da se ohranjajo potenciali, obnovljivost in kvaliteta, da se zagotovi njihov dolgoročni obstoj in se ohranja biotska raznovrstnost, naravne vrednote in kulturna dediščina. Dejavnosti in prostorske ureditve se umešča v prostor tako, da se pri tem ne zmanjšuje možnosti za izkoriščanje ali rabo neobnovljivih naravnih virov v prihodnosti ter tako, da je čim manj možnosti za nastanek onesnaženj naravnih virov, ki bi lahko potencialno zmanjšala njihovo kvaliteto in uporabnost."

Prostor je poleg vode najpomembnejši neobnovljiv naravni vir. Rabo prostora za posamezne dejavnosti se določa glede na kakovosti naravnih virov, ki jih posamezne dejavnosti pri tem potrebujejo."

3.3.1 Pridelovalni potencial tal za kmetijsko rabo: "Kmetijske dejavnosti se prednostno usmerja na območja z visokim pridelovalnim potencialom tal za kmetijsko rabo. Taka območja v Sloveniji so v Vipavski dolini, na Ljubljanskem, Sorškem, Brežiško – Krškem, Dravskem, Murskem polju, v Slovenskih Goricah, na odcednih ravninah ob rekah in na poljih ter predstavljajo med 15 in 20% kmetijskih zemljišč v Sloveniji. Visok pridelovalni potencial tal za kmetijsko rabo imajo tla z najboljšimi talnimi lastnostmi, kjer je možna najširša kmetijska raba tal in tla z dobrimi talnimi lastnostmi, predvsem na razgibanem reliefu, kjer so najprimernejše lege za trajne nasade. Kmetijska zemljišča z visokim in dobrim pridelovalnim potencialom tal za kmetijsko rabo se po predhodnem usklajevanju z drugimi interesi, na podlagi ranljivosti sestavin okolja in prostora opredeli kot najboljša kmetijska zemljišča. Med najboljša kmetijska zemljišča se ne vključuje mokrišč ob predpostavki izboljšanja njihovih lastnosti z osuševalnimi ukrepi. Izločilno merilo pri določanju najboljših kmetijskih zemljišč so tudi tista erozijska območja, kjer nevarnosti erozije ni mogoče zmanjšati s tehnologijo kmetovanja. Kmetijska zemljišča s slabšimi talnimi lastnostmi, lego, naklonom ali ekspozicijo se opredeli kot druga kmetijska zemljišča. Izjemne, redke talne oblike kot so na primer terra rosa in šotišča, se opredeli kot kmetijska zemljišča, namenjena trajni ohranitvi. Posebej se opredelijo kmetijska zemljišča, ki so zaradi onesnaženja neprimerna za pridelavo hrane ali primerna samo za določene kmetijske dejavnosti ..."

3.3.1.1 Usmeritve za rabo tal: "Na območjih z visokim in dobrim pridelovalnim potencialom tal za kmetijsko rabo, kjer ne veljajo posebne omejitve izvajanja dejavnosti zaradi varstva podzemnih voda kot virov pitne vode, se lahko izvaja ukrepe za posodabljanje kmetijske proizvodnje oziroma agrarne operacije, pri čemer se upošteva obstoječo krajinsko strukturo, mrežo poti, prostorske smeri, naravne koridorje in logiko krajinskega vzorca. Kmetijsko dejavnost na zemljiščih z visokim in dobrim pridelovalnim potencialom se zaradi varstva podzemnih voda kot virov pitne vode, to je na Dravskem, Murskem polju, Apaškem, Prekmurskem, Ptujskem, Sorškem, Kranjskem in Ljubljanskem polju ter v Spodnji Savinjski dolini, dolini Kamniške Bistrice in Polskave ustrezno tehnološko prilagodi ali preusmeri v gojenje drugih kmetijskih kultur. Za izboljšanje kvalitete površinskih voda se kot prostorski ukrep ob upoštevanju oblikovne podobe krajine, zasaja avtohtono vegetacijo ter postopoma umika kmetijske dejavnosti iz priobalnih zemljišč voda. Pri umeščanju nove poselitve, objektov gospodarske javne infrastrukture ter gospodarskih con se zagotavlja dovolj velik odmik od območij z visokim in dobrim pridelovalnim potencialom ali pa se zagotavlja ustrezne vegetacijske pasove zaradi potencialne nevarnosti onesnaževanja tal in s tem zmanjševanja pridelovanega potenciala. Pri zahtevah za spremembe namembnosti kmetijskih zemljišč se upošteva tudi njihovo strukturno vlogo v krajini in socialno-gospodarski pomen. Objekti oziroma prostorske ureditve gospodarske javne infrastrukture se umeščajo na kmetijske površine z velikim pridelovalnim potencialom tal za kmetijsko rabo le v primeru, ko ni mogoče uporabiti zemljišč, ki so manj primerna za kmetijsko pridelavo in na način, da se v čim manjši možni meri vpliva na drobljenje sklenjenih kmetijskih površin."

3.3.4 Samooskrba z mineralnimi surovinami: "Mineralne surovine so neobnovljivi naravni vir, s katerimi se gospodari tako, da je zagotovljena uravnotežena oskrba ter ohranjena dostopnost do mineralnih surovin za prihodnje generacije. Uravnotežena oskrba, ki temelji na usklajenosti okoljskih, gospodarskih in družbenih vidikov, upošteva prostorsko racionalno organizacijo dejavnosti glede na tržne in prostorske potrebe ter obsega zmanjšanje števila površinskih kopov mineralnih surovin. Pri izkoriščanju mineralnih surovin se stremi k optimizaciji pridobivanja in postopnemu zapiranju manjših objektov ter sanaciji nelegalnih kopov. Število objektov se optimizira glede na okoljska, gospodarska in družbena merila, ki vključujejo tudi geološko ustreznost, zadostno količino zalog, dovolj veliko letno proizvodnjo, funkcionalno povezanost z uporabniki, transportni radij prodaje, vidno neizpostavljenost območij in primerno oddaljenost od poselitve. Podana merila se uporabi tudi pri izdajanju koncesij za izkoriščanje mineralnih surovin. Pri načrtovanju prostora se zagotavlja varovanje virov mineralnih surovin za prihodnje generacije, kar predvideva omejitve za druge rabe na teh območjih. Nove objekte se odpira le v primerih, če gre za večje povečanje potreb, ki jih ni mogoče zadostiti z že odprtimi objekti na območju gospodarne transportne oddaljenosti. Prednostno se sanira kope, ki negativno vplivajo na sestavine okolja in bivalne kvalitete, ter kope, ki so v območjih, pomembnih zaradi nacionalne, regionalne ali lokalne prepoznavnosti. V območjih naravnih kakovosti prostora se kope praviloma sanira s povrnitvijo v naravno stanje ali v sekundarni biotop, v območjih prednostne rabe naravnih virov v zemljišča, namenjena primarnim dejavnostim, na območjih poselitve v urbane rabe, na območjih prepoznavnosti pa v tako obliko, ki je najbolj optimalna z vidika zagotavljanja

prepoznavnosti prostora. Z vidika uporabe in dostopnosti se oblikuje mesta strateških, gospodarsko pomembnih in avtohtonih, pogostih oziroma ostalih mineralnih surovin. Mesta strateških mineralnih surovin vključujejo obstoječa in potencialna nahajališča energetskih mineralnih surovin, pomembnih za oskrbo države z energijo. To so nahajališča premoga, urana, nafte in plina ter geotermični energetski viri. Mesta energetskih surovin se prostorsko varuje. Mesta pridobivanja gospodarsko pomembnih in avtohtonih mineralnih surovin vključujejo nahajališča kalcita, jezerske krede, bentonita, tufa, roženca, kremenovega peska in kremenovega proda, keramične in opekarske gline ter mineralne surovine za cementno industrijo. Z izkoriščanjem avtohtonih mineralnih surovin se zagotavlja predvsem tradicionalne gradbene materiale. Mesta pridobivanja ostalih (pogostih) mineralnih surovin so mesta izkoriščanja mineralnih surovin za gradbeništvo na podlagi meril enakomerne dostopnosti do mineralnih surovin na ravni regij, možnosti obnove naravnih značilnosti prostora ter družbene sprejemljivosti. Za mivko, gramoz in pesek se lahko izkorišča sprotne naplavine v rekah, vendar le, kadar se ugotovi majhno ranljivost vodnega ekosistema, kvalitete vode, geohidroloških lastnosti reke gor in dol vodno ter doživljajskih kvalitet vodne in obvodne krajine. V območjih nacionalne prepoznavnosti in naravnih kakovosti so dopustne tudi lokacije izkoriščanja redkih in edinstvenih mineralnih surovin, npr. granitov, tonalitov in marmorjev, če gre za občasne odvzeme."

Priloga C17: Pravilnik o vzpostavitvi bonitete zemljišč, Uradni list RS, št. 35/08

1. člen: "Ta pravilnik določa podrobnejšo metodologijo vzpostavitve bonitete zemljišč s prevedbenimi preglednicami po katastrskih okrajih iz sistema katastrske klasifikacije v boniteto zemljišč in grafičnega prikaza območij enake bonitete zemljišč."

2. člen: "Vzpostavitev bonitete zemljišč izvede Geodetska uprava Republike Slovenije (v nadaljnjem besedilu: geodetska uprava) na podlagi opisnih podatkov zemljiškega katastra in prevedbenih preglednic. Prevedbene preglednice so na podlagi podatkov vzorčnih parcel določene po katastrskih okrajih za vsako katastrsko kulturo in katastrski razred kmetijskih in gozdnih zemljišč. Prevedbene preglednice so določene v prilogi 1, ki je sestavni del tega pravilnika."

3. člen: "Parceli oziroma delu parcele, ki po podatkih o vrsti rabe ni katastrska kultura, in zemljiščem pod stavbo se pripišejo bonitetne točke v vrednosti nič (0). Parceli, ki je po podatkih o vrsti rabe katastrska kultura, oziroma parceli, ki ima več delov parcele z različno kulturo ali enako kulturo z različnim katastrskim razredom, se pripišejo bonitetne točke, ki so v prevedbeni preglednici v okviru katastrskega okraja določene za katastrsko kulturo in katastrski razred, ki je enaka katastrski kulturi in katastrskemu razredu, vpisanem pri parceli ali delu parcele, za katero se vzpostavlja boniteta zemljišča. Za parcelo z več deli parcele, ki imajo po prejšnjem odstavku pripisane bonitetne točke v različnih vrednostih, geodetska uprava izračuna bonitetne točke za parcelo. Bonitetne točke za parcelo se izračunajo kot seštevek bonitetnih točk, ki so v vrednosti, večji od nič (0), sorazmerno z deležem površine teh delov parcele. Po izračunu bonitetnih točk za parcelo se delom parcele, ki imajo pripisane bonitetne točke v vrednosti, večji od nič (0), namesto bonitetnih točk iz drugega odstavka tega člena pripišejo bonitetne točke za parcelo iz prejšnjega odstavka."

Priloga C18: Pravilnik o določanju in vodenju bonitete zemljišč, Uradni list RS, št. 47/08

1. člen: "Ta pravilnik določa metodologijo določanja bonitete zemljišč, način evidentiranja podatkov o boniteti zemljišč, vodenje in izkazovanje bonitete zemljišč, spreminjanje bonitete zemljišč in vodenje grafičnega prikaza območij enake bonitete zemljišč."

2. člen: "Boniteta zemljišča je podatek o proizvodni sposobnosti zemljišča, ki se določi v obliki bonitetnih točk. Bonitetne točke se izračunajo na podlagi lastnosti tal, klime, reliefa in posebnih vplivov. Lastnosti tal, klime, reliefa in posebnih vplivov se ugotavljajo po merilih za bonitiranje zemljišč iz priloge 1, ki je sestavni del tega pravilnika. Lastnosti tal, klime in reliefa se določijo v točkah, posebni vplivi pa v deležih. Kot posebni vplivi se za kmetijska zemljišča upoštevajo skalovitost, poplavnost, sušnost, ekspozicija, odprtost in zaprtost, zasenčenost in vetrovnost, za gozdna zemljišča pa skalovitost, poplavnost in sušnost. Tehnična navodila za določanje bonitete zemljišč po merilih iz tretjega odstavka tega člena objavi Geodetska uprava Republike Slovenije (v nadaljnjem besedilu: geodetska uprava) na svojih spletnih straneh."

3. člen: "Bonitetne točke se izračunajo za zemljišče z enakimi lastnostmi tal, klime, reliefa in posebnih vplivov. Zemljišče z enakimi lastnostmi tal, klime, reliefa in posebnih vplivov je parcela ali več parcel oziroma del ali več delov parcel. Bonitetne točke se določijo v razponu od 0 do 100 točk. Zemljišče, ki ima 100 bonitetnih točk, je najbolj proizvodno sposobno zemljišče. Bonitetne točke se določijo s celim številom. Razlika od cele točke, ki je enaka ali večja od 0.5 točke, se zaokroži navzgor na prvo večje celo število. Ob izračunu in določitvi bonitetnih točk se izdela predlog spremembe grafičnega prikaza območij enake bonitete zemljišč."

4. člen: "Meja med zemljišči, ki se po dejanski rabi uvrščajo med kmetijska in gozdna zemljišča, in zemljišči, ki se po dejanski rabi uvrščajo med vodna, pozidana in neplodna zemljišča, se za izračun bonitete zemljišča ugotovi na podlagi dejanskega stanja v naravi ali z interpretacijo ortofota ali se prevzame iz evidence dejanske rabe zemljišč. Meja iz prejšnjega odstavka se prikaže na predlogu sprememb grafičnega prikaza območij enake bonitete zemljišč iz šestega odstavka prejšnjega člena."

9. člen: "Podatek o boniteti zemljišča se vodi tako, da se za parcele oziroma vse dele parcel, evidentirane v opisnem delu zemljiškega katastra, vodijo bonitetne točke. Če ima parcela ali deli parcele, evidentirani v opisnem delu zemljiškega katastra, enako število bonitetnih točk, se podatek o boniteti zemljišča izkazuje za parcelo. Če deli parcele, evidentirani v opisnem delu zemljiškega katastra, nimajo enakega števila bonitetnih točk, se podatek o boniteti zemljišča izkazuje tako, da se ločeno prikažejo bonitetne točke v vrednosti, večji od nič (0), in bonitetne točke v vrednosti nič (0) za skupno površino tistih delov parcele, ki imajo določeno tako vrednost bonitetnih točk."